

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Diplomová práce

2017

Adam Komenda

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Adam Komenda

Politický profil bratrů Kaczyńských

Magisterská práce

Vedoucí magisterské práce: PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

Praha 2017

Rok obhajoby: 2018

Bibliografický záznam

KOMENDA, Adam. *Politický profil bratrů Kaczyńských*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2017. 88 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

Abstrakt

Práce o dvou významných polských politicích, o Lechu a Jarosławu Kaczyńském, popisuje faktory, které měly výrazný vliv na jejich hodnotovou orientaci a politické cíle, zaměřuje se na klíčové události jejich životní a zejména politické dráhy, zachycuje, charakterizuje a hodnotí jejich politický profil. V práci je uvedeno, které politické cíle se podařilo bratrům Kaczyńským realizovat a které se naopak realizovat nepovedlo. V práci je rovněž provedena reflexe vůdcovského stylu bratrů Kaczyńských z hlediska teorie vůdcovství, zejména z hlediska teorie *Tři typy legitimního panování* od Maxe Webera a z hlediska *Transformačního vůdcovství* od Bernarda M. Basse.

Abstract

The thesis is about two major Polish politicians, Lech and Jarosław Kaczyński. The thesis describes factors that have had a significant impact on their value orientation and political goals, focusing on key events of their life and, above all, political trajectories, capturing, characterizing and evaluating their political profile. In the thesis, it is stated which political goals the Kaczyński brothers managed to realize and which, on the contrary, did not succeed. The thesis also reflects the leadership style of the Kaczyński brothers in terms of leadership theory, especially from the point of view of Max Weber's *The Three Types of Legitimate Rule* and in terms of *Transformational leadership* by Bernard M. Bass.

Klíčová slova

Bronisław Geremek, Čtvrtá polská republika, Donald Tusk, Jarosław Kaczyński, Kaczyńského pragmatismus, Lech Kaczyński, Lech Wałęsa, lustrace, Platforma obywatelska, politické, Polsko, Porozumienie Centrum, Prawo i Sprawiedliwość, Sejm, smolenská tragédie, smolenský mýtus, Solidarita, vůdcovství.

Keywords

Bronisław Geremek, Fourth Polish Republic, Donald Tusk, Jarosław Kaczyński, pragmatism of Kaczyński, Lech Kaczyński, Lech Wałęsa, screening, Civic Platform, political, Poland, Centre Agreement, Law and Justice, Sejm of the Republic of Poland, Smolensk tragedy, Smolensk myth, Solidarity, leadership.

Rozsah práce 236 864 znaků.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze 13. prosince 2017

.....
Adam Komenda

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu PhDr. Josefu Mlejnekovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a odborné vedení práce.

Projekt závěrečné diplomové práce
Katedra politologie IPS FSV UK v Praze

(Příjmení, jméno) Komenda, Adam

(Studijní obor) Politologie (NMgr.)

(Typ práce) magisterská práce

(Ak. rok podání) 2016/2017

(Předpokládaný termín dokončení) LS 2017

(Název práce) Politický profil bratrů Kaczyńských

(Vedoucí práce) PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

(Semestr zadání) letní

Zdůvodnění výběru práce (max 2000 znaků):

Téma bratrů Kaczyńských jsem si vybral z toho důvodu, že pocházím z národnostně smíšené rodiny, má matka pochází z Polska. Díky tomu jsme často jezdili za rodinou matky do Polska, kde jsem se kolem 14 let věku začal zajímat o polskou politiku. Polská politika mě vždy fascinovala tím, že se v ní velmi často argumentuje historickými událostmi a zejména patriotismem. Rovněž mě zaujalo, že Poláci, na rozdíl od Čechů, mají v daleko větší úctě své významné postavy z historie, které velmi rádi opřádají různými mýty. Tyto mýty, které se postupem času čím dal více dramaturgizují, až někdy připomínají spíše pohádky, však mnoho Poláků bere vážně. Později jsem poznal i odvrácenou stránku polského patriotismu, který často přerůstá i v nebezpečný nacionalismus. Z těchto důvodů mě polská politika zajímala vždy více, než politika česká, proto i svou bakalářskou práci jsem psal o vlivu kultu maršála Pilsudského na dnešní polskou politiku. V bakalářské práci jsem dospěl k závěru, že maršálův kult je stále velmi často využíván v politickém boji, přičemž z mého výzkumu vyplývalo, že kult maršála Pilsudského nejčastěji využívá strana Prawo i Sprawiedliwość (dále jen PiS) s předsedou Jarosławem Kaczyńským. Strana PiS i její předseda využívají téma patriotismu nejčastěji z relevantních parlamentních stran v Polsku, navíc způsobem, který často hraničí s nacionalismem. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl, že diplomovou práci napíšu o Jarosławu Kaczyńském a o jeho dvojčeti Lechu Kaczyńském, který vždy stál po jeho boku.

Předpokládaný cíl (max 1000 znaků):

Ve své diplomové práci se zaměřím na bratry Kaczyńské, mým cílem bude popsat faktory, které měly výrazný vliv na jejich hodnotovou orientaci a politické cíle. Za tímto účelem se zaměřím na klíčové události jejich životní a zejména politické dráhy. Na základě zhodnocení jejich životní dráhy se pokusím zachytit a charakterizovat jejich politický profil a jeho vývoj v čase. Abych mohl tento záměr skloubit s relevantním výzkumným postupem, budu během práce aplikovat základní prvky teorie vůdcovství, zejména transformační teorii vůdcovství.

Při práci se pokusím zodpovědět tyto výzkumné otázky: Jaké politické cíle byly pro bratry Kaczyńské ty nejdůležitější? Podařilo se jejich nejdůležitější cíle realizovat? Jakými vůdci vlastně byli, který typ politického vůdcovství se nejlépe hodí k charakterizování bratří jako politiků?

Metodologie práce (max 1500 znaků):

Během práce budu aplikovat základní prvky teorie vůdcovství. Předem předpokládám, že budu v práci aplikovat teorii Transformačního vůdcovství od autora Jamese Mac Gregora Burnse, zejména jeho knihu *Transforming Leadership: A New Pursuit of Happiness*. Pro získání širšího množství informací o teoriích politického vůdcovství budu taktéž využívat knihu od Macieje Hartlińského: *Przywódtwo polityczne Wprowadzenie*. Během práce budu postupně popisovat klíčové události v politické kariéře Kaczyńských, přičemž v každém období se zaměřím na jejich vytyčené cíle v programu i mimo něj. Následně budu zjišťovat, do jaké míry byli úspěšní při realizaci vytyčených cílů. Rovněž budu analyzovat jejich politický program z hlediska míry ideologičnosti a vztahu k nacionalismu. Při popisu klíčových událostí budu rovněž vždy stručně charakterizovat jejich postavení v tehdejší mocenské struktúře. Při práci se pokusím zodpovědět tyto výzkumné otázky: Jaké politické cíle byly pro bratry Kaczyńské ty nejdůležitější? Podařilo se jejich nejdůležitější cíle realizovat? Jakými vůdci vlastně byli, který typ politického vůdcovství se nejlépe hodí k charakterizování bratrů jako politiků?

Burns J. M. *Transforming Leadership: A New Pursuit of Happiness* (Atlantic Monthly Press, 2003)

Hartliński M. *Przywódtwo polityczne Wprowadzenie*. (Olsztyn 2012)

Základní charakteristika tématu (max 1500 znaků):

Ve své diplomové práci se zaměřím na bratry Kaczyńské, mým cílem bude popsat faktory, které měly výrazný vliv na jejich hodnotovou orientaci a politické cíle. Bratři Kaczyńští bývají v současné době synonymem pro politický radikalismus, založený na silném konzervatismu a nacionalismu. Ale byli opravdu takoví? Je stále žijící Jarosław Kaczyński opravdu radikální fanatik, který pro splnění svých cílů, jež hlásá, udělá vše? Nebo mu tyto radikální cíle slouží pouze k získání voličské podpory a na jejich samotné realizaci mu už příliš nezáleží, jelikož jediné, o co mu jde, je samotná moc? K odpovědím na tyto otázky se pokusím přiblížit tím, že budu sledovat nejdůležitější momenty kariéry Jaroslawa i Lecha Kaczyńského s tím, že nejdříve zjistím, jaké cíle si původně vytyčili, co splnili a co se jim splnit nepovedlo, nebo jaké cíle se vůbec realizovat nepokusili, protože od začátku věděli, že splnit nejdou a slouží pouze jako tahák na voliče. Na základě výše uvedeného se pokusím dosáhnout hlavního cíle práce, kterým je zachycení a charakterizování politického profilu bratrů Kaczyńských a jeho vývoj v čase.

Předpokládaná struktura práce (max 1400 znaků):

V první části popíšu působení bratrů Kaczyńských v opozici před rokem 1989 a jejich první zkušenosti s parlamentní politikou po pádu komunismu. V souvislosti s tím popíšu fungování jejich první politické strany Porozumienie Centrum, zejména krátké období, kdy tato strana měla post premiéra. Rovněž se zaměřím na spojenectví s Lechem Wałęsą a jeho trpký konec. Posléze se budu věnovat jejich druhé straně Prawo i Sprawiedliwość a období vlády této strany v letech 2005 až 2007. Poté přijde na řadu klíčové období po Smolenské tragédii, následně se budu věnovat období vlády PiS od vyhraných voleb až do prosince roku 2016. Na základě výše uvedených částí práce se taktéž pokusím shrnout jejich nejdůležitější politické cíle a plány. Zaměřím se na cíle, jejichž realizace se zdařila a taktéž popíšu, proč se velkou část jejich plánů a cílů realizovat nepovedlo. Nakonec představím cíle, jež se Jarosław Kaczyński snaží se svými stoupenci prosadit nyní, nebo pravděpodobně bude o jejich prosazení usilovat v nejbližších letech. Na základě zhodnocení životní dráhy a bratrů Kaczyńských by v závěru

práce měl být zachycen a charakterizován jejich politický profil a jeho vývoj v čase, následně bude provedena reflexe z hlediska teorie vůdcovství.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Při práci budu čerpat nejprve z oficiálních biografií, zejména z těchto knih:

Cenkiewicz, Slawomir. 2013. Lech Kaczynski- biografia polityczna 1949-2005. Varšava: Zysk i S-KA

Staniszki, Jadwiga. 2010. Czas na zmiany. Rozmowa z Jarosławem K. Varšava: Czarne

Zaremba, Piotr. 2006. O dwóch takich... Alfabet braci Kaczyńskich. Varšava: Omikron

Výše uvedené knihy použiji pro získání základních informací o životní dráze obou bratrů. Jelikož je však povětšinou napsali autoři sympatizující s bratry Kaczyńskými, nebo autoři, kteří jsou přímo spojeni se stranou PiS, budu kvůli objektivitě jejich obsah porovnávat s knihami od autorů, kteří jsou vůči nim kritičtí. Jedná se o tyto tituly:

Kuczynski, Waldemar. 2015. Przeciwn czwartej Rzeczypospolitej. Varšava: Poltext

Lis, Tomasz. 2007. PIS-neyland. Varšava: Świat Książki

Lis, Tomasz. 2016. A nie mówiłem. Varšava: Ringier Axel Springer Polska

Rovněž budu čerpat z knih od autorů, které můžeme považovat za neutrální, jelikož se pokoušejí objektivně vylíčit klady i zápory obou bratrů Kaczyńských:

Krasowski, Robert. Czas Kaczyńskiego. Varšava: Czerwone i czarne

Krasowski, Robert. Jan Rokita. Anatomia przypadku.

Krzyszowski, Michał. 2015. Jarosław- Tajemnice Kaczynskiego. Varšava: Ringier Axel Springer

Dále budu čerpat z polských politologických časopisů jako: Decyzje, Forum Politologiczne, Prawo i Polityka.

Pro doplnění informací budu čerpat z novin: Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita nebo Tygodnik polityka.

Rovněž budu vycházet z primárních zdrojů: zejména z mediální prezentace bratrů.

Obsah

Přehled použitých zkratk	12
Úvod	2
1. Vůdcovství	5
1.1 Fenomén politického vůdcovství	5
1.2 Transformační a transakční vůdcovství	6
1.3 Kategorie vlády	9
2. Formování osobností bratří Kaczyńských v mládí a rozdíly mezi bratry	12
2.1 Vliv matky	12
2.2 Vliv otce	13
2.3 Vliv profesora Ehrlicha	16
2.4 Rozdíly mezi oběma bratry	17
3. Politická kariéra	23
3.1 Nový začátek	23
3.2 Kaczyński vyjednal vládu bez PZPR	24
4. První Kaczyńského strana	27
4.1 Budování vlastní strany	27
4.2 Počátek rozpadu tábora Solidarity	28
4.3 Definitivní rozpad tábora Solidarity	29
4.4 Program urychlení a dilema zda podpořit či nepodpořit Wałęsu	30
4.5 Kaczyński odmítá funkci premiéra	32
4.6 Konec spojení s Wałęsou	34
4.7 Kaczyńského strana získává post premiéra	35
4.8 Lustrace a pád Olszewského vlády	36
5. Druhá Kaczyńského strana	39
5.1 Vznik strany Právo a spravedlnost	39
5.2 Spojení PO a PiS	40
5.3 Volby 2005 a konec spojení PO a PiS	41
5.4 Jarosław Kaczyński promarnil příležitost ovládnout Sejm	44
5.5 Konec Marcinkiewicz a nástup premiéra Jaroslawa Kaczyńského	46
6. Pokus o vybudování čtvrté Polské republiky	48
6.1 Reforma právního systému	48
6.2 Válka se spiknutím	49
6.3 Lustrace	52
6.4 Posun strany PiS na ultrakonzervativní pozici	54
6.5 Pád vlády Jaroslawa Kaczyńského	56
7. Období mezi léty 2007 až 2010	57
7.1 Spory Lecha Kaczyńského s Donaldem Tuskem	57
7.2 Smolenská tragédie a prezidentské volby 2010	60
7.3 Nejbouřlivější období Jaroslawa Kaczyńského	61
8. Přiblížení událostí posledních let	64
Hodnotící část práce	65
Zhodnocení klíčových faktorů politické dráhy Jaroslawa Kaczyńského	65
Shrnutí politického profilu Jaroslawa Kaczyńského	75
Shrnutí politické dráhy a profilu Lecha Kaczyńského	78
Vyhodnocení cílů Jaroslawa Kaczyńského	82
Vyhodnocení cílů Lecha Kaczyńského	85
Teoretická reflexe vůdcovství bratrů Kaczyńských	86
Závěr	95

Přehled použitých zkratk

- AK - Zemská armáda (Armia Krajowa)
- CBA - Centrální protikorupční úřad (Centralne Biuro Antykorupcyjne)
- KLD - Liberální demokratický kongres (Kongres Liberalno-Demokratyczny)
- KOR – Výbor na obranu dělníků (Komitet Obrony Robotników)
- KPN - Polská konfederace nezávislých (Konfederacja Polski Niepodległej)
- LGBT - Sdružení Lesby, gayové, bisexuálové a translidé
- LPR - Liga polských rodin (Liga Polskich Rodzin)
- PC – Dohoda středu (Porozumienie Centrum)
- PiS – Právo a spravedlnost (Prawo i Sprawiedliwość)
- PO - Občanská platforma (Platforma Obywatelska)
- PPS - Polská socialistická strana (Polska Partia Socjalistyczna)
- PSL - Polská rolnická strana (Polskie Stronnictwo Ludowe)
- PZPR - Polská sjednocená dělnická strana (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza)
- SD - Demokratická strana (Stronnictwo Demokratyczne)
- Sejm - Dolní komora Parlamentu Polské republiky
- SLD - Svaz demokratické levice (Sojusz Lewicy Demokratycznej)
- SO - Sebeobrana Polské republiky (Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej)
- TKK- Prozatímní koordinační výbor (Tymczasowa Komisja Koordynacyjna)
- UD - Demokratická unie (Unia Demokratyczna)
- WSI - Vojenská informační služba (Wojskowe Służby Informacyjne)
- ZCHN - Křesťanská národní unie (Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe)
- ZSL - Spojené lidové strany (Zjednoczone Stronnictwo Ludowe)

Úvod

Ve své magisterské práci se zaměřím na bratry Kaczyńské. Při čtení práce si zajistěte povšimnete, že mnohem větší prostor je věnován Jarosławu Kaczyńskému. Mým hlavním záměrem bylo popsat politický profil Jaroslawa. Jarosław ovšem v politice často využíval i pomoc svého bratra Lecha. Tato pomoc byla pro jeho kariéru natolik klíčová, že není možné správně zhodnotit kariéru Jaroslawa bez zahrnutí jeho bratra Lecha. Proto jsem se rozhodl, kromě politického profilu Jaroslawa, zkoumat i profil jeho bratra Lecha, byť v menším rozsahu. Mým cílem bude popsat faktory, které měly výrazný vliv na hodnotovou orientaci a politické cíle bratrů Kaczyńských. Za tímto účelem se zaměřím na klíčové události jejich životní a zejména politické dráhy. Na základě zhodnocení jejich životní dráhy se pokusím charakterizovat jejich politický profil a jeho vývoj v čase. Abych mohl tento záměr skloubit s relevantním výzkumným postupem, tak bude v závěru práce provedena reflexe z hlediska teorií vůdcovství.

Při práci se pokusím zodpovědět tyto výzkumné otázky: *„Jaké politické cíle byly pro bratry Kaczyńské ty nejdůležitější a které z nich se podařilo úspěšně realizovat?“*, *„Jakými vůdci z hlediska teorií vůdcovství bratři Kaczyńští vlastně byli?“*

V první části popíšu faktory, které měly klíčový vliv na zformování jejich osobnosti. Posléze popíšu působení bratrů Kaczyńských v opozici před rokem 1989 a jejich první zkušenosti s parlamentní politikou po pádu komunismu.

V souvislosti s tím popíšu fungování jejich první politické strany Porozumienie Centrum (dále jen PC), zejména krátké období, kdy tato strana měla post premiéra. Rovněž se zaměřím na spojenectví s Lechem Wałęsą a jeho trpký konec.

Posléze se budu věnovat jejich druhé straně Prawo i Sprawiedliwość (Právo a spravedlnost, dále jen PiS) a období vlády této strany v letech 2005 až 2007. Poté přijde na řadu období po smolenské tragédii, kdy například přiblížím budování smolenského mýtu a následně popíšu pro PiS vítězné prezidentské a parlamentní volby v roce 2015.

Na základě výše uvedených částí práce se taktéž pokusím shrnout jejich nejdůležitější politické cíle a plány. Zaměřím se na cíle, jejichž realizace se zdařila, a taktéž popíšu cíle, jež se realizovat nepovedlo a taktéž stručně popíšu proč.

Rovněž stručně nastíním, co by Jarosław Kaczyński mohl v politice učinit v následujících letech. Na základě zhodnocení životní dráhy bratrů Kaczyńských je v závěru práce zachycen a charakterizován jejich politický profil, následně je provedena reflexe z hlediska teorie vůdcovství.

Při psaní této diplomové práce mi byly velmi nápomocny následující knihy. Encyklopedie novodobé polské politiky od Antoniho Dudka nazvaná *Historia polityczna Polski 1989–2015*. Z této knihy jsem načerpal množství potřebných faktů, ohledně fungování polské politiky. Kniha od Roberta Krasowského *Po południu. Upadek elit solidarnościowych po zdobyciu władzy* mi pomohla pochopit okolnosti a příčiny klíčových událostí v polské politice mezi lety 1989 až 1995. Přesto, že autor je s Jarosławem dodnes v přátelském kontaktu, hodnotí Jaroslawa Kaczyńského velmi kriticky. Další kniha od stejného autora *Czas Kaczyńskiego. Polityka jako wieczny konflikt*, jak již sám název napovídá, se zabývá politickými činy Jaroslawa a Lecha Kaczyńského mezi lety 2005 až 2010, kniha mi opět velmi pomohla v pochopení klíčových událostí té doby. Kniha od Michala Krzymowského *Jarosław. Tajemnice Kaczyńskiego. Portret niepolityczny* mi výrazně pomohla pochopit povahu Jaroslawa Kaczyńského a zjistit, o co v politice skutečně usiluje. Kniha od Piotra Semky *Lech Kaczyński. Opowieść Arcypolska* mi pomohla najít základní rozdíly mezi Lechem a jeho bratrem Jarosławem. Kniha od autora Piotra Zaremby *O jednym takim... Biografia Jaroslawa Kaczyńskiego* dle mého názoru nabízí velmi objektivní náhled na osobu Jaroslawa Kaczyńského, autor ho sice za mnoho věcí kritizuje, ale na druhé straně taktéž uznává, že Jarosław měl v mnoha věcech pravdu. Velmi zajímavým čtením byla i kniha od samotného Jaroslawa Kaczyńského *Porozumienie przeciw monowładzy. Z dziejów PC*, kde bylo dobře vidět, jak Jarosław některé klíčové události té doby zamlčuje, nebo si je přikrášluje pro propagandistické účely, kvůli kterým tato kniha vznikla. Přesto, i v této knize se dalo najít mnoho objektivních faktů. Kniha od Teresy Toránske *My* je velmi zajímavá, díky rozhovoru s Jarosławem Kaczyńským, ve kterém se například svěčil se svým velmi laxním přístupem k víře. Kniha známého novináře Tomasze Lise *A nie mówilem* dobře ukazuje chyby strany PO

a Donalda Tuska, které umožnily straně PiS vyhrát volby v roce 2015. Kniha od autora Grabiase Sławomira *Donald Tusk, Pierwsza niezależna biografia* mi rovněž pomohla porozumět největšímu rivalovi Jaroslawa Kaczyńského, jakým Donald Tusk bez pochyby je. Kniha od Jamese Burnse *Transforming Leadership* mi byla velmi nápomocná při psaní teoretické části práce. V tom mi rovněž velmi pomohla kniha od Bernarda Basse *Transformational leadership*. Kniha od Macieje Hartlińského *Przywództwo polityczne. Wprowadzenie* mi pomohla porozumět fenoménu vůdcovství jako celku.

1. Vůdcovství

1.1 Fenomén politického vůdcovství

Politické vůdcovství je často zkoumaný fenomén. S prvními úvahami nad problematikou politického vůdcovství, se můžeme setkat již v období Starověku. Ve starověkém Řecku se tímto tématem zabývali například Aristoteles či Plutarchos. (Heywood 2009: 72) V novějších dějinách tuto tematiku zkoumal renesanční filozof Nicollo Machiavelli, jehož kniha *Vladař* je jedním z nejslavnějších děl o teorii vládnutí, v této knize vytyčil pravidla, která by se měla dodržovat při řízení státu. Díla těchto myslitelů se stala inspirací pro dnešní vědce, kterým tato díla pomohla určit orientační body a cíle, kam současný výzkum politického vůdcovství směřovat. (Hartlínski 2012: 51) Za otce vědecké analýzy vůdcovství je považován Max Weber, jehož úvahy nad vládnutím a vůdcovstvím zůstávají základním stavebním kamenem pro dnešní výzkum. (Le Bon 1994: 118) Rovněž je potřeba připomenout Gustava Le Bona a jeho slavnou analýzu davu. Le Bon tvrdí, že dav instinktivně pociťuje potřebu někomu se podřít. Dle jeho názoru je dav stádem nevolníků, kteří se nikdy neobejdou bez pána. (Wiatr 2008: 23-24) Současné zkoumání politického vůdcovství probíhá s využitím velkého počtu věd, zejména sociologie, psychologie, filozofie a samozřejmě politologie.

Z hlediska lexikografie je pojmu vůdcovství přiřazovaná souvislost s řízením lidí, kteří se podřizují našim rozhodnutím. Základním prvkem vůdcovství je tedy vliv na druhé, který vede k tomu, že poslouchají vůdce. (Chmaj 1996: 284) Vůdcovství je tedy vedení někoho určitým směrem, vůdce je ten, kdo je schopen své stoupence přimět vykonávat činnost, kterou jim dá za cíl. (Kaczmarek 2001: 51) Pojem vůdcovství je často zaměňován či přímo spojován s termíny jako vládnutí, vliv, kontrola, řízení či přímo vláda. S vůdcovstvím se můžeme setkat v různých oblastech života. (Jakubowska 2001: 38) Mluví se o náboženském vůdcovství, morálním, ideologickém či ekonomickém. (Hartlínski 2012: 38) Vůdcovství může mít individuální charakter, ale můžeme se setkat i s vůdcovstvím kolektivním. Roli vůdcovství plní společenské skupiny, vrstvy, národy či státy. (Wiatr 2008: 23 -24)

Tudíž s vůdcovstvím se setkáváme na úrovni mikrostrukturální, čili v mezilidských vztazích, a v malých skupinách na úrovni mezostrukturální. Nakonec je tu ještě vůdcovství na úrovni makrostrukturální, které se týká zájmů velkých společenských skupin a dalších makrostruktur, jako jsou státy a národy.

Za politického vůdce můžeme považovat osobu, která má velký vliv na politické poměry v daném státním útvaru, nebo má velký vliv přímo na přijímání politických rozhodnutí vládou, každopádně sama nemusí mít vládní funkci ani o získání nemusí usilovat. (Hartlínski 2012: 60) Namísto toho je důležité, aby svou činností dokázala výrazně ovlivňovat politické poměry v zemi nebo přímo ovlivňovat distribuci či vykonávání politické moci. (Burns 1994: 65) Pokud chceme charakterizovat vztah vlády a vůdcovství, tak charakterizace vlády jako vztahu je v souladu s funkcionálním chápáním vůdcovství. (Kaczmarek 2001: 52) Vůdcovství je tak funkcí i atributem společenských systémů, stává se tak výchozí kategorií. Vláda je zas jedním z aspektů vůdcovství. Vůdcovství tak může, ale nemusí, být vybaveno vládou, tudíž vůdcovství může využívat vládnutí, ale obejde se i bez něj, jelikož k dosažení cílů může využít i jiné prostředky. (Rubisz 2005: 12) Dle názoru Lecha Rubisze je struktura politické moci i struktura vůdcovství identická, jelikož jsou tvořeny společnými elementy, například vztahem nadřazeného a podřazeného, nebo elementy čin a cíl. (Heywood 2009: 72)

1.2 Transformační a transakční vůdcovství

James MacGregor Burns říká, že s vůdcovstvím máme dočinění, když mocenský aktér, jehož cíle zrcadlí jím reprezentované zájmy v rámci soupeření a konfliktu, či ve spolupráci s dalšími, dokáže zmobilizovat dostupné zdroje společnosti, aby aktivizoval, zapojil, motivoval své stoupence slibem uspokojení jejich potřeb. V takovém případě je možné mluvit o vůdcovství, kdy vůdci i stoupenci bojují za stejné cíle. (Burns 1994: 65) Umění vůdcovství spočívá ve schopnosti všimání si a realizování těchto společných cílů. Podstata vztahu mezi vůdcem a jeho stoupenci spočívá v oboustranném působení osob, které společně usilují o stejné či souběžné cíle. Toto vzájemné ovlivňování osob mezi sebou může vystupovat ve dvou základních formách. Mluvíme o transformačním a transakčním vůdcovství.

V další části si přiblížíme oba typy vůdcovství. J. Burns v roce 1978, ve své knize *Leadership*, zveřejnil teorii transakčního leadershipu a zabýval se v ní politickými lídry. Dle jeho definice transakční vůdce motivuje následovníky tím, že s nimi směňuje odměny za služby, které mu poskytnou. (Burns 1994: 69) Dále Burns hovořil o tom, že vztah transakčního vůdce zůstává pouze v rovině směny něco za něco. Tuto rovinu tento vztah neopouští, v tomto vztahu nevzniká nic, co by spolu vůdce a jeho stoupence spojilo trvale či na delší dobu. Tento typ vůdcovství nevytváří pevné vazby mezi vůdcem a stoupenci, kteří jsou potřeba ke společnému nepřetržitému směřování k vyššímu cíli. Zkrátka, vůdce motivuje své stoupence pouze k dosažení jejich vlastních aktuálních zájmů a nesoustřeďuje se na to, aby následovníky motivoval k dosažení vyšších cílů či k seberealizaci.

Dále J. Burns psal o transformačním vůdcovství, se kterým máme dle jeho názoru do činění tehdy, když mezi vůdci a jejich stoupenci vznikají pevné a dlouhotrvající vztahy, které pomáhají stoupencům vystoupit na vyšší úroveň motivace. (Burns 1994: 71) Vůdcovství tohoto typu bývá nazýváno jako např. mobilizace, inspirace, poučování. Můžeme říci, že pravou podstatou transformačního vůdcovství je velká míra angažovanosti stoupenců. Takovéto vůdcovství je velmi dynamické, zejména v tom smyslu, že se lídři plně angažují ve vztahu se svými stoupenci, kteří se jimi inspirují a stávají se mnohem aktivnější.

Když se podíváme do praxe, tak vůdcovství světových vůdců povětšinou obsahuje jak základní prvky transformačního vůdcovství, tak ale i základní prvky vůdcovství transakčního. (Bass 1985: 20-22) Problém spočívá v tom, že J. Burns spatřoval transakční a transformační vedení jako dvě striktně oddělené formy bez společných rysů, přičemž vůdce nemohl vykazovat obě zároveň. Navíc Burns předpokládal, že transformační vůdce bude opravdu morální a v cíle, jež předkládá, bude opravdu věřit. Rovněž vedení transformačního vůdce mělo mít pozitivní dopady pro společnost. V tomto ohledu může také vyvstat problém, jelikož je dost pravděpodobné, že převažující část světových vůdců v cíle, které prosazuje, sama nevěří, jelikož si je vytyčila z pragmatických důvodů, protože věděli, že jim to přinese politický zisk, přičemž bez vidiny potencionálního politického zisku by o tyto cíle vůbec neusilovali. Dále je rovněž sporné, zdali vůdcovství převažující většiny světových vůdců má pozitivní dopad.

Problémy teorie J. Burnse, které se objevují v podobných případech, pomohl vyřešit další známý badatel leadershipu B. Bass, který roku 1985 přišel s velmi převratnou knihou *Vůdcovství a výkon za hranice očekávání*. (Hartlínski 2012: 98) V této a dalších následujících knihách přišel s tím, že transformační vůdce nemusí být nutně morální a důsledky jeho vedení nemusí být nutně blahodárné a prospěšné. Pak přišel se svou myšlenkou, že u mnoha vůdců se projevuje jak transakční tak i transformační vůdcovství. (Bass 1985: 20-22) B. Bass v souladu s J. Burnsem popsal transakční lídry jako vůdce, kteří usilují o výhodnou směnu, v níž například výměnou za hlasy či podporu v kampani uspokojí potřeby stoupenců. Dále B. Bass hovořil o tom, že transformační vůdci taktéž rozeznávají potřeby stoupenců, ovšem snaží se jít dál tím, že rozšiřují i jejich potřeby a uspokojují zejména ty vyšší. (Bass 1985: 14-16)

Předchozí řádky naznačují vztah transakčního a transformačního vůdcovství, který se označuje pojmem efekt rozšíření (Augmentation effect). Podle B. Basse, transformační vůdcovství zvyšuje efekt transakčního vůdcovství a nejlepšími vůdci jsou pak takoví, u nichž se projevuje transakční i transformační chování. (Bass 1998: 167) Transakční vůdcovství tvoří nutnou základnu pro transformační vůdcovství, zároveň jím nemůže být nahrazeno. (Bass 1998: 21) Zatímco transakční přístup vede podřízené k tomu, aby splnili očekávání, za což jsou odměněni, proto, aby dokázali očekávání překročit, je zapotřebí transformačního vůdcovství. Zároveň, aby mohl vůdce na následovníky působit prostřednictvím svého charismatu, inspirativního vlivu, intelektuální stimulace a individualizovaného přístupu (dimenze transformačního leadershipu), musí být mezi ním a jeho následovníkem dobře vyjasněno očekávání a odměny, které za splnění očekávání následovník obdrží.

B. Bass ve své koncepci, tedy na rozdíl J. Burnse, transakční a transformační vůdcovství nerozděluje, ale naopak tvrdí, že transakční vůdcovství slouží jako základna pro transformační. (Hartlínski 2012: 91) Tuto koncepci B. Bass pojmenoval názvem Transformational leadership, čímž se odlišil od J. Burnse používajícího pojem Transforming leadership. Právě Bassova koncepce transformačního vůdcovství se hodí pro aplikaci na vůdcovský styl převažující části světových vůdců.

1.3 Kategorie vlády

Max Weber vytvořil základní kategorie, tzv. panství, pro charakterizaci typu moci, lépe řečeno vládnutí. Jedná se o kategorie ideální, čili jde pouze o abstraktní koncepty, přesto však mohou být velmi nápomocné pro pochopení podstaty politické vlády a zdrojů politického vůdcovství. Prvním ideálním typem vlády dle Maxe Webera byl typ tradiční, čili založený na dědičnosti. (Weber 1998: 58) Dalším typem byla vláda charismatická, která počítala s osobou charismatického vůdce. Posledním typem byla vláda legálně racionální, která měla být legitimizována volbami. (Biernat 1999: 52) Každý typ označoval vládu za legitimní a oprávněnou na základě jiných předpokladů. Když Weber rozlišoval a kategorizoval různé druhy politické vlády, tak přitom přihlížel ke změnám, ke kterým došlo ve struktuře lidské společnosti. Porovnával systémy dominance, jaké původně fungovaly v prostých tradičních společenstvích, se systémy, které se objevovaly v moderních společenstvích jeho doby.

U základů tradičního typu vládnutí stojí víra v oprávněnost a legitimitu vlády. (Weber 1998: 122) Weber tvrdil, že v tradičních společenstvích si vláda udržuje legitimitu tím, že se odvolává na staré zvyky a tradice. Dle Weberova názoru tuto formu vlády v očích ovládaných legitimizuje historie a po věky udržované tradice. V těchto společenstvích se tak vládcem stane ve většině případů pouze člověk, který je potomkem předchozího vládce. Hlavním zdrojem moci vládce je tedy dědičný společenský status. Nejlepší příklady tradiční formy vlády můžeme nalézt u afrických či jihoamerických kmenů. Vláda je zde pevně spojena se systémem dědičné vlády a privilegií. Autorita vládce je z velké míry nezávislá na schopnostech vládce a vyplývá přímo ze skutečnosti, že vládce je dědicem trůnu, který mu náleží na základě po staletí dodržované tradice. V tomto případě máme dočinění s autoritou vládce a nikoliv s jeho vůdcovstvím, v podstatě tradiční vládce nemusí být vůdce, jelikož jeho autorita je zaručena faktem dědičnosti vlády. (Wiatr 2008: 56) V moderních politických systémech 21. století v západním světě vliv tradice téměř vymizel v důsledku velkých společenských změn, idea dědičného společenského statutu tak ustoupila moderním zásadám demokracie.

Druhá forma dominance dle Webera je charismatická vláda, která se jeví jako protiklad tradice. Tato forma vlády je totiž primárně závislá na charismatu vládnoucí osoby. Samo slovo charisma pochází z křesťanství a je spojeno s vládou

svěřenou člověku bohem, což měl být akt božího milosrdenství. Weber říká, že pod pojmem charisma si máme představit velmi výraznou schopnost člověka. Tato velmi výrazná vlastnost má být zdrojem velké autority, díky které budou tohoto člověka ostatní lidé následovat a poslouchat ho. Člověka s charismatem tedy lidé poslouchají proto, jelikož uznávají jeho nezvyklé nadání. (Weber 1998: 32)

V minulosti takovým charismatickým vládcům jejich podřízení přisuzovali magické schopnosti. Vůdci byli často opředeni různými legendami, či lépe řečeno mýty, o jejich velkých činech, kdy se povětšinou jednalo o jejich výrazně zdramatizované a příkrášlené reálné počiny. Vliv mýtů přetrvává v jisté míře při tvorbě charismatu vůdce dodnes. Mezi nejdůležitější prvky charismatu však patří řečnické nadání vůdce a velmi často i jeho vzhled, avšak existuje i obrovské množství případů, kdy se stal charismatickým vůdcem člověk, který nebyl pohledný a vystačil si pouze s výjimečnými rétorickými schopnostmi. Weber za charismatické vlády považoval například náboženské proroky, v politické sféře za charismatické vůdce považoval některé vojenské vůdce, velké demagogy a některé vůdce politických stran. (Weber 1998: 69)

Při zařazování do kategorie charismatických vůdců se řídil kritériem, zda jejich autorita u jejich podřízených vycházela z víry v neobvyklé vlastnosti daného vůdce, čímž se takový vůdce odlišoval od ostatních, jelikož základem jeho autority nebylo ani tak společenské postavení, oficiální post vládců, ale právě charisma. Charismatický vůdce tak ani nemusí mít oficiální post vládců (být jmenován, či zvolen). Stačí, když ho díky jeho charismatickým schopnostem poslouchá lid. Nejčistší typ autoritářského vůdce je válečný hrdina. Autorita takového vůdce pramení z aureoly válečného hrdiny, pokud tuto aureolu například v důsledku zbabělosti v boji ztratí, tak s tím ztrácí i autoritu. (Hartlínski 2012: 187)

Charismatické vůdcovství se často objevuje v období krize, kdy je lid pod vlivem neobyčejných událostí a je tím pádem více nakloněn tomu, podlehnout heroismu charismatické osobnosti. Charismatické vůdcovství tak povětšinou existuje v čisté formě v období následujícím po jeho vzniku. Například v momentě, kdy Spartakus prokázal mistrné bojové i strategické schopnosti v bitvě proti římské posádce gladiátorské školy. (Weber 1998: 67)

Charismatický vůdce je povětšinou radikálem, který chce změnit zaběhnuté pořádky, lidé ho poslouchají, jelikož ho obdivují pro jeho činy. Lidé přestávají dodržovat staré pořádky a přizpůsobují se novým normám, které zavádí

charismatický vůdce. Jelikož mocenská autorita charismatického vůdce není spojená s oficiálním společenským postavením ani s úřadem či oficiálním vládním postem, tak zde vždy existuje hrozba, že takovýto vůdce se může stát diktátorem. (Hartlínski 2012: 111) Ovšem v liberálně-demokratických státech většinou žádný charismatický vůdce nezíská u lidí dostatečně velkou autoritu, aby si mohl dovolit nerespektovat zavedený ústavní pořádek, který určuje oficiální hranice pravomocí vůdce, stávají se však i výjimky.

Jako třetí formu dominance popsal Weber vládu legálně racionální. Základem legálního vládnutí je víra v právo a sním související zákony. Většina lidí v takovémto systému musí být ochotna každodenně se podřizovat zákonům a právním předpisům, které byly přijaty v rámci předem schválené procedury. Zákony a předpisy musí respektovat nejen podřízení, ale i nejvyšší vládcí, kterých se týkají stejná pravidla jako podřízených. (Weber 1998: 148) Autorita vládce je nezávislá na jeho charismatu, vládnoucí post vládce taktéž nemůže zdědit. Legálně racionální vládnutí je založeno na pravidle, že to nejsvatější je zákon. Pravomoci a povinnosti vládce jsou vždy jasně stanoveny v zákonech a vládce musí toto právní vymezení respektovat. (Hartlínski 2012: 89) Dalším základním pravidlem legálního vládnutí je, že veškerá moc patří lidu, který si v demokratických volbách volí své zástupce, kteří na další posty jmenují další, právě na základě mandátu, který jim dal lid v demokratických volbách. Lidé v takovémto systému uznávají autoritu prezidenta či premiéra proto, že byl vybrán na základě jimi akceptovaných zákonů. Autorita vládců je v legálně racionálním systému odrazem autority, kterou má u lidí právní systém.

Weber uznal legálně racionální vládnutí za nejdůležitější formu vlády, jelikož se jí podařilo vytlačit tradiční formu a stala se v současnosti dominantní formou spravování vlády. Legálně racionální vládnutí je tak založeno na jasně vymezených právních zásadách. Díky tomu vláda náleží vládnoucímu postu a nikoliv osobě, která funkci vykonává. Legálně- racionální forma vládnutí je tak dle Webera mnohem lepší než vládnutí dědičné, či charismatické. (Weber 1998: 81) Největší výhodou této formy vládnutí dle Webera je, že autoritu, která je přímo spojená s vládnoucí funkcí a nikoliv s osobou funkci vykonávající, je mnohem těžší zneužít. Tudíž míra nespravedlností způsobená vládnutím bude velmi pravděpodobně nižší než u charismatické nebo dědičné formy vládnutí.

2. Formování osobností bratří Kaczyńských v mládí a rozdíly mezi bratry

Po teoretické kapitole věnované politickému vůdcovství, transformačnímu a transakčnímu vůdcovství a kategoriím vlády se v další kapitole zaměřím na to, jak se v mládí formovaly konkrétní osobnosti budoucích vůdců, tedy bratrů Kaczyńských. Popíšu, co formování jejich osobností v mládí nejvíce ovlivňovalo. Povšimnu si i toho, že i přes relativně stejné podmínky v mládí se utvořily dvě odlišné osobnosti, Jarosław Kaczyński a Lech Kaczyński. Odlišnosti v jejich osobnostech se významně projevily během jejich politické kariéry.

2.1 Vliv matky

Matka Jadwiga Kaczyńská byla za války členkou skautské odbojové organizace. (Krzymowski 2015: 53) Sice se neúčastnila bojů, ale jako ošetřovatelka pomáhala chlapcům, kteří se zranění vrátili z přepadových akcí. Ti jí často vyprávěli o svých hrdinských činech, které vykonali pro svobodné Polsko. Tyto prožitky jistě posílily patriotické citění matky, která podporovala patriotické citění i u svých synů. (Cenckiewicz 2013: 39) Její synové potřebovali i živý mužský vzor, kterým mohl být jejich otec, důstojník Zemské armády (Armia Krajowa, dále jen AK) a varšavský povstalec, ale z důvodů, o kterých se ještě zmíním, se jím nestal. (Krzymowski 2015: 33) Roli jejich mužského vzoru místo otce plnil strýc, manžel matčiny sestry Stanisław Władysław Tomaszewski.

Strýc jim vyprávěl o svém hrdinném útěku z vězení, kdy předstíral mrtvého, a následně o svém boji ve Varšavském povstání, při kterém měl vykonat mnoho hrdinských činů. (Miedza-Tomaszewski 1985: 186) Na chlapce strýcova vyprávění udělala obrovský dojem a ještě více v nich posílila touhu stát se hrdiny, které budou lidé obdivovat, stejně jako jejich strýce.

Později matka začala s oběma bratry zpívat legionářské písničky, zejména pochod Piłsudského první brigády, a současně jim dala ke čtení knížky o Józefu Piłsudském. Na oba bratry tyto knihy udělaly velký dojem. Lech se díky tomu začal ve velkém zajímat o historii a současně se v něm probudilo patriotické citění, které u něj v umírněné podobě přetrvalo až do konce života. (Kaczyński 2010: 11-12) U Jaroslawa se v té době rovněž objevilo nadšení pro patriotismus, během pozdního

dospívání a ranné dospělosti ho však opustilo, později se sice k patriotismu vrátil, ale z čistě pragmatických důvodů, jelikož věděl, že díky němu může získat mnoho voličů. V době, kdy už Jarosław studoval střední školu, se dostal do slovní pře se svým dědou, který byl proti Piłsudskému, protože před válkou byl členem socialistické strany (Polska Partia Socjalistyczna, dále jen PPS), kterou Piłsudski zpočátku vedl, ale později ji opustil a po nastolení diktatury v roce 1926 její členy tvrdě pronásledoval. (Krzymowski 2015: 31) Děda prý v hádce Piłsudského neustále označoval za diktátora. Jarosław neodporoval a jen říkal, že nebylo většího Poláka než jeho a kdyby se dožil roku 1939, jistě by Poláci pod jeho velením Němce porazili. Můžeme se domnívat, že Jarosław Piłsudského nejen obdivuje, ale rovněž touží po slávě, uznání a respektu, ale možná i po velké moci, kterou Piłsudski získal po roce 1926. (Krzymowski 2015: 31)

Jarosław Kaczyński v pamětech vzpomíná, že matka jejich budoucí směřování ovlivnila rovněž tím, že s nimi od malička sledovala aktuální světové dění. (Kaczyńska 2010: 39) Ze všech událostí oba chlapce postupem času nejvíce zajímaly ty politické. Brala je na večery autorského čtení, kde se četly knihy týkající se světového dění a následně s chlapci diskutovala o tom, co se tam dozvěděli. Rovněž je nechávala číst časopis *Politika* a mezinárodní přílohu novin *Tribuna lidu*. (Kaczyński 2010: 13) Matka s chlapci rovněž pravidelně poslouchala rádio, zejména zahraniční rubriku. Když jim bylo sedm let, poslouchali pořad o volbách v Americe. Když jim bylo osm let, tak sledovali Suezskou krizi a měli strach, že je to konec britského impéria. V jedenácti letech si u rádia rozkládali mapu světa, koukali na kousíček mapy, který představoval Kongo, a přemýšleli nad tím, jak skončí povstání. Když jim bylo třináct let, vypukla Kubánská krize. Oba bratři se dohadovali, jak to dopadne s Fidelem Castrem a jaký to bude mít dopad na svět, vášnivě diskutovali nad tím, zdali vypukne válka. (Krzymowski 2015: 32) Díky vlivu matky se tak bratři začali ze všeho nejvíce zajímat o politiku, jak víme, zájem byl tak veliký, že se nakonec rozhodli politiky účastnit aktivně.

2.2 Vliv otce

Rajmund Kaczyński pocházel z bohaté rodiny vysoko postaveného drážního úředníka v Baranovicích na východě Polska. Rodina vlastnila dva domy a ovocný sad. O veškerý majetek však přišla v roce 1939, kdy musela narychlo utéct

před Rudou armádou. (Krzymowski 2015: 105) Válku pak rodina strávila ve Varšavě. Krátce po příchodu do Varšavy se osmnáctiletý Rajmund nechal zapsat na automobilovou a leteckou školu, po jejím ukončení nastoupil na vyšší technickou školu. Během studií se setkal se studenty, kteří byli členy odbojové Armii Krajové (Zemská armáda, dále jen AK). Nemuseli ho dlouho přesvědčovat a už v létě v roce 1942 vstoupil do AK také. Po půlročním výcviku získal hodnost podporučíka a stal se jedním z velitelů oddílu Baszta. Během následujících dvou let vedl výcvik nováčků, zejména je učil zacházet se zbraněmi. (Krzymowski 2015: 107) Při výcviku se choval k podřízeným velmi tvrdě a velmi často je trestal, občas na své podřízené křičel tolik, že se ostatní báli vyzrazení skrytého cvičiště, protože jeho povely byly slyšet až na ulici. Rajmundovi kolegové z povstání vzpomínají, že ostatní velitelé AK, se kterými měli dočinení, se ke svým podřízeným tak tvrdě nechovali. (Zaremba 2010: 29) Rajmund byl prý oproti ostatním velmi dominantní a ambiciózní, navíc mu učarovala role vůdce, ke které měl navíc vrozené vlohy. Rovněž bylo na první pohled znát, že je velmi inteligentní. Přihlédneme-li k charakteru mladého Rajmunda Kaczyňského, tak můžeme říci, že potřebu dominance nad ostatními, velké ambice a vůdcovské schopnosti nějakým způsobem předal svému synovi Jarosławovi. (Krzymowski 2015: 132) Jelikož si byli oba dva ve výše uvedeném velmi podobní, tak například kvůli potřebě dominance mezi otcem a synem vyvstalo mnoho konfliktů. Proto měl otec Rajmund vždy radši svého druhého syna Lecha, který byl oproti Jarosławovi spíše submisivní, tudíž se s ním málokdy pouštěl do konfliktu.

Když vypuklo Varšavské povstání, Rajmund Kaczyński vedl své muže z oddílu Baszta statečně do boje. Přesto, že z počátku dosáhli několika dílčích bojových úspěchů, po dvou měsících krvavého městského boje ztratil oddíl většinu bojovníků a sám Rajmund přišel o prst a druhý mu ochrnil. (Krzymowski 2015: 108-109) Zraněný a zlomený Rajmund velmi těžce nesl smrt většiny svých přátel z jednotky, kteří, dle jeho názoru, v podstatě fakticky zemřeli zbytečně, jelikož povstalci ničeho nedosáhli. Proto se rozhodl se zbytkem svých mužů kapitulovat. Učinil tak i přes protesty některých jeho podřízených, kteří chtěli bojovat až do posledního muže. Svým rozhodnutím tak zachránil sobě i ostatním život.

Po válce se Rajmund rozhodl, že po hrůzách, které za války prožil, se již nikdy do ničeho podobného nezaplete. Povede klidný život s tím, že své ambice bude uspokojovat pouze vědeckou prací ve svém oboru. (Zaremba 2010: 29) Z toho důvodu, i přes velký odpor ke komunismu, který pramenil už jen z toho, že kvůli sovětským komunistům přišla jeho rodina v roce 1939 o veškerý majetek, se rozhodl, že tento odpor v sobě potlačí a poválečnému komunistickému režimu se přizpůsobí. (Semka 2010: 21) Do komunistické strany sice nikdy nevstoupil, ale aby se mohl bez problému věnovat práci na univerzitě, tak vstoupil do několika satelitních organizací strany. Rovněž ostře kritizoval jakékoliv projevy antikomunismu. Obával se totiž, že antikomunisté mohou nakonec vyvolat další povstání, které opět skončí velkým neštěstím.

Není tedy divu, že chtěl, aby se jeho synové v životě vyhýbali politice a vedli poklidný život. Nejlépe jako univerzitní profesoři. (Zaremba 2010: 29) V tom však narazil u své ženy, která syny vychovala v patriotickém duchu, rozvíjela v nich zájem o politiku a pomáhala formovat jejich protirežimní postoje. (Semka 2010: 21) Otec, se do jejich výchovy samozřejmě snažil zasáhnout, ale vzhledem k tomu, že byl často dlouho v práci, tak hlavní vliv na výchovu synů měla matka, která se pro ně stala hlavním vzorem a zcela zastínila otce. (Krzymowski 2015: 137) Otec se po dobu jejich dospívání snažil čas od času směr výchovy matky zvrátit, počínal si však až příliš autoritářsky. Snažil se jim neustále vštípit, že nejlepší je se do ničeho neplést, přizpůsobit se režimu a přiměřeně s ním spolupracovat přesto, že s ním nemusí souhlasit. Docílil tím však pravého opaku. Bratři, nejen že se přidali k opozici, ale na rozdíl od otce se nikdy nechtěli podřídit mocnějšímu protivníkovi. Zejména Jarosław, místo toho, aby se občas podřídil a získal spojenectví s mocnějšími protivníky, se s nimi naopak neustále pouštěl do otevřených sporů, například se staršími a zasloužilejšími členy opozice. Později, když měl Jarosław vlastní politickou stranu, tak mu činilo velký problém spolupracovat s ostatními politickými stranami. Jarosław vždy chtěl, aby bylo po jeho, nechtěl uzavírat kompromisy. Můžeme se proto domnívat, že za tímto odporem k uzavírání kompromisů je vnitřní odpor k asertivitě otce, který se bratrům svou přizpůsobivost snažil vštípit násilím.

2.3 Vliv profesora Ehrlicha

O tom, že životní dráha bratří Kaczyńských bude navždy spjata s politikou, velmi pravděpodobně definitivně rozhodla intenzivní lekce politického myšlení, od jejich profesora z Právnické fakulty Stanisława Ehrlicha. (Zaremba 2010: 31) Tento marxista se pro ně paradoxně stal, možná nejdůležitějším, životním vzorem. Když se podíváme na jejich politickou kariéru, můžeme říci, že profesor Ehrlich měl na formování jejich politického myšlení a názorů daleko větší vliv, než třeba odkaz maršála Józefa Piłsudského. Ehrlich sice původně odehrál roli pacifikátora práva v období stalinismu, ale později se přidal k revizionistickému křídlu v komunistické straně a byl znám kritikou režimu. Ve svém oficiálním výzkumu, do kterého zapojoval své studenty, se zaměřoval na vliv zájmových a nátlakových skupin na socialistický režim, což se samozřejmě setkalo s odporem zastánců ortodoxního marxismu. (Semka 2010: 23) Profesor rovněž hledal ve světovém dění důkazy pro svou tezi o zastavení expanze komunismu a o jeho pozvolném úpadku. Úpadek spatřoval například v konci komunistické revoluce v Portugalsku. Celkově věřil, že komunistický režim sice bude upadat, ale jeho konec přijde po velmi dlouhé době, možná za 60 či 70 let. (Krzymowski 2015: 173) Bratři Kaczyńští s ním následně na seminářích a později na soukromých setkáních vedli dlouhé diskuze, při kterých souhlasili s pozvolným upadáním socialistických režimů, ale tvrdili, že konec komunismu přijde ještě za jejich života v důsledku vlivu národnostních a náboženských konfliktů. Ehrlich s nimi sice nesouhlasil, ale velmi rád se s nimi přel. (Zaremba 2010: 32) Při setkáních s bratry Kaczyńskými jim profesor rovněž dlouze vyprávěl o tom, co se skrývá za oficiální fasádou moci, o frakcích, které spolu bojují o moc, taktéž o loutkohercích, kteří jsou skrytí a jen tahají za nitky. Rovněž před nimi spekuloval o tom, kdo z fakulty může patřit k některé vlivné frakci ve straně, či kdo z učitelů patří k tajné policii.

Celkově můžeme říci, že Ehrlichův vliv byl na bratřích Kaczyńských vidět po celou dobu jejich politické kariéry a u Jarosława je patrný dodnes. Všechny ty konspirační teorie o spiknutích solidaritní elity s komunisty, například spiknutí Kulatého stolu, teorie o různých mocenských skupinách ovládajících ekonomiku vytvořených z bývalých příslušníků tajné police, obviňování často naprosto nevinných lidí z příslušnosti k tajné policii před rokem 1989, teorie o komplotu médií, nejbohatších byznysmenů, mafie a strany PO proti straně PiS, můžeme

se domnívat, že to vše vyvěrá zejména z přednášek a z diskuzí s profesorem Ehrlichem. On je přesvědčil, že v politice se nic neděje náhodou a že za vším stojí nějaké frakce, jejichž vůdci tahají za nitky v nekonečném boji o vlastní zisk. Bratři Kaczyńští (zejména Jarosław, který do toho někdy zatáhl i Lecha) sice během svého života šířili zcela účelově celou řadu teorií, o kterých věděli, že na nich není zrno pravdy, ovšem rovněž rozšiřovali i konspirační teorie, v jejichž základ neochvějně věřili, právě díky způsobu myšlení, který jim předal profesor Ehrlich.

2.4 Rozdíly mezi oběma bratry

Po dokončení magisterského studia se bratři ucházeli o přijetí do doktorského studia, Jarosław získal místo na doktorském oboru se zaměřením na prokuraturu, Lech však byl při přijímacím řízení neúspěšný. (Semka 2010: 23) Matka mu ale vzápětí, přes svou kamarádku, zajistila doktorské studium na univerzitě v Gdaňsku pod vedením profesora Romana Korolce, který se zaměřoval na pracovní právo. Lech později, ve svých pamětech, hodnotil svůj odchod k baltskému pobřeží jako velmi dobré rozhodnutí. Zřejmě proto, že poprvé naplno zažil pocit nezávislosti, jelikož se mu podařilo vymanit se ze závislosti na rodičích a zejména na svém bratru přesto, že si s bratrem opravdu rozuměli. (Krzymowski 2015: 67) Lech byl vždy v Jarosławově stínu, v předchozím životě veškerou činnost podnikal společně s Jaroslavem, který za dvojici přijímal většinu klíčových rozhodnutí.

Po nástupu na univerzitu v Gdaňsku, se Lech stal vlastním pánem a uvědomil si, že dokáže sám velmi dobře rozhodovat o svém osudu, což mu nepochybně výrazně zvýšilo sebevědomí. V letech 1971 až 1980 se Lechovi v životě opravdu dařilo. (Semka 2010: 25) Našel svou životní partnerku Martu, dokončil doktorát a stal se velmi ceněným přednášejícím na právnické fakultě. V této době rovněž získal mnoho cenných přátelských kontaktů. Z hlediska jeho životní dráhy byly nejcennější ty kontakty, které získal po vstupu do Komitету Obrony Robotników (dále jen KOR). Zejména přátelství s Bogdanem Borsewiczem, Andrzejem Gwiazdou, gdaňskými lidry KOR a Lechem Wałęsou. (Zaremba 2010: 34) Tato přátelství mu pomohla vystoupat na nejvyšší příčky v hierarchii vedení Solidarity po roce 1980.

Bratr Jarosław v těchto letech také nezhálel, když v roce 1977 dokončil doktorát, tak získal obrovskou sebejistotu a byl plný sebevědomí. Den po obhájení doktorátu se přidal ke KOR ve Varšavě. (Krzymowski 2015: 261) Krátce na to se zúčastnil jednání KOR v bytě, již v té době velmi váženého lídra opozice, Jacka Kuroně. Tehdy 27 letý Jarosław odmítl ustoupit židli 47 letému Kuroňovi. (Zaremba 2010: 37) Na této události můžeme vidět, že byl velmi ambiciózní, arogantní a navíc se zřejmě cítil nedoceněný, což si kompenzoval neprokazováním respektu starším, zasloužilejším a z hlediska hierarchie mnohem výše postaveným lidem. Tuto tendenci k nerespektování společenské hierarchie a snahu ponížit člověka, který je postavený výše než on, budeme u Jaroslawa sledovat i v průběhu jeho dalšího života. Díky podobným událostem nebyl Jarosław u lidí příliš oblíbený. Vytvořil si sice kontakty s důležitými lidmi v opozici, ale ve srovnání s bratrem se mu nepodařilo mezi důležitými lidmi v opozici získat opravdové přátele, což ho v dalších letech mrzelo. Za své angažmá ve výboru KOR navíc zaplatil marginalizací na univerzitě, když vedení právnické fakulty bylo státní bezpečnosti upozorněno na protistátní činnost mladého doktora. Jarosław byl za trest vyslán jako přednášející na pobočku do Białystoku, jenž se nacházel na periférii, do které cesta z Varšavy trvala mnoho hodin. (Krzymowski 2015: 263) I přes tento trest ze strany establišmentu se Jarosław dál angažoval v opozici. Přesto, že ve výboru KOR vykonal mnoho dobré práce při vyšetřování úmrtí lidí, u kterých existovalo podezření, že je zabila policie, mu tato činnost nepomohla k růstu v rámci hierarchie KOR. (Zaremba 2010: 37) Bylo to způsobeno zejména tím, že ve Varšavě bylo velké množství zasloužilých a známých opozičníků a bylo opravdu těžké mezi nimi vyniknout, či je dokonce v hierarchii přeskočit.

Lech měl výhodu v tom, že v Gdaňsku nebyla opozice zpočátku příliš početná a rovněž v jejich řadách nebylo moc intelektuálních elit. (Semka 2010: 28) Navíc mu přálo štěstí, když právě v gdaňské loděnici začala stávková akce, která dala světu opoziční hnutí se jménem Solidarity. (Zaremba 2010: 34) Lech Kaczyński se stávkové akce v loděnici zúčastnil jako jeden z poradců vůdců stávkujících a díky tomu se následně dostal do nejužšího vedení Solidarity. (Zaremba 2010: 34) Lech se tak dostal v opoziční hierarchii mnohem výše než jeho bratr Jarosław, to se pak potvrdilo v noci z 13. na 14. prosince 1981 v momentě zavedení vojenského stavu, kdy byl Lech, jako klíčový člen vedení Solidarity, zatčen

a následně deset měsíců internován. Jarosław byl sice 17. prosince zadržen, ale po několikahodinovém výslechu byl propuštěn. Policisté vedoucí výslech mu údajně řekli, že jeho bratr Lech má v opozici velmi vysoké postavení a proto byl internován, zatímco on je proti němu bezvýznamný, proto jim ani nestojí za to, aby ho internovali. (Krzymowski 2015: 286) Slova policistů musela Jaroslawa nepochybně velmi rozčítit. Skutečnost, že internován nebyl, později často připomínali jeho političtí odpůrci, aby tak podpořili své výroky o tom, že Jarosławův přínos pro opozici byl malý. (Zaremba 2010: 38) Ačkoliv se Jarosław ze všech sil snažil v opozici výrazněji vyniknout a Lech se mu snažil v růstu v rámci Solidarity pomoci tím, že ho seznamoval s klíčovými lidmi a zapojoval ho do nejrůznějších projektů, známějším a významnějším z dvojčat Kaczyńských zůstal Lech, až do roku 1989.

Po ukončení vojenského stavu a propuštění Lecha Wałęsy z internace patřil Lech Kaczyński mezi nejbližší spolupracovníky Lecha Wałęsy a tím pádem patřil k čelním představitelům podzemní Solidarity. Na počátku patřil Lech Kaczyński v Solidaritě k neoficiální levicové frakci, k jejímž nejznámějším členům patřili například Bogdan Borusewicz, Adam Michnik či Jacek Kuroń. Dnes již poněkud zapomenutý poradce Lecha Wałęsy Lech Bądkowski mnohokrát Wałęsu varoval před tím, aby nepodleh vlivu nebezpečných radikálních levičáků Kurońe a Lecha Kaczyńského. (Semka 2010: 30) Označení Lecha Kaczyńského za radikálního levičáka bylo nepochybně přehnané, ovšem Lecha Kaczyńského skutečně z hlediska ekonomiky můžeme zařadit k levici, ale samozřejmě umírněné. O jeho politické orientaci ve velké míře rozhodl již dříve zmíněný vliv matky, která jemu i jeho bratrovi dávala ke čtení knihy o Piłsudském. Na Lecha výrazně zapůsobila idea Piłsudského socialismu spojeného s bojem za nezávislost. V době působení v KOR, ve svobodných odborech a v Solidaritě přišel do přímého kontaktu s dělníky a obecně s méně vzdělanými a chudšími lidmi. (Semka 2010: 31) Tato doba výrazně pomohla zformovat jeho názorové přesvědčení. Později vzpomínal, že tehdy došel k závěru, když je dělníků a spíše chudších lidí ve státě nejvíce, tak právě jim by se stát měl snažit nejvíce pomoci, jelikož stát není pro elity ale pro všechny. Zároveň si však uvědomoval, že nově vytvořený demokratický stát, o který Solidarita usiluje, musí být založen na vedení z intelektuálních elit a střední třídy, které využije své schopnosti k tomu, aby pomohlo co nejvíce lidem

na nižší společenské úrovni. Ideál spatřoval v Solidaritě, kde zástupci nižších tříd artikulovali své zájmy, přičemž intelektuální elita jim je pomáhala realizovat. (Kaczyński 2010: 23)

Z hlediska názorů na společenské hodnoty byl Lech spíše pravicový, což se opět pojí s jeho obdivem k Piłsudskému. Na něm ho, krom jeho socialistických idejí, velmi fascinoval jeho boj za nezávislost a velikost polského státu, sám se jím v tomto ohledu inspiroval a po celý život byl Lech Kaczyński velkým patriotem. (Semka 2010: 36) Prosazoval historickou politiku, například vyznamenání zapomenutých polských hrdinů z Varšavského povstání a protikomunistického odboje. S pravicovými hodnotami souvisí i jeho přesvědčení, že i demokratický stát musí mít akceschopný represivní aparát s rozsáhlými pravomocemi pro boj proti zločinu. Rovněž byl přesvědčen, že by stát měl zvýšit trestní sazbu u většiny trestních činů, což by prý vedlo k výraznému poklesu počtu zločinů. V tomto ohledu ho výrazně ovlivnilo studium práva a pozdější diskuze s jeho spolužáky, ze kterých se stali soudci. V souvislosti s pravicí a Lechem Kaczyńským je rovněž nutné zmínit, že Lech odmítal radikálně pravicové názory a zástupci ultrapravice opovrhoval. (Semka 2010: 38) To opět souvisí s jeho piłsudčikovským založením, jelikož Piłsudski měl v meziválečném období spor s ultrapravicou Národní demokracií (Endecja) Romana Dmowského. Lech Kaczyński se při čtení knih o Piłsudském dozvěděl i spoustu špatného o ultrapravicovém proudu politiky, který byl v těchto knihách ostře kritizován. Avšak ze všeho nejvíce ho od radikální pravice odpuzoval s ní spojený antisemitismus. (Krzymowski 2015: 53) Tento odpor velmi pravděpodobně vznikl už v dětství, kdy Lecha i jeho bratra hlídaly jejich kmotřenky, taktéž dvojčata, sestry Woznické, které byly židovského původu. Ty bratrům často vyprávěly o svých strašných prožitcích ve Varšavském ghettu, kde strávily většinu války. Prožité hrůzy u obou sester zapříčinily závažné psychické problémy, které obě vyřešily sebevraždou. (Krzymowski 2015: 54) Bratry Kaczyńské tato tragédie silně zasáhla. Právě díky ní byli Lech i Jarosław imunní vůči antisemitismu, bohužel jen u Lecha to zapříčinilo přímý odpor vůči ultrapravicí.

Celkově se dá říct, že Lech si za výše uvedenými názory stál a o jejich pravdivosti byl přesvědčen. Občas sice musel ze svých zásad slevit kvůli bratrovi, který byl velkým ideovým pragmatikem, ale je nutné podotknout, že Lech v tomto

ohledu ustupoval jen velmi nerad a občas to vedlo k vážnějším vzájemným sporům. Co se týče vymezení jeho politické orientace, tak Lech byl z hlediska ekonomických zájmů spíše středo-levý, v oblasti hodnot byl zase spíše středo-pravý. Pokud tedy spojíme politickou orientaci z hlediska ekonomiky a hodnot, tak ho můžeme označit za středového politika.

Velký rozdíl mezi Lechem a Jarosławem spočíval v diametrálně odlišném přístupu k idejím. Zatímco Lech byl z hlediska idejí pevně ukotven a snažil se tyto ideje v politice prosazovat, tak Jarosław byl naopak velkým pragmatikem, idejemi a politickými názory se vždy posluhoval jako nástroji, které mu pomáhaly na jeho cestě k naplnění vlastních ambicí. Jarosław tedy ideje a názory vybíral na základě měřítko přínosu pro jeho vlastní kariéru. Přesto, že i na Jarosława měl velký vliv odkaz Piłsudského, tak na rozdíl od Lecha ho neoslunily ideje socialismu a patriotismu. (Krasowski 2012: 132) Místo toho ho oslnila moc a obrovský respekt, jaký Piłsudski u lidí získal, proto se Jarosław během své politické dráhy snažil vždy dosáhnout co nejvýše a využíval k tomu obrovské množství idejí přesto, že se s většinou těchto idejí sám neztotožňoval, ani v ně nevěřil.

Jarosław později prohlašoval, že on a stoupenci nekomunistické levice pocházejí každý z jiného světa. Jarosław byl prý od začátku pravičák, zatímco oni zpočátku zastávali ideje jen o něco jiné než reformní komunisté. Ve skutečnosti však pocházel ze stejného světa varšavské levicové opozice jako oni. Na konci 70. let patřil Jarosław k levicovému KOR a přesto, že uvnitř KOR existovala i frakce pravicově smýšlejících, tak k nim nijak neinklinoval a povětšinou spolupracoval s levicovou většinou, tedy s lidmi s jasně levicovými názory, ke kterým patřil i Jacek Kuroń. (Zaremba 2010: 40) Po stávce v gdaňské loděnici roku 1980 a po přechodu členů KOR do hnutí Solidarity sice Jarosław politicky zatočil vpravo, když začal spolupracovat se skupinou jeho pozdějšího velkého spojence Antoniego Macierewicze, která vydávala pravicově orientované opoziční noviny Głos. (Krasowski 2016: 132) Od levicově opozičního proudu se Jarosław ovšem neodchýlil kvůli nesouhlasu s levicovými názory. (Zaremba 2010: 36-37) Ve skutečnosti šlo o to, že v levicové frakci bylo mnoho zasloužilých opozičníků, mezi kterými neuměl vyniknout, proto se rozhodl přidat k pravicové frakci, kde v té době nebylo mnoho výrazných osobností. Jarosław tak doufal, že by se mohl stát jednou z klíčových postav opoziční pravice. Ovšem ani zde mu nepřálo

štěstí, jelikož i v pravicovém Głosu panovala striktní hierarchie. K jeho neúspěchu zřejmě přispěla i skutečnost, že nesdílel stejné ideje jako ostatní členové Głosu. (Krasowski 2016: 132-133) Jarosław dával před ostatními veřejně najevo, že nesnáší klerikalismus. Rovněž jeho tehdejší vztah k náboženství byl velmi chladný. Protože nechodil do kostela, tak ho většina jeho tehdejších známých považovala za ateistu. (Zaremba 2010: 40) Jarosław před ostatními také kritizoval romantický patriotismus a národoveckou tradici. Nicméně potom, co mu tento postoj výrazně ztížil možnost růstu v řadách pravicové opozice, pochopil, že pokud chce uspět, tak musí změnit svůj přístup. Ideje přestal soudit podle toho, jestli se mu líbí, ale začal je posuzovat podle toho, jaký zisk mu přinesou. Ke konci 80. let se tak Jarosław stal mistrným pragmatikem, jelikož se v té době naučil dobře posluhovat idejemi, se kterými se neztotožňoval. (Krasowski 2016: 132) Na základě výše uvedeného můžeme říci, že Kaczyńského slova o tom, že byl vždy pravičkákem a pochází z úplně jiného světa než lidé nekomunistické levice, jsou pouhým mýtem. Jarosław byl příslušníkem jak pravicové, tak i levicové frakce opozice. S idejemi ani jedné z frakcí se výrazně neztotožnil a stal se v podstatě názorovým a ideovým pragmatikem.

Jelikož se Jarosławovi příliš nedařilo ani v pravicové frakci, rozhodl se obnovit spolupráci i s lidmi z levicové frakce. (Zaremba 2010: 40) Ke konci 80. let se stýkal s velkým množstvím lidí z různých opozičních frakcí, jak z levicových, tak i z pravicových. Byl svého druhu mostem mezi levicí a pravicí, sám se před lidmi chvátil, že chodí na konspirační schůze jak s Michnikiem, tak i s Macierewiczem. Díky bratrovi Lechovi se nakonec i Jarosław dostal do nejvyšších struktur vedení Solidarity. Nejdříve získal pozici v Prozatímním koordinačním výboru Solidarity (Tymczasowa Komisja Koordynacyjna, dále jen TKK) a následně se stejně jako Lech dostal do úzkého kruhu poradců Wałęsy. (Zaremba 2010: 44) V roce 1988 se bratři dočkali velkého triumfu, když se po boku Lecha Wałęsy zúčastnili nejdříve květnové a poté srpnové stávkou v gdaňské loděnici. Po několika týdnech stávkou polská vláda předložila Wałęsovi nabídku, jednání u Kulatého stolu mezi vládou a Solidaritou. Velká část představitelů Solidarity, společně s většinou dělníků v loděnici, chtěla nabídku odmítnout. Wałęsa se však rozhodl ostatní přesvědčit, že předložená nabídka je historickou šancí. V klíčovém momentě jednání bratři Kaczyńští vsadili veškerou

svou autoritu a podpořili Lecha Wałęsu. (Zaremba 2010: 44) Lech Kaczyński dokonce vystoupil s emotivním a velmi působivým prolovem, kterým se mu podařilo získat většinu jednajících na Wałęsovu stranu. Wałęsa jim byl za tuto podporu nesmírně vděčný a na oplátku pro oba bratry zajistil místo při jednáních u Kulatého stolu.

3. Politická kariéra

3.1 Nový začátek

Kdyby v době těsně před pádem komunismu měl Jarosław Kaczyński vyplnit životopis, mohl by vypadat nějak takto: věk: 40 let, rodinný stav: svobodný, bydliště: u rodičů, práce: nezaměstnaný, majetek: větší množství knih, sako po strýci, životní plány: žádné, sebevědomí: velmi nízké.

V dubnu roku 1989 skončily dohody u Kulatého stolu, kde byly dohodnuty polo-svobodné volby. Jarosław velmi toužil po uznání své velikosti od ostatních. Politika pro něj mohla být ideální cestou k naplnění těchto ambicí. (Bichniewicz 2014: 22) Každopádně ve svých pamětech, které vyšly po mnoha letech, vzpomíná, že mu tehdy vadily poměry, které zažil při jednáních u Kulatého stolu. (Zaremba 2010: 45) Připomíná například chování Adama Michnika, který si údajně měl připíjet s ministrem vnitra Czesławem Kiszczakem a pak s ním žertovat a vést neformální rozhovory. (Krzymowski 2015: 306) Dále připomíná vlastní zážitek, kdy prý byl svědkem, jak Aleksander Kwaśniewski vešel v noci do bytu k Jacku Kuroňovi bez klepání, jako kdyby u něj bydlel, a následně s ním vedl jednání o politických záležitostech u láhve vodky. Nakonec také tvrdil, že Bronisław Geremek si během jednání s mnoha čelnými komunisty tykal. (Karnowski 2006: 172-176) To vše Jarosławu Kaczyńskému údajně velmi vadilo. Přesto, že si představitelé Solidarity mohli při jednání držet od představitelů komunistické strany, kteří je ještě nedávno posílali do vězení, větší distanci, výše uvedené uvolněné poměry ještě nebyly ničím příliš závažným. Jarosław Kaczyński si však vzpomenu na to, co ho učil profesor Ehrlich, a začal si připravovat skici konspirační teorie, kterou později za účelem politického boje výrazně nafoukl a nazval ji Spiknutí u Kulatého stolu. Jarosławu Kaczyńskému sice výše uvedené poměry při jednání u Kulatého stolu vadily, jelikož jim přisuzoval velkou důležitost v důsledku způsobu myšlení, které mu předal profesor Ehrlich, ale na druhou stranu

tyto důvody nevedly k jeho rozhodnutí nekandidovat, jelikož byl opravdu velmi ambiciozní.

Oba bratři se naplno zapojili do předvolební kampaně, Lech kandidoval v Gdaňsku a Jarosław, aby zůstal bratrovi nablízku, v sousedním Elblągu. Kampaň probíhala velmi dobře a po několika týdnech, již v prvním kole, oba dva získali senátorský mandát. (Nawrocki 2011: 219-227). Najednou se z Jarosława Kaczyńského, člověka bez práce a životní perspektivy, stal senátor. Byl velmi frustrovaný, a najednou se ocitl možná ve svém nejlepším životním období.

3.2 Kaczyński vyjednal vládu bez PZPR

V prvních legálních volbách v létě 1989 zvítězila Solidarita. Komunisté však s jejím vítězstvím nepočítali, dle jejich plánů měla Solidarita pouze vstoupit jako slabý koaliční partner do vlády a pomoci komunistům uklidnit společnost v době realizace velmi nepopulárních ekonomických reforem. Po volebním fiasku bylo však velmi pravděpodobné, že komunisté funkci premiéra neudrží. (Dudek 2014: 323-324) První politik Solidarity, který veřejně prezentoval myšlenku, že by Solidarita mohla získat vlastního premiéra, byl Jarosław Kaczyński, jenž tvrdil, že Solidarita má vstoupit do vlády jen v případě, že získá post premiéra. Pokud ne, tak se má stát parlamentní opozicí. Starší lídři Solidarity v čele s Geremkem však tento plán zavrhl s tím, že Solidarita přijetím funkce premiéra na sebe vezme veškerou zodpovědnost za velmi nepopulární reformy, čímž se může značně zkompromitovat v očích veřejnosti, přitom ve skutečnosti bude pouhou loutkou v rukách komunistů. (Ciešlik 2015: 311-314) Rovněž velmi často uváděli možnost, že vládu Solidarity neschválí Moskva. Solidarita tehdy měla jedinečnou šanci odebrat komunistům vládu, ale hlavní lídři Solidarity, jako Mazowiecki či Geremek, si v důsledku vyššího věku a mnoha špatných zkušeností, z let strávených v opozici, neuvědomovali, že komunisté jsou neskutečně slabí. Mladí čtyřicátníci, jako Jarosław Kaczyński nebo Adam Michnik sice viděli, že zisk vlády pro Solidaritu a konec komunismu je nadosah, měli však příliš slabé postavení na to, aby své názory dokázali prosadit. Tento názorový rozdíl mezi starší a mladší generací lídrů přispěl k prvním velkým rozporům uvnitř Solidarity, nejvíce však přispěl ke sporu mezi Bronisławem Geremkem a Jarosławem Kaczyńským.

Geremek byl pravou rukou nejvyššího představitele Solidarity Lecha Wałęsy, ten ho po vyhraných volbách pověřil vyjednáváním s komunisty. (Żakowski 2008: 250) Při tomto vyjednávání se dostal do výše uvedeného názorového střetu s Jarosławem Kaczyńským. Geremek, nejen že nesouhlasil s Kaczyńského nápadem na převzetí funkce premiéra, ale spatřoval v tomto mladším ambiciózním politikovi velkého rivala. Už nějakou dobu s nelibostí sledoval, jak Kaczyński získává čím dál větší oblibu u Lecha Wałęsy. Geremek se bál o své mocenské postavení a rozhodl se proti Kaczyńskému zakročit. Když Wałęsa chtěl jmenovat Kaczyńského předsedou senátu, tak mu Geremek jeho nápad rozmluvil s tím, že předsedou senátu by měl být někdo, komu je alespoň 60 let, a má dostatek zkušeností. (Krasowski 2012: 56) Když se zpráva o této události dostala ke Kaczyńskému, tak se opravdu rozčílil. Tento krok ze strany Geremka vzal jako vyhlášení války a rozhodl se, že tuto výzvu přijme. Začal tím, že si vypracoval ještě lepší pozici po boku Wałęsy, a pomlouval před ním otevřeně Geremka.

Teprve, když komunisté nedokázali sestavit vládu a bylo vidět, že mnoho poslanců Polské sjednocené dělnické strany (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, dále jen PZPR) a jejich koaličních partnerů, tzn. Spojené lidové strany (Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, dále jen ZSL) a Demokratické strany (Stronnictwo Demokratyczne, dále jen SD), není loajální vůči vedení, tak si Geremek uvědomil, že plán, který původně odmítal, byl správný. Zahájil proto s PZPR jednání s tím, že požadoval funkci premiéra pro Solidarititu. Situaci se však rozhodl využít Jarosław Kaczyński. Nejdříve si zjistil, zdali Geremek v této záležitosti volal Wałęsowi, když zjistil, že ne, okamžitě se za ním vydal se dvěma informacemi. První byla, že PZPR je velmi slabá a že Geremek se to snaží před Wałęsou zatajit. Druhá informace se týkala Kaczyńského nápadu zcela vyřadit PZPR. Kaczyński navrhoval vytvořit vládu s premiérem ze Solidarity, avšak pouze se satelitními stranami SD a ZSL. Byl to úžasný nápad, jelikož premiér, který by vzešel z této vlády, by mohl být pojímán jako obnovitel svobodného Polska, jelikož ve vládě by už nebyli komunisté. (Krasowski 2012: 57)

V momentě kdy Geremek pochopil, že PZPR je slabá a je možné s ní vyjednat vládu, ve které Solidarita získá premiéra, tak Kaczyński už byl mnohem dál. Dospěl k závěru, že když je PZPR takto slabá, je potřeba vytvořit

vládu úplně bez ní. Wałęsa okamžitě souhlasil s Kaczyńského nápadem a zahájil kroky k jeho realizaci, přičemž, když volal zástupcům strany ZSL, zjistil, že ZSL už požádala šéfa vyjednávacího týmu Solidarity Geremka o zahájení jednání, ale Geremek je, bez konzultace s Wałęsou, odmítl. To už bylo pro Wałęsu příliš, vydal veřejné prohlášení, že Solidarita je připravena vést rozhovory o vládě se ZSL a SD a pověřil bratry Kaczyńské, aby vedli tato jednání. (Dudek: 2014: 376) Něco takového se v Solidaritě ještě nestalo, jednalo se o velké narušení hierarchie. Takto vážná jednání dřív, kromě Wałęsy, vedli akorát Geremek a Mazowiecki. Kaczyński sebral vyjednávání Geremkovi a dal tak všem najevo, že je opravdu mistrovským hráčem, se kterým musí ostatní počítat. (Krasowski 2012:57-58) Geremek se odmítl smířit s porážkou a rozhodl se, že Kaczyńskému porážku vrátí. Ačkoliv i sám Geremek už musel vidět, že plán na vymanévrování PZPR je nejlepší možnou volbou, tak z důvodu pošramocení ega dělal vše proto, aby vzniku této koalice zabránil. Kaczyński odmítl uvěřit, že Geremkovi jde pouze o pomstu vůči němu a v souladu se stylem myšlení, který ho naučil profesor Ehrlich, jež tvrdil, že v politice se nic neděje náhodou, Kaczyński došel k názoru, že právě v tomto případě jde o skrytou dohodu zájmových skupin. Nejdříve si vzpomněl na to, co viděl při jednáních u Kulatého stolu, a začal prohlašovat, že když tedy Geremek a jeho stoupcem ze solidaritní levice mají tak velký problém s koalicí se ZSL a SD, tak byli už nejspíše dopředu domluveni na koalici s PZPR, se kterou zřejmě plánují později vytvořit společnou stranu. (Karnowski 2006: 182) Nutno podotknout, že Jarosław Kaczyński tuto konspirační teorii v různých obměnách využívá dodnes.

Po několika týdnech jednání bratři Kaczyńští představili návrh podoby koalice. (Dudek 2014: 378) Zbývalo ještě vyřešit, kdo bude prvním premiérem. Dle hierarchie Solidarity na post premiéra připadali v úvahu dva kandidáti, Geremek a Mazowiecki. Jarosławovi společně s Lechem se nakonec, po menší hádce, podařilo přesvědčit Wałęsu, že Geremek je nevyzpytatelný a může Wałęsu zradit, tudíž bude mnohem lepším premiérem Mazowiecky. (Krasowski 2012: 60) Jarosław Kaczyński, dle Geremka příliš mladý, nezkušený politik bez výrazných zásluh, který se nehodil na předsedu senátu, se právě podruhé dokázal Geremkovi tvrdě pomstít. Jarosław Kaczyński tedy ukázal, že je ambiciózní, mstivý a mazaný.

4. První Kaczyńského strana

4.1 Budování vlastní strany

Nacházíme se v prvních měsících roku 1990. V prvních měsících předcházejícího roku byl Jarosław Kaczyński ještě bez práce a životní perspektivy, ale v dalších měsících jeho hvězda začala strmě stoupat. Stal se senátorem, vymanévroval komunisty i Geremka a získal monopol na přístup k Wałęsovi. Právě ze vztahu s Wałęsou Jarosław Kaczyński vytěží post šéfredaktora Týdeníku Solidarita. (Krzymowski 2015:188) Redakce týdeníku posloužila Jarosławu Kaczyńskému jako základna pro vybudování toho, po čem vždy toužil, čili vlastní strany. (Kaczyński 2016: 103-105) Jarosław často vyládal v redakci až do noci. Konečně byl ve svém živlu, vládl redakci, a tudíž zde plnil roli vůdce. Hodiny sedával u telefonů a sháněl lidi do své strany, přičemž některé nové členy taktéž zaměstnal v novinách

Před zakládajícím sjezdem své strany, která nesla název Porozumienie Centrum (dále jen PC), Jarosław Kaczyński přes média prohlásil, že půjde o stranu, jež se bude hlásit k lidoveckým idejím, že program strany bude do velké míry vycházet z křesťanských zásad, což značně šokovalo jeho okolí. Michnik ironicky prohlásil, že Jarosława Kaczyńského zná už mnoho let, ale opravdu netušil, že je lidovec. Dokonce bratr Jarosława Kaczyńského přiznával, že Jarosław byl doposud centrista bez příklonu k lidoveckým idejím. (Krasowski 2016: 132)

Několik hodin po konci zakládajícího sjezdu, na schůzi nově zvoleného vedení předseda Jarosław Kaczyński pronesl řeč, v níž deklaroval, že strana PC se má vyhýbat radikalismu, jelikož jen tak se dá vyhnout efektu kyvadla. Program strany sice bude vycházet z křesťanských hodnot, ale strana rozhodně nebude napojena na církve a v této oblasti má zůstat zcela nezávislá. Dále deklaroval, že jednou z hlavních cílových skupin voličů má být vrstva inteligence, rovněž se velmi ostře ohradil proti nacionalismu, kterému se strana měla za každou cenu vyhnout. Zkrátka, mělo se jednat o umírněnou středo-pravou stranu. (Krzymowski 2015: 177)

4.2 Počátek rozpadu tábora Solidarity

Když se podíváme na strukturu vedení Solidarity, můžeme říci, že nejvyšší moc držel triumvirát Geremek, Mazowiecki a Wałęsa v čele. Tito muži se navzájem skvěle doplňovali a právě zejména díky nim Solidarita nakonec v boji za svržení komunismu v Polsku zvítězila. V momentě vítězství se však tento triumvirát, v důsledku vzájemných sporů, kde velkou roli hrály ambice, rozpadl. (Bochwic 1991: 49) K rozchodu triumvirů rovněž přispěl Jarosław Kaczyński. Jarosław Kaczyński nejdříve sebral funkci hlavního vyjednavče Solidarity Geremkovi a následně mu dokonce sebral funkci premiéra, téměř před nosem, když přesvědčil Wałęsu, aby vybral na prvního postkomunistického premiéra Mazowieckého. Tyto události velmi zhoršily vztahy mezi Wałęsou a Geremkem. Avšak Mazowiecki se rozhodl spojenectví s nimi vypovědět úplně. Po té, co byl zvolen premiérem, zapomněl na to, že se jím stal právě díky Wałęsovi a vůbec s ním nekonzultoval sestavování vlády, rovněž s ním v dalších měsících téměř přestal komunikovat a vládní politiku si dělal po svém. Když se později Wałęsa chtěl stát prezidentem, Mazowiecki se rozhodl mu v tom za každou cenu zabránit (Torańska 1994: 22)

Hlavní problém Mazowieckého spočíval v jeho opatrnosti, které se naučil během dlouhých let v opozici. Místo toho, aby využil příležitost a zbavil komunisty veškeré moci, opět postupoval velmi pomalu a řada komunistů zůstávala na klíčových postech ve státní správě až do léta roku 1990. Následkem toho si Mazowiecki vysloužil kritiku ze všech stran. Dokonce i lidé, kteří se později přidali na jeho stranu, tehdy prohlašovali, že Mazowiecki se už nikdy v budoucnu nesmí stát premiérem. Jak se to tedy stalo, že při prezidentských volbách se většina elit Solidarity postavila na stranu Mazowieckého proti Wałęsovi? (Karnowski 2006: 224)

Když Mazowiecki začal ztrácet podporu, osobou s největším respektem se stal Geremek. To jeho si elity v Solidaritě přály za příštího premiéra. Geremek původně v žádném případě nehodlal podpořit Mazowieckého. Jako šéf poslaneckého klubu chtěl i přes nedávné spory do funkce prezidenta podpořit Wałęsu, jelikož si s ním z hlediska přístupu k politice rozuměl a pojilo je spolu mnoho let úspěšné spolupráce, proto si dokázal následně představit svou spolupráci

z postu premiéra s Wałęsou jako prezidentem. (Żakowski 2008: 260) Proč k této spolupráci nakonec nedošlo a Geremek se přidal k Mazowieckému? (Torańska 1994: 22) Protože do hry opět vstoupil Jarosław Kaczyński, který se rozhodl Wałęsu a Geremka definitivně rozdělit. Jarosław Kaczyński Wałęsovi často připomínal zradu Mazowieckého a přitom mu vyprávěl různé pomlavy, kterými podporoval svou konspirační teorii o tom, že Geremek plánuje ještě větší zradu než Mazowiecki. Tvrdil, že Geremek chce dokonce podpořit Mazowieckého na prezidenta, proto bude dobré Geremkovi sebrat pozici šefa Poslaneckého klubu Solidarity. Po několika měsících systematické práce Jarosław Kaczyński dosáhl svého. (Krasowski 2012: 127-129) Wałęsa se pokusil Geremkovi sebrat vedení poslaneckého klubu, což vedlo k finálnímu rozpadu tábora Solidarity. Geremek přešel na stranu Mazowieckého a díky jeho většinu za ním šla většina elit Solidarity. Samotného Mazowieckého by v prezidentských volbách proti Wałęsovi nejspíše nikdo významný nepodpořil, ale Mazowieckého s Geremkem, který šel proti Kaczyńskému s Wałęsou, nakonec podpořila většina. Jelikož Geremka si většina elit vážila, ale Kaczyńského elita nesnášela.

4.3 Definitivní rozpad tábora Solidarity

Ke konečnému rozpadu Solidarity došlo na konci léta 1990. Největší spor se rozhořel ohledně bolestných ekonomických reforem a jejich obhajoby před společností. Wałęsa a Jarosław Kaczyński upozorňovali, že bolestné ekonomické reformy, prováděné od ledna 1990 formou šokové terapie, vytvořily ve společnosti obrovské napětí, které může vést k nepokojům, které vládu Solidarity smetou. Kaczyński následně vymyslel plán Przyspieszenia (Urychlení), který posléze podpořil i Wałęsa. (Dudek 2016: 116) Plán spočíval v tom, že negativní energie společnosti měla být poslána jiným směrem. Dalším cílem bylo, dát lidem nemateriální satisfakci, jelikož skutečná materiální pomoc nebyla za dané ekonomické situace možná. Prvním cílem mělo být okamžité zkrácení období prezidenta Jaruzelského a uspořádání svobodných voleb v co nejbližším termínu, což by lidé brali jako další triumf a vítězství svobody nad komunismem. (Hall 2011: 166) Dalším cílem mělo být vyhození komunistů z vedoucích postů ve státní správě a zejména ve státních firmách, jelikož řada dosavadních komunistických šéfů už začala firmy tunelovat. Tento krok měl dát lidem pocit

satisfakce a měl výrazně pomoci zklidnit bouřící se společnost. Geremek, Mazowiecki a Michnik tento plán odmítali a na zasedání Solidarity 24. července 1990 ho tvrdě zkritizovali. Tvrdili, že jde o velmi nízký populismus, v podobě revanšismu, jenž společnost uklidní jen dočasně, a po chvíli si společnost bude žádat další oběť, například v podobě židů. Argumentovali tím, že v prvních měsících roku 1990 se začaly rychle šířit antisemitské nálady. Pomsta na komunistech by ve společnosti údajně mohla vyvolat obrovskou míru agrese, která by se pak mohla přetavit například v antisemitismus, či jiné formy xenofobie. Wałęsa a Kaczyński jejich argumenty odmítli s tím, že jsou silně zdramatizované a černý scénář, který Geremek, Mazowiecki a Michnik prezentují, opravdu nehrozí. S odstupem času už víme, že pravdu měli nejspíše Wałęsa s Kaczyńským. (Dudek 2016: 119-122) Zasedání nakonec skončilo obrovskou hádkou před televizními kamerami. V ten den se definitivně rozpadl původní tábor protikomunistické opozice známý pod jménem Solidarność. Několik týdnů na to, tábor Mazowieckého uznal první část plánu Kaczyńského za správnou a sám prosadil zkrácení funkčního období Jaruzelského a vyvolal svobodné prezidentské volby.

4.4 Program urychlení a dilema zda podpořit či nepodpořit Wałęsu

Stavebním kamenem ideového programu Urychlení Jarosława Kaczyńského a strany PC byla dekomunizace. Jak už bylo uvedeno výše, měla se týkat komunistů na vysokých postech ve státní správě a na říditelských místech ve státních podnicích. (Cenckiewicz 2013: 452) Cílem mělo být zabránění tunelování státních firem a také očištění státní správy a vedení podniků před zahájením privatizace. Jarosław Kaczyński správně předpokládal, že při provedení privatizace za stávajících podmínek budou mít komunisté velkou výhodu právě díky informacím, které mohou získat na vysokých postech. Pokud by se tedy podařilo provést dekomunizaci, tak by komunisté přišli o svá privilegia a v privatizaci by pak všichni občané měli stejné šance. Sám Jarosław Kaczyński později prohlásil, že jeho koncepce dekomunizace neměla sloužit jako nástroj k diskriminaci občanů, ale měla naopak posloužit jako nástroj k nastolení rovnoprávnosti před začátkem privatizace. (Zaremba 2010: 78-84)

Budoucí symbol antikomunismu Jarosław Kaczyński v roce 1990 netoužil po pomstě vůči komunistům. Pouze hledal řešení, jak nejlépe během bolestných ekonomických reforem uklidnit společnost a získat její podporu. Kaczyńskému z roku 1990 chtěl pouze odsunout Jaruzelského, zvolit nekomunistického prezidenta, svobodné volby do parlamentu a následné prosazení dekomunizace, čili vyrovnání šancí všech občanů před zahájením privatizace. (Krasowski 2012: 153)

S programem Urychlení se zcela ztotožnil Lech Wałęsa, který si uvědomoval, že program na lid zapůsobí a může mu výrazně pomoci vyhrát prezidentské volby. Proto se rozhodl, že program Urychlení využije v kampani a do voleb půjde jako kandidát Kaczyńského strany PC. (Cenckiewicz 2013: 455-456) Jaroslawa Kaczyńského však varoval jeho bratr Lech, který mu řekl, že Wałęsu zná již roky a myslí si, že kvůli četným negativním charakterovým rysům se Wałęsa na prezidenta nehodí. Navíc je prý Wałęsa velmi svéhlavý a tudíž ho nikdo nedokáže změnit. (Kaczyński 2016: 107)

Sám Jarosław později vzpomínal na své dilema, zdali Wałęsu podpořit či ne. Na jednu stranu oceňoval to, že Wałęsa, na rozdíl od lidí z jeho společenské vrstvy, téměř nepije alkohol, mluví docela slušně, navíc dokáže odpustit. Na druhou stranu si však byl vědom toho, že Wałęsa je jako bývalý elektrikář jen velmi málo vzdělaný, což je v případě člověka, který chce být prezidentem, velký nedostatek. Nemohl, si však nevšimnou toho, že Wałęsa má obrovský přirozený politický talent, díky čemuž dokázal velmi dobře zhodnotit složité situace a pak učinit správná rozhodnutí, přičemž v tomto ohledu předčil naprostou většinu svých mnohem vzdělanějších poradců. Dále Wałęsa dokonale rozuměl běžným lidem a věděl, jak k nim mluvit. V důsledku toho měl Wałęsa mezi běžným lidem obrovskou popularitu, kterou ještě umocňovala jeho aureola hrdiny, který porazil komunismus. Na základě toho Jarosław Kaczyński dospěl k tomu, že i kdyby Wałęsu nepodpořil, tak Wałęsa by velmi pravděpodobně stejně zvítězil. (Dudek 2016: 129) Bylo proto lepší Wałęsu podpořit a ze situace vytěžit maximum, zejména pro svou stranu. V kampani byl Wałęsa vždy uváděn jako kandidát PC, což straně PC přineslo výraznou podporu. Jarosław Kaczyński věřil, že by se strana PC mohla díky podpoře Wałęsy stát nejvlivnější stranou polska. Předpokládal, že až se Wałęsa stane prezidentem, tak za podporu ve volbách jmenuje premiérem politika z PC.

Tak by se z PC stala silná vládní strana, což by pro ni byla obrovská výhoda v následujících parlamentních volbách. Jarosław Kaczyński tedy doufal, že Wałęsu využije k získání profitu pro sebe a svou stranu, proto nakonec Lecha Wałęsu podpořil.

Na podzim roku 1990 Polsko prožilo první, zcela svobodné volby. (Dudek 2016: 129) Lech Wałęsa v kampani vsadil na Kaczyńského program Urychlení. Společně s Jarosławem Kaczyńským vymyslel Wałęsa několik tezí, které pak během kampaně úspěšně využíval. Například „Urychlení prostřednictvím provětrání Varšavy“, což v praxi mělo znamenat očištění nejvyšších míst ve státních úřadech od postkomunistů. Dále s tím souvisela teze o rozbití postkomunistických tunelářských zlodějských klik. Součástí bylo rovněž tvrzení, že Mazowiecki a lidé kolem něj nejsou schopni proti postkomunistům zakročit. (Grabowska 1991: 17)

Měsíc před volbami, tj. 15. října 1990, se odehrála debata mezi Jarosławem Kaczyńským a Adamem Michnikiem. Jarosław Kaczyński vystoupil jménem kandidáta své strany Lecha Wałęsy. Adam Michnik reprezentoval premiéra Tadeusze Mazowieckého. (Grabowska 1991: 18) Jejich střetnutí se stalo jednou z klíčových událostí volební kampaně, jelikož mělo nezanedbatelný vliv na výsledek prvního kola voleb. Kaczyński v debatě správně předpověděl, že Mazowiecki neprojde ani do druhého kola, jelikož ho porazí Stanisław Tymiński. Kaczyński v debatě využíval klidnou rétoriku, čímž naprosto vyvedl Michnika z míry a díky tomu ho bez větších obtíží porazil.

Kaczyńského prognóza z debaty se nakonec ukázala jako pravdivá. Mazowieckého porazil Tymiński. Wałęsa, i díky Kaczyńského veliké pomoci, vyhrál první a nakonec i druhé kolo. Prezidentem se tak stal kandidát strany Porozumienie Centrum.

4.5 Kaczyński odmítá funkci premiéra

Lech Wałęsa se krátce před zveřejněním výsledků prezidentských voleb, kdy již bylo jasné, že zvítězí, rozhodl pro nečekaný krok. V rozporu s programem Urychlení, který měl přinést dekomunizaci, tedy zcela jinou politiku, než kterou doposud prováděla vláda Mazowieckého, nabídl Mazowieckému, aby zůstal premiérem i s celou svou vládou až do parlamentních voleb, které se měly konat za rok. (Kurski 1992: 28) Všichni původně čekali, že novou

vládu budou z většiny tvořit lidé z PC, kteří pomohli Wałęsovi k vítězství. Wałęsa se však obával, že pokud by PC získala post premiéra a většinu postů ve vládě, tak by ji to nepřiměřeně posílilo, což si nepřál. Wałęsa chtěl stranu PC a Kaczyńského pouze využívat ke svým cílům a k tomu mu postačovala středně silná strana PC, proto chtěl do voleb ponechat premiérem Mazowického, který po prohraných volbách ztratil podporu velké části poslanců v parlamentu, tudíž by se bez podpory dal z pozice prezidenta snadno ovládat. (Torańska 1994: 222) Toto Wałęsovo rozhodnutí Kaczyńského rozlítlo, tehdy mezi nimi došlo k prvnímu vážnému sporu, který ale ještě ustáli. (Krasowski 2012: 124) Wałęsu nakonec překvapil sám Mazowiecki, který si uvědomil, že by jako premiér byl jen pouhou loutkou, proto Wałęsovu nabídku po několika týdnech odmítnul. Wałęsa se poté opět uchýlil k naprosto nečekanému kroku, když nabídl funkci premiéra Jarosławovi Kaczyńskému. (Dudek 2016: 143) Ten však k obrovskému překvapení svých kolegů, známých, svého bratra Lecha, ale zejména samotného Wałęsy, tuto nabídku odmítl. Nedokázali pochopit, proč člověk, kterého považovali za neskutečně ambiciózního, odmítl funkci premiéra, která by mu přinesla obrovskou prestiž. Jarosław Kaczyński později tvrdil, že Wałęsa svou vdščnost jen předstíral, jelikož ho stále potřeboval jako spojence. Nicméně, právě kvůli tomu, že se obával, že by stranu PC a Kaczyńského příliš posílil, tak by jím navrženou vládu stejně, na základě vykonstruovaných důvodů, nepřijal. (Sadecki 2009: 64) Tento scénář se nakonec skutečně stal v případě Jana Olszewského, kterého Kaczyński za PC doporučil místo sebe. Wałęsa několikrát po sobě odmítl Olszewského návrhy na složení vlády a nakonec mu sestavování vlády odebral a premiérem jmenoval v podstatě neznámého Jana Krzysztofa Bieleckého, který vyhovoval Wałęsově představě o premiérovi jako loutce. (Krasowski 2012: 137) Odmítl však Jarosław funkci premiéra jen kvůli výše uvedené prozíravosti? Velmi pravděpodobně nejdůležitější úlohu sehrála Jarosławova nechuť vykonávat mocenské funkce, které jsou zároveň spojené s veřejným zdůvodňováním a vysvětlováním exekutivních rozhodnutí. Ostatně, jak se ukázalo později, Jarosławovi nejlépe vyhovuje funkce předsedy strany, kdy sice sám přijímá hlavní rozhodnutí, ale ta pak realizují lidé z jeho strany, které místo sebe posílá do nejvyšších funkcí. Tudíž on skutečně vládne, ale nepopulární práci spočívající ve vysvětlování přijatých rozhodnutí před veřejností a opozicí odvádí jeho zástupci,

kteří rovněž sklízí většinu kritiky. Jarosław tedy miluje moc, avšak nejraději tahá za nitky ze zákulisí, k čemuž se nejlépe hodí funkce stranického předsedy. K tomuto účelu v minulosti dlouhou dobu využíval svého bratra Lecha, kterého místo sebe vysílal do hlavních funkcí. (Krzymowski 2015: 191) Je rovněž dobré podotknout, že tento styl zákulisního loutkoherce využíval po převratu v roce 1926 Jarosławův velký vzor maršál Józef Piłsudski, který ústavně důležité funkce přenechal jiným lidem, ale přesto byl fakticky nejvyšší vládce Polska. Je tedy možné, že se v tomto Jarosław Kaczyński inspiroval právě Józefem Piłsudskim.

4.6 Konec spojenectví s Wałęsou

Na počátku roku 1991 Lech Wałęsa jmenoval Jarosława Kaczyńského šéfem prezidentské kanceláře. Stále se ho obával jako příliš ambiciózního a schopného, ale uvědomoval si, že by mu mohl Jarosław Kaczyński opravdu pomoci, přičemž v této funkci ho mohl bez větších potíží udržet pod svou kontrolou. (Dudek 2016: 145) Do funkce prezidentského tajemníka národní bezpečnosti povolal Wałęsa Jarosławova bratra Lecha, který předtím, po Wałęsově zvolení prezidentem, převzal vedení hnutí Solidarita, ale na počátku roku 1991 tuto funkci na kongresu Solidarity neobhájil. Díky stejnému zaměstnání se tak bratři, po více jak deseti letech částečného odloučení, začali každodenně vídat, což oba ohromně potěšilo. Společně s tím se však poprvé objevil politický problém jednovaječných dvojčat, když mnoho lidí a zejména média prohlašovala, že spolupráce jednovaječných dvojčat v rámci jedné instituce není v souladu s evropskými hodnotami a zvyklostmi. Následně média ke kritice jejich kroků v rámci výkonů jejich funkcí v prezidentské kanceláři neopomínala přidávat upozornění na tuto údajně velmi závažnou skutečnost. Intenzita těchto mediálních útoků nedosahovala úrovně z let 2006 a 2007, ale už tehdy ji oba bratři nesli velmi těžce. Postupem času se kritika medií začala soustředit zejména na Jarosława, kterému začalo být vytýkáno, že během prezidentské kampaně společně s Wałęsou sliboval dekomunizaci, ale po volbách pro ni nedělá nic. To však nebyla pravda, Jarosław Kaczyński se mnohokrát neúspěšně snažil přesvědčit Wałęsu, který v té době fakticky řídil vládní politiku, aby alespoň menší část programu dekomunizace podpořil. Wałęsa však heslo dekomunizace jen využil ve volební kampani a v situaci, kdy do dalších prezidentských voleb bylo daleko, o realizaci dekomunizace téměř neusiloval.

Kaczyńského a jeho stranu PC čekaly parlamentní volby a nečinnost v oblasti dekomunizace mu výrazně ubírala podporu veřejnosti, proto ho Wałęsowa neochota výrazně rozčilovala. Wałęsa sice mohl alespoň menší část programu dekomunizace prosadit, věděl však, že by tím mohl velmi posílit Kaczyńského PC, což si nepřál. (Krasowski 2012: 145) Wałęsovi záleželo na tom, aby v parlamentu byly jen slabé strany, díky čemuž mohl mít on, z pozice prezidenta, rozhodující slovo při sestavování koalic. Jejich vzájemné vztahy se navíc ještě zhoršily poté, co Wałęsa zaměstnal jako poradce Wachowského. (Dudek 2016: 145) Šlo o Wałęsowa bývalého řidiče z období 80. let, který Wałęsu na slovo poslouchal. (Krasowski 2012: 133) Postupem času se však ukázalo, že Wachowski je vybaven obrovským intelektem a schopností manipulace, díky čemuž začal mít čím dál větší vliv na dění v prezidentské kanceláři. Jarosław Kaczyński začal považovat Wachowského za velkého rivala a navíc ve své podezřívavosti došel k závěru, že Wachowski byl k Wałęsowi už v 80. letech nasazen jako agent komunisty, kteří ho přes něj ovládají. Prozatím si však tuto teorii nechal jen pro své nejbližší okolí a snažil se přesvědčit Wałęsu, aby Wachowského propustil z důvodu jeho pracovních pochybení. Wałęsa však odmítl, což vedlo ke sporu, jehož následkem bylo Kaczyńského rozhodnutí odejít krátce před parlamentními volbami z prezidentské kanceláře. (Dudek 2016: 146) Za několik měsíců prezidentskou kancelář opustil i Lech Kaczyński, kterého Wałęsa donutil odejít nejspíše jen proto, že Jarosław Kaczyński se stal jeho nepřítelem, nemohl tedy důvěřovat už ani jeho bratrovi Lechovi.

4.7 Kaczyńského strana získává post premiéra

V podzimních parlamentních volbách byla sice podpora strany PC veřejností oslabena neuskutečněním programu dekomunizace, kterou PC slibovala společně s Wałęsou během prezidentské kampaně, přesto strana dosáhla poměrně dobrého výsledku v podobě 9 % všech hlasů, což stačilo na získání 40 poslaneckých křesel. Na první pohled se to sice může zdát málo, ale vzhledem ke značně roztržitěné politické scéně, kdy nejsilnější Mazowieckého Demokratická unie získala 11 % procent a 60 poslanců, lze výsledek strany PC považovat za úspěch. (Gebethner 1993: 269-273) Po volbách čekala Jaroslawa Kaczyńského další výzva v podobě vyjednávání o vládě. Zde se naplno projevil jeho odpor ke kompromisu a k přizpůsobování se silnějším, který byl následkem, jak bylo již uvedeno dříve,

otcových snah násilím mu vnutit svůj přístup k životu. Při vyjednávání se tak Jarosław Kaczyński choval velmi tvrdě. Od počátku bylo jeho cílem vymanévrovat Mazowieckého a Geremkovu Demokratickou Unii, ačkoliv s ní mohl vytvořit stabilní koalici, kdy mu Geremek dokonce nabízel velmi výhodnou nabídku v podobě 6 ministerstev pro PC za to, že podpoří Geremka do funkce premiéra. Jarosław Kaczyński se však odmítl podříditi silnější straně, přičemž velkou roli hrála i jeho zášť vůči Geremkovi. Místo toho se rozhodl za každou cenu získat funkci premiéra pro svou stranu, v duchu hesla všechno nebo nic. Proto sestavil velmi širokou koalici s Křesťanskou národní unií (Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe, dále jen ZCHN), Polskou konfederací nezávislých (Konfederacja Polski Niepodległej, dále jen KPN) a s liberály z Liberálního demokratického kongresu (Kongres Liberalno-Demokratyczny, dále jen KLD) a opravdu se mu podařilo vymanévrovat nejsilnější Demokratickou unii. Nicméně mu vzápětí zkřížil cestu Wałęsa, který se nejdříve pokusil získat premiérskou funkci pro sebe, což Ústava nezakazovala, sice neuspěl, ale rozhodl se zabránit vytvoření Olszewského vlády tím, že začal vyjednávat podporu pro dosavadního premiéra Bieleckého, přes kterého by mohl nadále fakticky řídit vládu. (Anusz 2007: 247-248) Při jednání všech předsedů parlamentních stran přešlo nepřátelství Lecha Wałęsy a Jaroslawa Kaczyńského do otevřené osobní roviny, kdy si Kaczyński a Wałęsa navzájem vyhrožovali policejním vyšetřováním. Jednání nakonec skončilo Wałęsovým dílčím vítězstvím, jelikož se mu podařilo rozbít Kaczyńského křehkou koalici, když z ní odešly strany KPN a KLD. Kaczyński však zareagoval mistrovským tahem, když vyjednal podporu od Polské rolnické strany (Polskie Stronnictwo Ludowe, dále jen PSL) a Olszewského vláda díky hlasům PSL získala v parlamentu důvěru. (Torańska 1994: 144)

4.8 Lustrace a pád Olszewského vlády

Olszewského menšinová vláda sice získala důvěru, ale nebylo jasné, zda by ji PSL podpořilo i při dalším hlasování. Bylo proto potřeba získat další koaliční partnery. Jarosław Kaczyński vedl mnohá jednání, která však skončila neúspěšně, jelikož se v rámci vyjednávání dostal do velkého konfliktu právě s Olszewským. (Anusz 2007: 247) Neuměli se spolu dohodnout na koaličních partnerech, ani na postech, které by koaliční partneři měli získat. Už tak nesnadnou situaci navíc ještě zhoršovaly neustálé konflikty Olszewského s prezidentem

Wałęsou. Po několika měsících neúspěšných jednání bylo již na začátku května 1992 jasné, že vláda většinovou koalici nesestaví a v nejbližší době padne. (Zaremba 1994: 64) Jarosław Kaczyński s Janem Olszewským pod vlivem těchto okolností odložili své vzájemné rozpory a rozhodli, že se pokusí na pádu vlády získat co nejvíce. Společně s ministrem vnitra Antonim Macierewiczem vymysleli plán, který byl založen na tom, že jakmile Demokratická unie a další strany požádají o hlasování o nedůvěře vládě, tak oni ve zbývajících týdnech do hlasování prosadí v parlamentu usnesení, které zaváže Macierewicze, jako ministra vnitra, provést lustraci všech členů parlamentu a významných státních úředníků, včetně prezidenta, jelikož věděli, že minulost prezidenta Wałęsy není čistá. (Jackowski 1993: 50) Účelem plánu bylo vytvořit zdání, že vláda padla kvůli bývalým agentům komunistické bezpečnosti, kteří chtěli zabránit provedení lustrace. (Zaremba 1994: 64) Následkem toho, by se z Olszewského, Kaczyńskiego, Macierewicze stali hrdinové, kteří by následně vyhráli další volby. Hlavním cílem lustrace byl prezident Wałęsa, jelikož předpokládali, že zveřejnění informace o tom, že Wałęsa byl agentem státní bezpečnosti, vyvolá obrovský zájem veřejnosti. Pokud by se Wałęsa navíc zapojil i do svržení vlády, tak by politický benefit pro autory lustrace byl ještě větší. Wałęsovu minulost se proti němu rozhodli použít přesto, že přímo od samotného Wałęsy věděli, jak to ve skutečnosti bylo. (Krasowski 2016: 181) Wałęsa se totiž již na počátku 80. let svým nejbližším spolupracovníkům ze Solidarity přiznal, že v roce 1970, krátce po střelbě do dělníků, při výslechu, kdy mu bylo vyhrožováno dlouholetým vězením, podepsal spolupráci s tajnou bezpečností a následně dva roky donášel. Nicméně, již po dvou letech začal tajné bezpečnosti předávat pouze nedůležité informace a styk s tajnou bezpečností omezil na minimum. Definitivně Lech Wałęsa ukončil spolupráci s tajnou bezpečností v roce 1976. Pravdivost Wałęsových slov dokládaly archiválie tajné bezpečnosti, které měl Macierewicz, jako ministr vnitra, k dispozici. Mnoho čelních představitelů Solidarity, včetně Lecha Kaczyńskiego, po roce 1992 na dotazy k „černé“ minulosti Lecha Wałęsy uvádělo, že o jeho spolupráci s tajnou bezpečností vždy věděli, ale považovali ji jen za selhání člověka v těžké situaci. (Krasowski 2012: 174) Navíc za selhání člověka, který tuto svou chybu svými následnými činy mnohonásobně odčinil. (Krasowski 2016: 118) K podobnému závěru musel po střizlivé úvaze dojít i Jarosław Kaczyński, přesto se kvůli vlastním

politickým cílům rozhodl, společně s Olszewským a Macierewiczem, realizovat tento nečestný plán. Plán se jim následně povedlo úspěšně realizovat. Den po té, kdy Demokratická unie požádala o hlasování o nedůvěře vládě, se v parlamentu podařilo prosadit potřebné usnesení a den před plánovaným hlasováním o nedůvěře vládě Macierewicz představil v parlamentu seznam bývalých agentů. (Grzelak 2013: 20-25) Seznam samozřejmě vyvolal poprask, ale co se týče poslanců, nešlo o velké překvapení, většina bývalých agentů na seznamu byla členem PZPR. Většina ostatních stran měla na seznamu po několika málo poslancích, až na výjimky však nešlo o významná jména. (Dudek 2016: 219) Opravdový poprask vyvolalo nalezení jména Lecha Wałęsy na seznamu. Sám Wałęsa se bohužel zachoval přesně tak, jak chtěli Jan Olszewski a Jarosław Kaczyński. Přesto, že hlasování o nedůvěře vládě mělo proběhnout až druhý den, Wałęsa vyjednal s Demokratickou unií, KLD a PSL podporu pro kandidáta na premiéra Waldemara Pawlaka a přesvědčil je, aby hlasování proběhlo ještě téhož dne večer. Hlasování proběhlo v přímém přenosu a Olszewski přítomnost kamer využil k tomu, aby veřejnosti sdělil, že jeho vláda padne proto, že Wałęsa a další parlamentní strany chtějí zabránit dokončení lustrace a zveřejnění detailních informací o Wałęsově spolupráci s tajnou bezpečností. (Krasowski 2012: 177) Věrohodnost jeho slovům dodalo jak urychlené noční hlasování, tak emotivní útoky vůči němu ze strany politiků Demokratické unie a samotného Wałęsy. Část plánu založená na zdiskreditování Wałęsy sice vyšla, ale předpoklad, že se z Olszewského, Kaczyňského, Macierewicze a jejich politického tábora stanou hrdinové, byl mylný. (Dudek 2016: 222) Zdiskreditování Wałęsy oslabilo celý tábor solidaritních stran, jehož symbolem Wałęsa byl. Tato aféra tak ve výsledku napomohla komunistům, kteří následné volby v roce 1993 vyhráli a vrátili se k moci. Strana Jaroslawa Kaczyňského se tehdy dokonce nedostala ani do parlamentu. (Gebethner 1993: 234) Jarosław Kaczyński, místo toho, aby ze vzniklé situace vyvodil důsledky, pokračoval v útocích na Lecha Wałęsu. V momentě, kdy komunisté, šest let po své prohře v roce 1989, opět získali oba nejdůležitější vládní posty ve státě a většina bývalých členů Solidarity těžce nesla porážku, Jarosław Kaczyński oslavoval dokončení své pomsty vůči Wałęsovi. (Krasowski 2012: 267)

5. Druhá Kaczyňského strana

5.1 Vznik strany Právo a spravedlnost

Za svůj návrat na vrcholnou politickou scénu Jarosław Kaczyński opět vděčil svému bratru Lechovi, který v roce 2000 dostal nabídku stát se ministrem spravedlnosti. Lech Kaczyński se po tříletém vedení nejvyššího kontrolního úřadu věnoval od roku 1995 akademické činnosti na právnické fakultě v pozici profesora. Zpátky do politiky se mu příliš nechtělo, ale bratr Jarosław, který vycítil příležitost pro vlastní vzestup, Lecha přesvědčil, aby nabídku přijal. (Zaremba 2010: 208-209) Lech jako ministr spravedlnosti v souladu se svým přesvědčením o potřebě silného právního státu prosadil, aby prokurátoři navrhovali výrazně vyšší tresty za násilné trestné činy. (Kaczyński 2010: 47) Následně přesvědčil i soudcovskou unii, aby vyšší tresty dle návrhu prokuratury vynášeli i soudci. Rovněž prosadil, aby pachatelé násilných trestných činů ve většině případů zůstali ve vazbě až do soudního procesu. Jelikož od roku 1990 v Polsku výrazně stoupla kriminalita a zejména množství násilných trestných činů, tak není divu, že veřejnost jeho kroky přivítala s nadšením. (Kaczyński 2010: 46) Díky tomu se Lech Kaczyński už po několika málo měsících úřadování dočkal podpory veřejnosti, která dle průzkumů přesahovala 70 %, proto byl také médií označován za nejoblíbenějšího ministra spravedlnosti od roku 1990. Na jaře 2001, kdy popularita Lecha dosahovala vrcholu, Jarosław usoudil, že teď nadešla jeho chvíle. Aby využil popularitu bratra Lecha, tak v čele s Lechem, jakou předsedou, založil stranu Právo a spravedlnost (dále jen PiS). (Zaremba 2010: 211) Strana PiS se již krátce po svém vzniku dočkala slušné podpory v průzkumech, kde překročila 5 % práh. Díky tomuto úspěchu se do strany začalo hlásit velké množství členů a stranické okresní výbory PiS vznikaly po celém Polsku. Ačkoliv byl oficiálně předsedou Lech, tak skutečným předsedou byl Jarosław. až po roce 2003 se Jarosław stal i předsedou oficiálním. Po zkušenostech s řízením strany PC se Jarosław rozhodl nic neponechat náhodě a osobně napsal stranické stanovy, které nastavil tak, že ve všech klíčových záležitostech přijímá finální rozhodnutí předseda. Po zkušenostech se vzpourami ve straně PC vytvořil velmi důkladnou kontrolní proceduru přijímání nových členů, přičemž na přijímání dohlížel osobně. Díky tomu se do strany PiS dostali v naprosté většině případů jen lidé, kteří byli

vůči Jarosławowi loajální. Po této důkladné práci se Jarosławovi podařilo vytvořit stranu, jejíž řízení měl zcela ve svých rukou. Za několik dalších měsíců uspěla strana PiS v parlamentních volbách a s 9 % získala 44 poslanců. (Zaremba 2010: 222) Strana PiS sice zůstala v opozici, ale její podpora ze strany veřejnosti dál rostla. Po té, co se Lech Kaczyński stal primátorem Varšavy, začínalo být velmi reálné, že po volbách v roce 2005 by strana mohla pomýšlet i na vstup do vlády a možná dokonce získat funkci premiéra nebo prezidenta.

5.2 Spojenectví PO a PiS

Na konci roku 2003, přibližně dva roky před parlamentními a prezidentskými volbami, ohlásily strany PiS a PO, že v případě úspěchu ve volbách vytvoří vládní koalici. (Krasowski 2016: 29) K tomuto rozhodnutí je přivedl jednak jejich společný původ, kdy většinu členů obou stran tvořili bývalí členové Solidarity, a také jejich malá politická síla. Ta pramenila z pro ně nepříznivé politické situace, kdy vládu držel postkomunistický Sojusz Lewicy Demokratycznej (Svaz demokratické levice, dále jen SLD). Hlavní osou politického dění byl střet premiéra Leszka Millera s radikální stranou Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej (Sebeobrana Polské republiky, dále jen SO) v čele s ultra radikálem Andrzejem Lepperem, a se stranou Liga Polskich Rodzin (Liga polských rodin, dále jen LPR) v čele s Romanem Giertychem, přičemž tyto radikální opoziční strany měly v tehdejších průzkumech veřejného mínění dohromady přes 30 % hlasů. (Krasowski 2016: 25) Vzhledem k těmto skutečnostem se strany PO a PiS rozhodly, že pro ně bude nejlepší vzájemná spolupráce. Po několika měsících se však situace výrazně změnila, přispěla k tomu tzv. Rywinova aféra a korupční skandál spojený s palivovým monopolem Orlen. Padla Millerova vláda. (Dudek 2016: 518) V důsledku toho se SLD v průzkumech silně propadla a do čela se dostal tandem PO a PiS, který velmi rychle předstihl i dvojici radikálních stran. Obě strany získaly výrazně větší podporu veřejnosti zejména proto, že využily obrovský hněv společnosti, která byla velmi nespokojena s dosavadní politickou situací, zejména se všeobecnou korupcí. (Zaremba 2010: 229) Strany PO a PiS přišly s ambiciózním plánem nápravy státu prostřednictvím velkých reforem. (Krasowski 2016: 26) Jarosław Kaczyński a představitelé jeho strany PiS tento plán nazývali: „Čtvrtá polská republika“. Donald Tusk a lidé z PO sice odmítali přečíslovávání třetí polské republiky na čtvrtou, ale v podstatě byli ve shodě

se stranou PiS. (Zaremba 2010: 232) Prvním cílem plánu na nápravu Polska bylo zejména očištění státního aparátu od bývalých komunistických agentů. K tomu měla posloužit všeobecná lustrace všech zaměstnanců státní správy a likvidace vojenské informační služby s názvem Wojskowe Służby Informacyjne (dále jen WSI), čili likvidace vojenské rozvědky i kontrarozvědky, ve které stále působila velká část lidí spojených s komunistickým režimem. (Kaczyński 2010: 62) Druhým cílem byla velká reforma v oblasti spravedlnosti, zejména výrazné zpřísnění trestů za korupci, které měly být v naprosté většině korupčních deliktů nepodmíněné. S tím souvisel i plán na vytvoření speciální tajné služby, jež se měla zabývat pouze bojem proti korupci. Dále zde byl ještě plán na boj proti chuligánství, zejména tomu fotbalovému, k čemuž měly sloužit zvláštní 24 hodinové soudy. (Krasowski 2016: 21) Nutno podotknout, že například s očištěním státní správy od komunistů prostřednictvím lustrace a se zvýšením trestních sazeb přišla strana PiS. Strana PO tyto cíle přijala za své, jelikož věděla, že pokud tak neučiní, tak je PiS, co se týče podpory veřejnosti, předstihne. Samotnému Donaldu Tuskovvi na realizaci těchto cílů příliš nezáleželo, nejspíše mu šlo jen o politický zisk. Jarosławu Kaczyńskému šlo sice o to samé, ale krom toho byl přesvědčen o nutnosti provedení lustrace a likvidace WSI, jelikož v důsledku svého konspiračního myšlení byl přesvědčen, že na vývoj polského státu má stále velký vliv spiknutí bývalých komunistických agentů, kteří údajně působili ve státní sféře a předávali informace svým lidem mezi vlastníky velkých firem. (Dudek 2016: 592) Toto spiknutí se dle Jaroslawa Kaczyńského mělo přičinit i o jeho politické neúspěchy v 90. letech, zejména prostřednictvím médií, na která mělo mít vliv. Jelikož Jarosław Kaczyński byl přesvědčen, že bez zničení tohoto spiknutí se mu nikdy nepovede získat na delší dobu moc, tak provedení lustrace a likvidace WSI pro něj byla hlavní prioritou,

5.3 Volby 2005 a konec spojení PO a PiS

Na počátku roku 2005 veřejnost i média neviděla mezi PO a PiS žádné velké rozdíly, to se však změnilo s nadcházející předvolební kampaní. Ačkoliv obě strany měly po volbách vytvořit společnou koalici, tak v kampani proti sobě samozřejmě útočily, jelikož každá chtěla post premiéra. Ačkoliv obě strany měly hlavní program společný, tak se lišili v přístupu k ekonomice. Strana PO se v oblasti ekonomiky profilovala jako liberální strana, když například prosazovala jednotnou daň z příjmů. Strana PiS se v předchozích letech ve svém programu ekonomice příliš

nevěnovala, přesto u ní však existoval mírný příklon k idejím sociálního státu, na který měl vliv Lech Kaczyński. Bratři dospěli k závěru, že mohou stranu PO porazit, pokud strana PiS v programu zdůrazní svou prosociální orientaci, přičemž budou straně PO předhazovat její ekonomický liberalismus. (Kaczyński 2010: 69) Tento plán nakonec vyšel, když na velkou část společnosti účinkovaly argumenty strany PiS, která tvrdila, že na plánu strany PO na zavedení jednotné daně vydělají jedině bohatí. Díky tomu pak v parlamentních volbách vyhrála strana PiS ziskem 34 % hlasů a strana PO skončila druhá s 29 % hlasů. Pro stranu PiS, ale i pro v pořadí druhou stranu PO, byla tato veliká voličská podpora velkým překvapením. (Krasowski 2016: 22) Obě strany sice předpokládaly, že skončí na prvních dvou místech, ale neočekávaly, že procentuální zisk a následný počet mandátů překročí 50 %. Naopak předpokládaly, že do koalice budou muset přibrat třetího partnera. Náhle zde vznikla situace, kdy obě strany získaly dohromady 63 % hlasů, což způsobilo problém. Donald Tusk si totiž uvědomil, že v této koalici bude díky pozici premiéra většinu politického zisku, v případě úspěšných reforem, získávat strana PiS a tím bude postupně straně PO přebírat voličský elektorát. (Krasowski 2016: 22) V důsledku toho, by se ze strany PiS po čtyřech letech nejspíše stala téměř dominantní strana a ze strany PO strana velmi slabá. Donaldu Tuskovi, pro kterého byla dlouhodobá budoucnost jeho strany mnohem důležitější než zisk ministerských postů v koalici, se tak jevilo jako jediné správné řešení odmítnutí koalice. (Kaczyński 2010: 70) Poměr sil by se však mohl vyrovnat, kdyby Donald Tusk vyhrál v prezidentských volbách, které se konaly již dva týdny po volbách parlamentních. Donald Tusk doufal, že by mohl nad Lechem Kaczyńským zvítězit, když bude před prezidentskými volbami do funkce premiéra jmenován Jarosław Kaczyński. Předpokládal, že lidé budou v prezidentských volbách raději hlasovat pro Donalda Tuska, protože nebudou chtít, aby dvě nejvyšší státní funkce zastávali dva bratři. (Krasowski 2016: 23) Jarosław Kaczyński s tím však počítal a v souladu se svou koncepcí vládnutí z pozice předsedy strany, jenž vládne skrze své členy, které místo sebe posílá do vládních funkcí, na pozici premiéra jmenoval veřejnosti neznámého Kazimierza Marcinkiewicze, o němž se domníval, že je charakterově slabým a snadno manipulovatelným člověkem. Donald Tusk se tak výhody pramenící ze strachu z bratrské dvojice v obou státních funkcích nedočkal. Přesto, že předvolební průzkumy ukazovaly vítězství Donalda

Tuska, tak nakonec v prezidentských volbách zvítězil Lech Kaczyński. Lech Kaczyński porazil Donalda Tuska díky stejné strategii jako v parlamentních volbách, kdy Lech neustále opakoval, že on je ochráncem chudých a Tusk je ochraňovatelem bohatých. Dále k vítězství Lecha Kaczyńského přispěly i jeho velmi dobré výkony v předvolebních debatách, ale i podlý útok na Donalda Tuska vedený Jackem Kurským, členem volebního štábu Lecha Kaczyńského. (Zaremba 2010: 249) Jacek Kurski prostřednictvím médií prozradil skutečnost, že děd Donalda Tuska sloužil ve Wehrmachtu. Zejména tento neférový tah proti Donaldu Tuskovi považuje dnešní polská veřejnost za hlavní příčinu toho, že z plánované vládní koalice stran PiS a PO nakonec sešlo. Skutečná příčina však spočívala v již zmiňované hrozbě ztráty elektorátu strany PO ve prospěch strany PiS. (Krasowski 2016: 31) Donald Tusk, pro něhož byla jeho strana vším, tedy dělal vše proto, aby koalice stran PO a PiS vytvořena nebyla. (Karnowski 2006: 55) Tuto svou snahu však nemohl dávat veřejně najevo, protože většina společnosti si vznik koalice přála. Navíc straničtí rivalové Donalda Tuska, kterých se nedokázal zbavit, jako byli Grzegorz Schetyna a zejména Jan Rokita, si vstup do koalice přáli, jelikož chtěli získat ministerské posty. Jan Rokita toužil po funkci vicepremiéra, kterou mu Donald Tusk původně přislíbil. Proto Donald Tusk jen pomalu zvyšoval své požadavky na ministerská křesla, nakonec požadoval i silové resorty, zejména ministerstvo vnitra. Cílem bylo vytvořit zdání, že koalici ve skutečnosti odmítla strana PiS. Navíc, pokud by nevznikla koalice stran PO a PiS, tak by Jarosławu Kaczyńskému nezbývalo nic jiného, než vytvořit koalici s dvojicí radikálních stran SO a LPR. Strana PiS však před volbami dala jasně najevo, že do koalice s těmito stranami nikdy nevstoupí. (Kaczyński 2010: 63) Donaldu Tuskovi nakonec jeho plán vyšel. Díky neustálému zvyšování požadavků se mu podařilo Jarosława Kaczyńského natolik rozčítit, že vyjednávání o koalici sám ukončil. Přitom, kdyby Jarosław Kaczyński ve vyjednávání pokračoval, tak by zřejmě Donald Tusk nakonec musel přistoupit na jeho podmínky, jelikož by ho k tomu přinutili Grzegorz Schetyna, Jan Rokita a mnoho dalších členů strany PO, kteří chtěli získat vládní posty nebo jiné vysoké funkce. (Karnowski 2006: 56) Můžeme tedy konstatovat, že Jarosław Kaczyński v důsledku své emocionality, která mu mnohdy zabraňuje vidět věci z čistě racionálního hlediska, pomohl Donaldu Tuskovi k úspěšnému realizování první části jeho plánu, tzn. zatlačit Jarosława Kaczyńského do koalice

s Andrzejem Lepperem a Romanem Giertychem. (Krasowski 2016: 29) Donald Tusk správně předpokládal, že tato koalice bude mít za následek oslabení a pád strany PiS.

5.4 Jarosław Kaczyński promarnil příležitost ovládnout Sejm

Donald Tusk sice zabránil straně PO vytvořit koalici se stranou PiS, na které by jeho strana PO silně trčila, ale druhá část jeho plánu, která spočívala v donucení strany PiS vstoupit do koalice s dvojicí radikálních stran SO a LPR, mu napoprvé nevyšla. (Karnowski 2007: 76) Jarosław Kaczyński nechal Kazimierza Marcinkiewicze vytvořit menšinovou vládu, sice s podporou stran Andrzej Leppera a Romana Giertycha, ale neposkytl jim za tuto podporu žádné ministerstvo, pouze s nimi uzavřel takzvaný stabilizační pakt. Součástí tohoto paktu byl příslib vytvořit koalici v budoucnu, pokud se strany SO a LPR osvědčí jako vhodní partneři. Jarosław Kaczyński však tuto koalici ve skutečnosti vůbec vytvořit nechtěl, jelikož měl tajný plán, který byl založen na rozpuštění parlamentu a vyhlášení předčasných voleb. Důvodem k tomu mělo být překročení lhůty na schválení rozpočtu, který připravila už předchozí vláda. Nutno podotknout, že tento způsob rozpuštění parlamentu byl sice na hraně zákona, ale přesto ještě v souladu s Ústavou. Proto Kazimierz Marcinkiewicz úmyslně prodlužoval práce na rozpočtu, z důvodu různých nedostatků. V tom mu pomáhali i nic netušící poslanci ostatních stran, kteří opravdu věřili, že cílem je zlepšit rozpočet. Jarosław Kaczyński rovněž Marcinkiewiczovi poručil, aby se vyhýbal nepopulárním krokům, aby naopak jen prováděl, či navrhoval, pouze populární změny a opatření. Marcinkiewicz proto v následujících měsících přidal peníze na podporu stravování dětí ve školách, učitelům zkrátil školní rok, penzistům přislíbil vyšší valorizaci důchodů a palivové koncerny přiměl snížit ceny benzínu. Díky těmto krokům se stal hvězdou médií a popularita jeho i PiS strmě stoupala. Marcinkiewicz během dvou měsíců dokázal sám výrazně zvýšit podporu strany PiS, čímž jí vytvořil skvělé startovací podmínky v předčasných volbách. Problém však spočíval v tom, že se stal mnohem populárnější než Jarosław Kaczyński. Kaczyński to nesl velmi nelibě a navíc, ve své podezřívavosti a konspiračním myšlení, začal nejspíše nabývat dojmu, že Marcinkiewicz, vzhledem k tomu, že na něj média neútočí a na Jarosława Kaczyńského media v té době útočila neustále, by mohl být součástí

spiknutí medií a bývalých komunistických agentů proti němu. K jeho podezřívavosti výrazně přispíval i bratr Lech Kaczyński, který tvrdil, že Marcinkiewicz jim začíná přerůstat přes hlavu. (Kaczyński 2010: 105) Jedním z Lechových argumentů bylo, že bez konzultace s nimi jmenoval na pozici ministra financí osobu, kterou Lech a Jarosław už dlouhodobě podezřívají ze spolupráce s výše uvedeným spiknutím. Lech navíc neustále Jarosławovi připomínal, že to právě on vybudoval stranu PiS od základů, a teď premiér, který má akorát štěstí, že získal velkou popularitu, může Jarosławovi celou stranu přebrat. (Kaczyński 2010: 103)

Během dvou měsíců, kdy bylo úmyslně prodlužováno hlasování o rozpočtu, se strana PiS připravovala na volby. Byly připraveny billboardy, rovněž byly natočeny předvolební klipy a bylo naplánováno mnoho předvolebních meetingů. V tu dobu vycházela straně PiS v průzkumech taková podpora, že by při přepočtu na mandáty získala pohodlnou nadpoloviční většinu. V tu dobu se také do médií dostala informace, že v parlamentní kanceláři je připravena hotová právní expertíza, která shledává, že v případě neprojednání rozpočtu v termínu může prezident v souladu s Ústavou rozpustit parlament a vyhlásit nové volby. Prozrazení tohoto plánu šokovalo všechny ostatní parlamentní strany. Za aktuálních podmínek by strana PO opět prohrála, což by mohlo výrazně ohrozit Donalda Tuska jako lídra. Strana SO by přišla o velkou část poslanců a strana LPR by se do parlamentu nejspíše vůbec nedostala. Dle průzkumů, by na dalších volbách ztratily všechny parlamentní strany kromě PiS. (Karnowski 2007: 64) Proto se opozice rozhodla zabránit předčasným volbám za každou cenu a zablokovala Sejm Polské republiky (dolní komora Parlamentu Polské republiky, dále jen Sejm). Po několika dnech okupace Sejmu přišla opozice s plánem na odvolání předsedy sněmovny a zvolení nového, který by nařídil okamžité hlasování o rozpočtu. Tento krok by však byl neústavní a bylo jasné, že Ústavní soud Polské republiky by odvolání starého a volbu nového předsedy Sejmu neuznal. Za těchto okolností byl zveřejněn další průzkum provedený agenturou CBOS, který opět dával straně PiS v Sejmu pohodlnou nadpoloviční většinu. Všechno hrálo ve prospěch strany PiS, neboť byla na volby, na rozdíl od ostatních stran, perfektně připravena. (Karnowski 2007: 64) Štáb strany PiS jen čekal, kdy má začít s vyvěšováním billboardů. Opozice sice rozhlášovala, že strana PiS rozpuštěním dolní komory parlamentu porušuje Ústavu,

ale ve skutečnosti byl tento krok v souladu s Ústavou. Naopak, pokus o odvolání předsedy Sejmu byl v rozporu s Ústavou. (Zaremba 2010: 262-263) Strana PiS tento plánovaný krok před veřejností bez problémů obhájila s argumentem, že vláda vítězné strany nemá většinu, tudíž nemůže skutečně vládnout, proto chtěla problém vyřešit demokratickými volbami. Podle výkladu strany PiS, tedy strana PiS nechtěla prostřednictvím překročení lhůty na schválení rozpočtu obejít demokracii, ale chtěla naopak demokracii podpořit. Právě za těchto podmínek, v okamžiku, kdy strana PiS stála kousek od obrovského triumfu, kdy mohla získat nadpoloviční většinu v Sejmu, se Jarosław a Lech Kaczyński rozhodli, že tuto příležitost nevyužijí. (Kaczyński 2010: 104) Nakonec nechali rozpočet schválit, jelikož se ve své podezřívavosti obávali, že předčasné volby by natolik posílili Marcinkiewicze, že by mohl převzít kontrolu nad stranou PiS.

5.5 Konec Marcinkiewicze a nástup premiéra Jarosława Kaczyńského

Poté, co PiS rezignovala z plánu provést předčasné volby, se Andrzej Lepper a Roman Giertych začali domáhat vstupu do vlády. Straně PiS, po promarnění předchozí příležitosti, v podstatě nic jiného nezbyvalo, proto souhlasila se vstupem stran SO a LPR do vlády. Roman Giertych se stal ministrem školství a Andrzej Lepper ministrem zemědělství, přičemž oba dva se stali i vicepremiéry. Jmenování Romana Giertycha, který byl znám svými téměř ultrapravicovými názory, kdy vystupoval proti jakýmkoliv liberálním reformám a vždy hájil zájmy církve, ministrem školství a vicepremiérem, vyvolalo ostrou reakci veřejnosti. Ještě větší nevoli však způsobilo jmenování Andrzeje Leppera, který měl už za sebou osm pravomocných rozsudků za urážky soukromých osob, či dokonce za rasistické výroky. Andrzej Lepper byl také několikrát trestán za vysypávání obilí na koleje. Dále byl mnohokrát zadržen při násilných střetech s policií. Vzhledem k výše uvedenému byl Andrzej Lepper vzdělanější částí polské populace považován za chuligána, který si v žádném případě nezaslouží funkci vicepremiéra. Nastalou situaci začal využívat Donald Tusk, který na tuto příležitost už dlouho čekal. Donald Tusk téměř každý den útočil na stranu PiS a tvrdil, že strana PiS, která slibovala morální revoluci, ji nemůže uskutečnit, když do vlády přibrála radikální strany, jejichž program a činy se s morálkou jasně rozcházejí. Donald Tusk koalici strany PiS se stranou SO následně téměř neustále zneužíval k útoku

vůči straně PiS a zejména vůči Jarosławu Kaczyńskému, který prý kvůli udržení moci uzavřel koalici s Lepperem a příště ji klidně může uzavřít i s ďáblem. Tuskovi argumenty skutečně účinkovaly na umírněné voliče strany PiS, kteří tuto stranu volili, jelikož se profilovala jako středopravá. V důsledku koalice strany PiS se stranami SO a LPR začali umírněnější voliči PiS houfně opouštět a podporovat PO. Situace se tak pomalu začala obracet ve prospěch Donalda Tuska.

Ve prospěch Donalda Tuska zapůsobilo i to, že po vytvoření koalice se Kazimierz Marcinkiewicz doslechl, že Lech Kaczyński naléhá na svého bratra Jarosława, aby se premiérem stal on sám. (Kaczyński 2010: 77) Rovněž se dozvěděl, že mu bratři vyčítají jeho údajnou neschopnost. Marcinkiewicz se následkem toho začal silně obávat o svou funkci, proto vymyslel plán, jak si získat důvěru obou bratrů a dokázat, že je schopný. Plán spočíval v tom, že sám přesvědčí stranu PO, aby se vrátila k jednání o společné koalici. S tímto cílem pozval Donalda Tuska na setkání ve Varšavě. Tusk však vycítil příležitost a trval na jednání u sebe doma v Sopotech. Během jednání Tusk sice údajně souhlasil s koalicí, ale ve skutečnosti mu šlo pouze o zdiskreditování Marcinkiewicze v očích bratrů Kaczyńských. Když Marcinkiewicz z jednání odcházel, tak se objevili novináři, které zavolal Tusk. Záběry se večer objevily v televizi a bratři Kaczynští, které Marcinkiewicz o tomto jednání dopředu neinformoval, je považovali za jasný důkaz zrady. Marcinkiewicz se sice snažil vše vyjasnit, ale bylo to marné, protože hned druhý den vystoupil Donald Tusk na tiskové konferenci a prohlásil, že Marcinkiewicz si během jednání mnohokrát stěžoval na chování bratrů a také na to, že ho nenechají svobodně pracovat. Za těchto okolností byl po několika týdnech Marcinkiewicz donucen podat demisi a premiérem se stal Jarosław Kaczyński. Donaldu Tuskovi tak vyšla další intrika, jelikož Tusk věděl, že umírněný Marcinkiewicz zajišťuje podporu straně PiS ze všech společenských sfér. V zájmu Donalda Tuska tedy bylo, aby se premiérem stal Jarosław Kaczyński, který byl znám svým ostrým vyjadřováním, které sice oslovovalo jádro příznivců, ale umírněnější a vzdělanější voliče naopak odrazovalo. Od tohoto momentu se veřejnost začala přiklánět ke straně PO a situace strany PiS byla každým dnem horší.

6. Pokus o vybudování čtvrté Polské republiky

6.1 Reforma právního systému

Když se Jarosław Kaczyński stal premiérem, pustil se společně s ministrem spravedlnosti Zbigniewem Ziobrem do realizace plánů, které byly odloženy z důvodu předpokládaných předčasných voleb. Jako první přišel na řadu plán reformy justice. Tento plán byl v souladu s kroky, již dříve učiněnými Lechem Kaczyńským, jako ministrem spravedlnosti. Obsahem plánu bylo vytvoření nového trestního zákoníku, v jehož rámci měly být výrazně zpřísněny tresty za těžké zločiny. Měly být více udělovány nepodmíněné tresty, naopak se měl výrazně zmenšit počet trestů podmíněných. Dále měl být vytvořen 24 hodinový soud, který měl řešit chuligánské činy. Mělo dojít k reformě prokuratury, soudcovské organizace a právnických korporací. Plány reforem odpovídaly duchu doby, jelikož ve stejné době došlo ke zpřísnění trestů ve Francii, Anglii a Německu. Navíc, v Polsku byly reformy opravdu potřeba, jelikož Polská republika se potýkala s velkou kriminalitou, nejvíce v oblasti korupce. Mnoho podnikatelů a politiků, kvůli neúčinnosti justice, trestu uniklo, nebo dostali jen podmíněný trest. Dalším problémem bylo velmi pomalé soudnictví. Světová obchodní banka v roce 2006 zveřejnila výsledky výzkumu, jenž ukazoval, že v Polsku je potřeba čekat na rozsudek nejméně tisíc dní, což bylo dvacetkrát více než například v Holandsku, přitom náklady na justici byly srovnatelné s vysoce vyspělými evropskými státy. Vzhledem k těmto okolnostem většina polské společnosti a rovněž strana PO zpočátku stranu PiS v těchto reformách podporovaly.

Strana PiS a Jarosław Kaczyński však hned na začátku udělali mnoho chyb. Bylo naprosto přirozené, že se těmto reformám postavili na odpor právníci, prokurátoři a soudci, jelikož se obávali reforem, které by jim mohly znesnadnit práci. Místo toho, aby se Jarosław Kaczyński a Zbigniew Ziobro pokusili s justiční branží zručně vyjednávat a nabídnout jí různé výhody, tak v momentě, kdy se setkali s prvním nesouhlasem s návrhem reforem, přešli do frontálního útoku. (Szalkewicz 2007: 180) Jarosław Kaczyński v médiích prohlašoval, že justiční branže se brání reformám, jelikož chce zachovat korupční prostředí, ze kterého má profit. Později Jarosław Kaczyński ostře napadal právnícké korporace a představoval je jako lidi, co berou mnoho peněz a přitom skoro nic nedělají. Zbigniew Ziobro zase společně s Lechem Kaczyńským nepřišel na výroční

setkání soudcovské unie. Kvůli těmto agresivním útokům justiční branže zcela odmítla spolupracovat na přípravě reformy a o pomoc se obrátila na Ústavní soud. Když se ústavní soud v několika věcech justiční branže zastal, tak Jarosław Kaczyński namísto toho, aby se pokusil Ústavní soud naklonit na svou stranu, na něj začal taktéž tvrdě útočit. (Szalkewicz 2007: 181) V důsledku toho se proti reformám postavila i strana PO v čele s Donaldem Tuskem, ačkoliv PO měla tyto reformy rovněž v programu. Donald Tusk správně odhadnul, že touto kauzou může stranu PiS hodně oslabit. PO tak začala Jarosławovi Kaczyńskému předhazovat, že svými útoky proti Ústavnímu soudu dokazuje, že usiluje o silné oslabení právního státu a demokracie. Krátce na to se ke straně PO přidaly i společenské elity v čele s představiteli vysokých škol. Místo, aby si Jarosław Kaczyński přiznal, že udělal chybu, a změnil svůj přístup, tak ve svých prohlášeních zaútočil i na ně. (Szalkewicz 2007: 179) Nakonec se proti Jarosławu Kaczyńskému obrátila i většina médií v takovém rozsahu, že měl už proti sobě všechny klíčové síly. Následně, díky odmítnutí spolupráce ze strany právní branže a zamítavým posudkům ze strany Ústavního soudu, reforma justice, která byla opravdu potřebná a které bylo možné při zručném vyjednávání bez větších obtíží dosáhnout, skončila nezdarem již ve fázi přípravy.

6.2 Válka se spiknutím

Jarosław Kaczyński od roku 1989 operoval s teorií o spiknutí, za níž měli stát bývalí agenti tajných služeb, kteří se měli skrývat ve vysokých státních funkcích, či měli ovládat vojenskou rozvědku WSI, a ve spolupráci s některými postsolidaritními politiky, například s Lechem Wałęsou nebo Bronisławem Geremkem, měli pomáhat bývalým komunistům, nyní podnikatelům, při rozkrádání majetku a získávání státních zakázek. Jarosław Kaczyński tuto teorii sice šířil z pragmatických důvodů v podobě dosažení politického zisku, ale v její jádro skutečně věřil a byl přesvědčen, že právě díky lidem z tohoto spiknutí v devadesátých letech neuspěl. V tomto přesvědčení ho utvrzoval i jeho bratr Lech Kaczyński, který byl na počátku devadesátých let předsedou Nejvyššího kontrolního úřadu Polské republiky a při práci se setkal s mnoha případy tunelování, za kterými stáli bývalí agenti, či bývalí členové PZPR. Jarosław Kaczyński tuto teorii neustále upravoval dle vývoje situace, kdy hlavou tohoto spiknutí už nebyl Lech Wałęsa nebo Bronisław Geremek, ale měl jí být nově

Aleksander Kwaśniewski nebo Leszek Miller. Nutno říci, že na počátku devadesátých let opravdu docházelo k velkému rozkrádání za pomoci bývalých agentů nebo členů PZPR, z nichž mnozí byli poslanci za SLD nebo působili ve vysokých státních funkcích. S tím však neměl nic společného Lech Wałęsa ani Bronisław Geremek a až na pár výjimek, ani politici z postsolidaritního tábora. Navíc, tyto poměry trvaly jen prvních několik let po roce 1989. Posléze se situaci povedlo stabilizovat a řadu nových boháčů původem z PZPR zlikvidoval nebo vytlačil na okraj trhu příchod zahraničních investorů, kteří je porazili v konkurenčním boji. Tudíž poměry, jež popisovala teorie Jarosława Kaczyńského, již v polovině devadesátých let neodpovídaly z větší míry realitě. Jarosław Kaczyński však svou konspirační teorii bez větších změn šířil dál, přestože větší část polské společnosti již tato teorie nechávala chladnou. Později se však objevila tzv. Rywinova aféra a korupční skandál spojený s palivovým monopolem Orlen a zdálo se, že Jarosław Kaczyński měl pravdu. Ve společnosti se rozšířil obrovský hněv na zkorumpované politiky, který Jarosław Kaczyński zužitkoval ve svůj prospěch, když prohlašoval, že začne velkou válku proti spiknutí. Z pragmatických důvodů tento boj zařadila do svého programu i strana PO. Jarosław Kaczyński však, na rozdíl od Donalda Tuska, v existenci spiknutí skutečně věřil a byl rozhodnut, že ho musí jednou provždy zničit.

Na začátku bylo nejprve potřeba připravit a schválit zákony umožňující likvidaci vojenské rozvědky WSI, provedení lustrací a vytvoření protikorupční policie, proto bojem proti spiknutí Jarosław Kaczyński nejprve pověřil ministra spravedlnosti Zbigniewa Ziobra. Ten předpokládal, že v archivech prokuratury najde velké množství případů, které místo k soudu zamířily do archivu. Doufal, že mezi nimi najde mnoho případů korupce, do které byli zapojeni lidé z okruhu Aleksandra Kwaśniewského nebo Leszka Millera, jenže v archivech bylo jen několik menších, málo závažných, případů. Jarosław Kaczyński potřeboval veřejnosti předložit první úspěchy, proto se s ministrem spravedlnosti dohodnul, že z malých případů udělají velké. Pro málo významné osoby podezřelé z korupce, byly vysílány po zuby ozbrojené zásahové týmy v kuklách, za asistence televizních kamer. Na velkou část veřejnosti toto divadlo zapůsobilo, ale strana PO začala straně PiS vytýkat praktiky policejního státu, což špatně účinkovalo na středopravicové voliče, o které spolu strany PIS a PO bojovaly. Poté Zbigniew

Ziobro, který se chtěl zavděčit Jarosławu Kaczyńskému za důvěru v něj vloženou, přišel s novinou, že objevil obrovský případ korupce spojený s obchodováním s uhlím, do něhož měla být zapojena bývalá ministryně Barbara Blida ze strany SLD. Zbigniew Ziobro, aniž by měl v rukou větší důkazy, nařídil zatčení několika podezřelých členů vedení dolů a zatčení Barbary Blidy. V případě členů vedení dolů zatýkání proběhlo v klidu, ale když si tým po zuby ozbrojených policistů přišel pro Barbaru, tak ta požádala o možnost použít toaletu, na které, zřejmě vyděšena z náhlého příchodu silně ozbrojené jednotky a z možného pobytu ve vězení, spáchala sebevraždu zbraní, kterou měla na toaletě schovanou. Šlo o velmi nešťastnou událost a problém byl, když se u soudu ukázalo, že v celém případě šlo jen o několik nepoctivých členů vedení dolů. Ti se sice dopustili krádeží a korupce, ale opravdu jen v malém rozsahu, takže od soudu odešli s podmínkou. Navíc, co se týče Barbary Blidy, se ukázalo, že byla, dle tvrzení vyslychaných členů vedení dolů, zcela nevinná. Opozice toho samozřejmě využila a začala prohlašovat, že vláda strany PiS, s premiérem Jarosławem Kaczyńským v čele, dohnala k sebevraždě nevinnou ženu. Tento případ tedy posloužil jako první základní kámen černé legendy o vládě PiS. Po třech měsících s Jarosławem Kaczyńským jako premiérem byl s podporou celého parlamentu, včetně strany PO, schválen zákon o likvidaci vojenské rozvědky WSI. WSI byla zrušena, část agentů prošla prověrkou a přešla do nové vojenské tajné služby, část musela odejít. Mohlo se zdát, že spiknutí bylo zničeno. Stačilo jen dokázat, že opravdu existovalo. Tím byl pověřen Antoni Macierewicz, jenž měl vypracovat zprávu, ve které měl popsat, jak spiknutí fungovalo, na jakých všech zločinech se podílelo. Jarosław Kaczyński předpokládal, že i když byla většina dokumentů již zničena, tak mnoho důkazů ještě zůstalo. Je třeba říci, že jeho předpoklad byl správný. Pokud měla být WSI hlavou spiknutí, jež ovládala stát, tak za sebou musela nechat mnoho stop, z nichž se všechny zničit nedaly. Problém byl, že Antoni Macierewicz našel jen několik dokumentů, které sice ukazovaly, že někteří členové WSI obchodovali se zbraněmi, s nezdaněným benzínem nebo se podíleli na praní špinavých peněz, avšak nenašel byt' jen jediný důkaz o existenci spiknutí, nebo alespoň střední zájmové skupiny. Všechno ukazovalo na to, že Jarosław Kaczyński patnáct let nabádal k boji proti něčemu, co neexistovalo. Jarosław Kaczyński si představoval, že uvnitř vojenské rozvědky WSI je centrum, ze kterého šéfové spiknutí řídí Polsko. Dokázal

se dostat dovnitř a s překvapením zjistil, že se spletl. On se nespletl trochu, on se mýlil úplně. Teorie o spiknutí se ukázala být jedním z největších omylů v jeho životě. Jarosław Kaczyński na sobě nenechal nic znát, ačkoliv neměl téměř nic, co by teorii spiknutí potvrzovalo. Rozhodl se, že z malého množství nepodstatných důkazů udělají prostřednictvím dramatizace důkazy významné. Začal tvrdit, že agenti obvinění z obchodu se zbraněmi byli napojeni na klíčové politiky a čelní novináře, jejichž prostřednictvím ovládali Polsko. Přesto, že tato hypotéza nebyla doložena žádnými důkazy, velká část společnosti v její pravdivost uvěřila. Pro umírněné voliče stany PiS byla sice tato hypotéza dalším důvodem k přechodu ke straně PO, ale voliči koaličních stran SO a LPR argumentaci Jaroslawa Kaczyńského a Antoniho Macierewicze uvěřili a v dalších průzkumech čím dál více vyjadřovali podporu straně PiS. Posléze kromě zprávy o WSI, zveřejnili i seznam se jmény všech agentů. Opozice na ně útočila s argumenty, že zveřejněním identity bývalých agentů ohrožují jejich životy. Kaczyński a Macierewicz, však oponovali, že opozice je proti zveřejnění seznamu, jelikož na něm jsou její spojenci, kteří patřili ke spiknutí. Stejně, jako v předchozím případě, přišla strana PiS, díky této aféře, o středové voliče a získala mnoho voličů z kraje pravice, na úkor svých koaličních partnerů.

6.3 Lustrace

V posledních měsících úřadování premiéra Jaroslawa Kaczyńského se strana PiS, i přes tvrdý boj v ostatních oblastech, dokázala se stranou PO dohodnout alespoň na provedení lustrace, kterou měly obě strany v předvolebním programu. Strana PO usilovala o zveřejnění všech dokumentů včetně složek, které obsahovaly informace o sledovaných disidentech. (Grzymiski 2008: 58) Lustrace se měla týkat lidí pracujících ve státní administrativě, v samosprávě, právníků, prokurátorů, notářů, soudců, vysokoškolských učitelů a novinářů. V součtu se povinnost předložení lustračního osvědčení měla týkat zhruba půl milionu lidí. Jarosław Kaczyński s touto koncepcí lustrace souhlasil a tak strana PiS, společně se stranou PO, návrh zákona prosadila v parlamentu. Pak se ale proti tomuto návrhu zákona postavil prezident. Lechovi Kaczyńskému se nelíbilo, že lustrace poškodí i nevinné disidenty. V otevřených archivech tajné policie totiž mohli novináři najít záznamy o soukromém životě disidentů, například o tom, že disidenti měli milenky. (Grzymiski 2008: 57) Prezident považoval disidenty za národní hrdiny a v rámci

prezidentského období jim chtěl co nejvíce pomoci, například zajištěním společenského uznání, proto, v souladu se svými zásadami, návrh zákona v této podobě nemohl podpořit. Nepomohlo ani naléhání prezidentova bratra Jaroslawa, kterému se Lech v jiných věcech většinou podřídil. Nakonec návrh zákona podepsal, ale vynutil si několik úprav, které se týkaly nezveřejňování dokumentů, které mohly poškodit disidenty. Dále prezident také prosadil vyškrtnutí menšího počtu profesí z povinnosti lustrace. Ačkoliv na těchto úpravách nebylo nic špatného, tak bohužel přispěly k tomu, že lustrace byly společností přijaty pouze jako dílo strany PiS. Na to, že lustrační zákon navrhovala i strana PO, se zapomělo. Premiérovi Jarosławu Kaczyńskému a jeho vládě se podařilo v předchozích měsících proti sobě poštvat většinu osob, jež vykonávaly profese, kterých se lustrace týkala. Tyto osoby se v rámci odporu proti vládě bratří Kaczyńských rozhodly, že odmítnou předložit lustrační osvědčení. Každým dnem, kdy se blížil konec lhůty pro předložení lustračního osvědčení, čím dál více známých osob deklarovalo, že lustrační osvědčení neodevzdá. Po čase se k tomuto protestu začaly připojovat celé vysoké školy. (Grzymiski 2008: 55-63) Strana PiS tvrdila, že tyto osoby protestují, protože nemají čistou minulost. To však nebyla pravda, jelikož bývalých konfidentů nemohlo být tolik. Jarosław Kaczyński nepochopil závažnost nastalé situace a dál jen agresivně útočil na protestující, takže se k této vzpouře připojily téměř všechny vysoké školy v Polsku. Následně se ke vzpouře připojili i členové Ústavního soudu. Když opozice požádala Ústavní soud o prověření lustračního zákona, tak Ústavní soud, oproti jiným případům, výrazně zrychlil práci a po několika týdnech dal na vědomí, že zákon nejspíše zruší z důvodu neústavnosti. Jarosław Kaczyński, místo aby kapituloval, vydal prohlášení, že dva ústavní soudci byli spolupracovníky komunistické tajné policie, což se později ukázalo jako lež. Ústavní soud se nenechal zastrašit, vyloučil oba dotčené soudce z rozpravy a následně vydal rozsudek. Jarosław Kaczyński se pokoušel zbrzdit vydání rozsudku ve věstníku tak, aby rozsudek nabyl platnosti teprve po termínu odevzdání lustračních osvědčení. Média se však všimla této premiérové snahy a po té, kdy vyšlo najevo, že dva soudci Ústavního soudu nebyli spolupracovníky tajné policie, ale oběťmi sledování, zahájila obrovskou kritiku premiéra a obvinila ho z pokusu o rozklad demokracie v Polsku. Nakonec premiér nechal rozsudek Ústavního soudu ve věstníku vydat. Jarosław tak se svým plánem

na rozsáhlou lustraci neuspěl, jelikož byla kvůli nálezu Ústavního soudu realizována jen v omezené podobě. Uplná porážka to však nebyla, tím, že Jarosław napadal společenskou elitu, si opět získal sympatie velké části méně vzdělané společnosti, přetáhl tedy další část elektorátu svých koaličních partnerů na svou stranu.

6.4 Posun strany PiS na ultrakonzervativní pozici

Během boje o vybudování čtvrté Polské republiky se Jarosław musel potýkat s problémy způsobenými jeho koaličními partnery. Jarosław si uvědomoval, že kvůli spolupráci se stranou SO v čele s Andrzejem Lepperem a se stranou LPR v čele s Romanem Giertychem ztrácí voliče ve prospěch strany PO, proto se pokoušel stranu SO rozbít a alespoň polovinu jejich poslanců získat do svého klubu. Následně měl v plánu vytvořit koalici se stranou PSL. Tento plán se mu málem zdařil, když se mu na počátku podařilo vyvést z klubu strany SO pět poslanců a současně s tím zbavit Leppera funkce ministra zemědělství. Poté však jedna z poslankyň pořídila zvukový záznam ze setkání, na kterém se ji zástupci strany PiS pokoušeli uplatit vládní funkcí. Andrzej Lepper tuto nahrávku zveřejnil, což vyvolalo obrovskou aféru v médiích. Jejím důsledkem bylo, že strana PSL odmítla vstoupit se stranou PiS do koalice. Jarosławovi Kaczyńskému tak nezbývalo, než Andrzeje Leppera opět přijmout do vlády a v koalici se stranami SO a LPR dále pokračovat. Dokonce se později Andrzeje Leppera zastal a neodvolal ho ani v případě, když vyšlo najevo, že Lepper dával práci ženám ve straně SO za sexuální služby pro sebe a své zástupce. Jarosławovi dělал velké problémy i druhý koaliční partner Roman Giertych ze strany LPR, který jako ministr školství prosazoval nacionalismus, místy přecházející v ultranacionalismus. Roman Giertych veřejně prohlašoval, že nenávidí zednáře, kosmopolity, socialisty a ateisty. Ze všeho nejvíc však nesnášel homosexuály. Giertych nejdříve zakázal představitelům sdružení Lesby, gayové, bisexuálové a translidé (dále jen LGBT) vstup do státních škol a následně prohlásil, že jsou tato sdružení napojena na drogovou a pedofilskou mafii. Krom toho, nechal vyškrtnout známého polského autora Witolda Gombrowicze z povinné literatury, z důvodu obsahu jeho knih, jež měly údajně propagovat homosexualitu. Když europoslanec Maciej Giertych, otec Romana Giertycha, uspořádal tiskovou konferenci, na které prohlašoval, že Darwinova evoluční teorie je nesmysl a že člověka stvořil Bůh, tak se od něj

Roman Giertych nejen nedistancoval, ale dokonce prohlásil, že teorie evoluce je jednou z mnoha lží, které se učí ve škole, a že je potřeba všechny tyto lži odstranit.

Opozice po nějaké době požádala o hlasování o nedůvěře vůči ministrovi Giertychovi. Hlasování Roman Giertych ustál, ale před samotným hlasováním všechny šokovalo, že na obranu Romana Giertycha vystoupil s projevem Jarosław Kaczyński. Tehdy prohlásil, že ačkoliv ví, že v Polsku jsou síly, pro které je samotná kategorie národ nepřijatelná, tak ke smůle těchto sil dnes vládnou ti, kteří se za svůj národ nestydí. Toto prohlášení Jaroslawa Kaczyńského ukázalo, že se opět rozhodl změnit nástroje v boji o moc. Jarosław Kaczyński sledoval, že během jeho bojů s justiční branží, Ústavním soudem, médii a společenskými elitami sice ztrácí středoprávé stoupence, ale za to, dle průzkumů, získává velké množství stoupenců z krajní pravice. Z krajní pravice získával jednak stoupence, kteří dříve žádnou ze stran nepodporovali, ale nejvíce stoupenců přebíral právě svým koaličním partnerům, stranám SO a LPR. Rozhodl se proto, že za prohlášení s krajně pravicovou nebo lépe řečeno ultrakonzervativní tematikou nebude své koaliční partnery trestat, ale naopak se je v krocích orientovaných směrem ke krajně pravicovým nebo lépe řečeno ultrakonzervativním voličům pokusí překonat, aby trend přechodu této skupiny pod stranu PiS ještě urychlil. Byl zde však ještě jeden problém, protože ten, kdo chtěl v Polsku ovládnout krajní pravici nebo lépe řečeno ultrakonzervativní prostor, musel nutně uzavřít spojenectví s ředitelem a fakticky i majitelem nábožensky orientovaného rádia Maryja a televize Trwam Tadeuszem Rydzykem. Jenže tehdejším spojencem Rydzyka byl Roman Giertych, který o svou pozici nechtěl přijít, jelikož díky Rydzykovi získal více než polovinu svých voličů. Jarosław Kaczyński však nařídil ministrům ze strany PiS, aby ze svých rozpočtů uvolňovali dotace pro nejrůznější Rydzykovi nadace. Rydzyk nabízené spojenectví přijal a začal ve svých médiích podporovat PiS a téměř ukončil podporu strany LPR. Roman Giertych se v reakci na to pokusil dostat stranu PiS do problémů tím, že se pokusil ukázat, že v záležitostech pro Rydzyka zásadních nebude na stranu PiS spoleh. Roman Giertych proto navrhl změnu Ústavy, která by následně umožnila prosadit úplný zákaz potratů. Jarosław Kaczyński by tento návrh nejspíše podpořil, jenže tu byl jeho bratr Lech, který, na rozdíl od Jaroslawa, měl své zásady. Lech Kaczyński odmítal úplný zákaz potratů, který byl v příkrém rozporu s jeho svědomím, proto se proti tomuto návrhu

ostře vyjádřil, připojila se k němu i jeho žena. Následně zareagoval Tadeusz Rydzyk, který nejdříve vytknul PiS, že zradila katolíky, a později dokonce prohlásil, že prezidentova manželka je čarodějnice, která souhlasí se zabíjením dětí. Tato urážka Lecha Kaczyńského velmi rozčílila, bratr Jarosław ho sice uklidnil, ale k podpoře Giertychova návrhu ho již přesvědčit nedokázal. (Dorn 2009: 240) Objevil se také problém s předsedou Sejmu Markem Jurkem, kterému svědomí nedovolovalo Giertychův návrh nepodpořit, proto přesvědčoval poslance, aby se k němu přidali. Jarosławu Kaczyńskému se však ve většině případů podařilo do strany PiS přijmout osoby, které k němu byly vždy loajální, proto Marka Jurka poslechli jen čtyři poslanci, kteří hlasovali pro Giertychův návrh a po jeho zamítnutí opustili i s Jurkem stranu PiS, ale i po odchodu ze strany PiS ve většině dalších případů hlasovali společně se stranou. (Górski 2016: 150-151) Jarosławu Kaczyńskému se nakonec povedlo uklidnit i Tadeusze Rydzyka, který pochopil, že PiS je mnohem silnější než LPR a že, kromě úplného zákazů potratů, ho s PiS bude vždy podporovat. Navíc se Tadeuszi Rydzykovi opravdu hodilo obrovské množství peněz, které díky straně PiS získal. Jarosławu Kaczyńskému se tak podařilo ovládnout krajní pravici.

6.5 Pád vlády Jaroslawa Kaczyńského

Posledním trumfem Jaroslawa Kaczyńského bylo jeho vládou zřízené Centralne Biuro Antykorupcyjne (Centrální protikorupční agentúra, dále jen CBA). Jarosław Kaczyński doufal, že právě CBA pomůže objevit velkou korupční aféru, díky níž si jeho vláda získá slávu a následně vyhraje další volby, jenže korupční aféra vypukla ve vládní koalici. Všechno začalo tím, že se na CBA obrátilo několik podnikatelů, kteří tvrdili, že lidé z okruhu Andrzeje Leppera jim za velký úplatek nabízeli rozparcelování půdy. CBA tedy za těmito lidmi vyslala agenta, který se vydával za švýcarského podnikatele. Tento agent se dozvěděl, že zajištění rozparcelování ho bude stát tři milióny zlotých. Lidé z okruhu Andrzeje Leppera agentovi vysvětlovali, že úplatek je tak vysoký, protože půlku z něho si vezme sám Lepper. Agent nabídku přijal a druhý den přišel na schůzku i s penězi. Těsně před předáním peněz však lidem od Leppera někdo zavolal a varoval je, že jde o akci CBA, proto odmítli peníze převzít a odešli. Agenti CBA předpokládali, že peníze budou převezeny k Lepperovi a oni Leppera chytanou přímo při činu, jenže tento plán selhal. Místo toho se CBA rozhodla prohledat ministerstvo

zemědělství a najít důkazy o předchozích případech korupce. Agenti CBA však nic nenašli, poté vyslechli Leppera, který obvinění z korupce sice odmítl, ale řekl, že v ten den byl ráno upozorněn na akci CBA, proto varoval všechny ze svého okolí, že Jarosław Kaczyński chce jeho přívržence zničit prostřednictvím CBA. Jarosław Kaczyński udělal tu chybu, že několik dní na to Leppera odvolal z funkce ministra. Lepper Jaroslawa Kaczyńského následně obvinil, že použil agenty, aby ho odstranil z vlády. Jak to bylo doopravdy, se neví, podstatné je, že strana PO podpořila Andrzeje Leppera, ne proto, že by věřila v jeho nevinu, ale proto, že se chopila šance svrhnout vládu strany PiS. Po této aféře Andrzej Lepper odmítl pokračovat v koalici s PiS, jelikož Jaroslawa už opravdu nenáviděl. Jarosław Kaczyński se snažil najít koaliční partnery, ale všechny ostatní strany po předchozích událostech koalici se stranou PiS razantně odmítly. (Stankiewicz 2008: 230) Nakonec zbylo jediné reálné východisko v podobě předčasných voleb. V následujících volbách roku 2007 zvítězila strana PO se 41 % a strana PiS skončila druhá se 32 %. To zejména díky vyšší volební účasti, jež se zvedla o 14 %, a také díky dvěma rokům afér, které mobilizovaly společnost. Strana PiS sice získala o dva milióny více voličů než v roce 2005, ale vítězná strana PO získala o čtyři milióny hlasů více. Díky Jarosławu Kaczyńskému, který během dvou let bouřlivého boje proti všem rozdělil polsko na ty, co jsou proti němu, jež zaštitovala strana PO v čele s Donaldem Tuskem, a na ty, co jsou s ním. Obě strany tak získaly 73 % všech hlasů a zcela zdominovaly polskou politickou scénu a z ostatních stran udělaly nepřilíš významné politické aktéry.

7. Období mezi léty 2007 až 2010

7.1 Spory Lecha Kaczyńského s Donaldem Tuskem

Když na podzim roku 2007 Donald Tusk získal vládu, tak se od něj čekalo, že zřídí různé komise, které budou vyšetřovat „zločiny“ předchozí vlády s PiS. Donald Tusk byl však realista a věděl, že PiS se sice často pohybovala na hraně zákonů a Ústavy, ale na druhou stranu také moc dobře věděl, že obvinění vůči PiS a Jarosławovi Kaczyńskému z pokusů o zavedení autoritářského státu jsou přeci jen přehnaná. Sám Tusk byl toho názoru, že činy Kaczyńského nebyly až tak radikální a že strach společnosti z Kaczyńského a ze strany PiS daleko více než z jeho činů pramenil ze špatného, až démonického, mediálního obrazu jeho vlády,

o který se však sám Jarosław Kaczyński výrazně přičinil. Tusk došel k závěru, že vyšetřování Kaczyňského vlády by sice mohlo přinést několik trestů pro představitele strany PiS, ale s největší pravděpodobností by se jednalo jen o tresty podmíněné. Vyšetřování a soudy by pravděpodobně přinesly jen střízlivější pohled a v podstatě by vyvrátily mýtus o dvou letech zločinné vlády strany PiS a Jaroslawa Kaczyňského. Donaldu Tuskovi daleko více vyhovovalo ponechání mýtu, díky kterému mohl Poláky několik let strašit možností návratu mocichtivého nepřítele demokracie Jaroslawa Kaczyňského. V důsledku tohoto rozhodnutí se Donald Tusk jako premiér nemusel příliš snažit o udržení podpory pro stranu PO. Podporu mu nechtěně vydatně dodával Jarosław a také Lech Kaczyński, který se po pádu vlády strany PiS jako prezident opět zapojil do politického dění. Ačkoliv Lech Kaczyński byl mnohem umírněnější než jeho bratr, tak oproti minulosti, kdy se častým mediálním útokům spíše vyhýbal, nyní začal napadat Donalda Tuska, kterému nemohl odpustit, že Jaroslawa připravil o funkci premiéra. (Semka 2010: 164) Lech Kaczyński při útocích nevystupoval tak agresivně jako jeho bratr, ale veřejnost ho vnímala stejně jako bratra. K tomu výrazně pomohla média a společenské elity, které proti straně PiS předtím pošťval Jarosław, ale také k tomu přispěl i identický vzhled obou bratrů. Přesto, že ve svých výpadech proti Donaldu Tuskovi Lech Kaczyński vystupoval celkem klidně a předkládal v podstatě racionální argumenty, média prostřednictvím dramatizace vytvořila obraz Lecha Kaczyňského, který se téměř nelišil od negativního mediálního obrazu jeho bratra, a část veřejnosti, zaměřená proti straně PiS, díky stejnému vzhledu obou bratrů tento obraz akceptovala. (Semka 2010: 166-167) Negativní mediální obraz Lecha Kaczyňského u části polské veřejnosti zastínil i jeho správnou diagnózu nebezpečí ze strany Ruska. Lech Kaczyński jako prezident vedl politiku, ve které se snažil přesvědčit vlády zemí Evropské unie, ale i Spojené státy americké, že umírněný přístup k Rusku není správný, jelikož Vladimír Putin se chystá udělat z Ruska opět velmoc. (Wawrzyński 2012: 161-165) Státy, jako například Francie a Německo s Ruskem spolupracovaly, tím dle Lecha Kaczyňského pomáhaly Rusku v době příprav, kdy se Rusko snažilo zlepšit svou ekonomickou situaci, aby následně přestalo období politického boje se západem. To, že měl Lech Kaczyński pravdu, se ukázalo již v roce 2008 v době války v Gruzii, do které se Lech zapojil tím, že s prezidenty Pobaltí a Ukrajinou

přiletěl do Tbilisi a podpořil prezidenta Michaila Saakašviliho v době, kdy se ruská armáda blížila k hlavnímu městu. (Majewski 2010: 227) Tento úspěch Lecha Kaczyńskiego v zahraniční politice byl ovšem zastíněn blokováním podpisu Lisabonské smlouvy, kvůli kterému se dostal do velkého konfliktu s Donaldem Tuskem. Ačkoliv Lech Kaczyński evropskou integraci podporoval a proti Lisabonské smlouvě nic nemněl, tak přes rok a půl ji odmítal podepsat, protože proti smlouvě výrazně vystupoval Tadeusz Rydzyk. Kdyby Lech Lisabonskou smlouvu hned podepsal, tak by Jarosław přišel o svého spojence. Situace se nakonec vyřešila, když smlouvu nakonec přijalo v referendu i poslední Irsko a Lech Kaczyński mohl tvrdit, že smlouvu zkrátka již podepsat musí, jinak by byl vnímán jako prezident, který chce evropskou integraci zablokovat. Během jednání o Lisabonské smlouvě však vyvstal problém s tím, kdo má jezdit na zasedání Evropské rady. Z Ústavy totiž jasně nevyplývalo, jestli v oblasti vyjednávání zahraničního spojení je prezident nadřazen premiérovi, nebo naopak. Donald Tusk nejdříve manifestoval v médiích, že to on jako premiér je dle Ústavy oprávněn létat do Bruselu na jednání. Když tato mediální prohlášení nestačila, dosáhl spor absurdních rozměrů. Premiér Tusk odmítl zpřístupnit prezidentovi Lechovi Kaczyńskému vládní letadlo, později ho dokonce odmítl vzít svým letadlem z důvodu nedostatku místa. (Semka 2010: 291) Lech Kaczyński tak na zasedání nakonec letěl soukromým letadlem. Ústavní soud později rozhodl, že prezident se může účastnit všech zahraničních jednání, ale pokud se těchto jednání účastní i premiér, tak linii jednání vytyčuje on. (Grabias 2011: 2017) Zdálo se, že tím by spor mohl skončit, ale místo toho pokračoval dál, příčinou byl odlišný způsob vedení zahraniční politiky vůči Rusku. Donald Tusk se domníval, že je potřeba mít s Ruskem přátelské vztahy. Lech byl naopak přesvědčen, že vstřícný postoj k Rusku nikam nevede, jelikož je Rusko po čase stejně podvede. Donald Tusk při příležitosti sedmdesátého výročí Katyňského masakru pozval na pietní akt v katyňském lese Vladimíra Putina. Putin souhlasil pod podmínkou, že se nebude za masakr veřejně omlouvat. Tusk souhlasil, jelikož se domníval, že samotná přítomnost premiéra Vladimíra Putina bude svým způsobem aktem omluvy. S tím však výrazně nesouhlasil Lech Kaczyński, který dával najevo, že pokud se Putin za Katyň tak ho v projevu během pietního aktu napadne. Donald Tusk opět zvolil stejnou taktiku a odmítl vzít Lecha Kaczyńskiego do svého letadla

z důvodu nedostatku místa. Lech Kaczyński se tak nakonec rozhodl do Katyně letět o několik dní později a naplánoval uspořádání druhého pietního aktu, na kterém měl v plánu ostře vystoupit proti Putinovi. Lech Kaczyński se pak 10. dubna 2010 vydal letadlem na cestu, která byla jeho cestou poslední.

7.2 Smolenská tragédie a prezidentské volby 2010

Když 10. dubna 2010, několik desítek minut po nehodě letadla, informoval telefonicky ministr zahraničí Radosław Sikorski Jarosława, že jeho bratr je mrtev, tak Jarosław měl podle svědků do telefonu křičet, že je to výsledek jejich zločinné politiky. O několik hodin později, během politické rady lidé ze štábu PiS navrhli Jarosławu Kaczyńskému, aby na místo katastrofy ve Smolensku letěl společně s premiérem Donaldem Tuskem. Jarosław tento návrh kategoricky zamítl s tím, že Donald Tusk nese vinu za smrt jeho bratra. Jarosław Kaczyński tehdy zcela propadl emocím. Teprve, když se v následujících dnech objevily důkazy o tom, že šlo o nehodu způsobenou pochybením pilota, tak uvěřil, že šlo o nehodu. Nehodu potvrzovalo tolik jasných důkazů, že ani tak podezíravý člověk jako Jarosław Kaczyński je nemohl ignorovat. Pozdější teorie o atentátu organizovaném Ruskem, se kterým měl pomáhat i Donald Tusk, byly s velkou pravděpodobností pouze součástí Kaczyńského propagandy. Pochopitelná bolest Jarosława ze ztráty nejbližší osoby se musela nějak promítnout i v politickém boji. Viníka bratrovy smrti našel Jarosław Kaczyński v Donaldu Tuskovi, který se prý o prezidentovu smrt přičinil například tím, že Lechovi Kaczyńskému nedovolil letět do Katyně s delegací premiéra o několik dní dříve a pak mu nechal pro let horší letadlo. Donald Tusk měl mít, rovněž jako premiér, konečnou zodpovědnost za to, že vládní letadla byla ve špatném stavu, nezařídil také nákup nových letadel a nepostaral se ani o lepší výcvik pilotů. Už dosti vyhrocená politická rivalita obou aktérů přešla ze strany Jarosława Kaczyńského do osobní roviny. Stranu PO už nechtěl připravit o vládu jen proto, aby se mohl sám dostat k moci, ale jeho hlavní motivací byla pomsta, kterou chtěl vykonat odstavením strany PO a Donalda Tuska od moci.

Jako první cíl si Jarosław Kaczyński stanovil vyhrát prezidentské volby, které se konaly již v červnu roku 2010. Za tímto účelem v sobě dokázal prozatím udržet svou nenávist vůči Tuskovi a na základě rad svého volebního štábu, který řídila Joanna Kluzik Rostkowska, zcela změnil své mediální vystupování

a rétoriku. Kluzik Rostkowska Jarosława Kaczyńskiego totiž přesvědčila, že svým agresivním přístupem a častými útoky na své oponenty, při kterých využíval nejrůznější mýty a konspirační teorie, sice dokázal získat elektorát ultrakonzervativní pravice, ale ten k vítězství v prezidentských volbách nepostačuje, jelikož stačí jen k získání zhruba 30 % hlasů. Na druhou stranu je tento elektorát velmi věrný, takže když na nějaký čas zmírní svou rétoriku, bude ho krajní pravice stejně volit. Jarosław Kaczyński tak měl svou mírnější rétorikou získat ke svým 30 % věrných voličů další nerozhodnuté, nejčastěji z politického středu, který jeho dosavadní agresivní rétorika odrazovala. Jarosław se tak během kampaně začal chovat umírněně. Na začátku kampaně prohlásil, že je potřeba ukončit škodlivou Polsko-polskou válku plnou nenávistných sloganů a místo toho je potřeba začít pracovat pro Polský stát. V kampani se nedopustil téměř žádného výpadu proti svým oponentům, naopak se svými protikandidáty hovořil místy dokonce až v přátelském duchu. Během kampaně se skoro vůbec nevyjadřoval ke smolenské tragédii, krom jednoho prohlášení, kdy řekl, že děkuje přátelům Rusům, za každou jejich slzu, za každou zapálenou svíci a za každou kondolenci. Taktika umírněného vystupování se vyplatila a Jarosław Kaczyński dokázal v prvním kole prezidentských voleb ke svému 30 % jádru získat dalších 6,46 % voličů a na prvního Bronisława Komorowského ztratil jen okolo 5 %. (Okrzesik 2011: 282) Ve druhém kole bylo cílem Jarosława Kaczyńskiego získat na svou stranu voliče poražených kandidátů z prvního kola, z nichž nejvíce získal Grzegorz Napieralski z levicové strany SLD, proto rétorika Jarosława před druhým kolem připomínala rétoriku evropských sociálnědemokratických vůdců. Sliboval sice obrovské sociální výhody, avšak ani to mu nakonec nepomohlo k vítězství nad Bronisławem Komorowským, se kterým prohrál v poměru 47:53 %. (Okrzesik 2011: 282-283) I když byl Jarosław Kaczyński poražen, tak se dal jeho výsledek považovat za velký úspěch, jelikož průzkumy z období půl roku před prezidentskou volbou nedávaly straně PiS více jak 30 % a sám Jarosław Kaczyński měl podporu ještě menší.

7.3 Nejbouřlivější období Jarosława Kaczyńskiego

Sázka na umírněné vystupování Jarosława během prezidentské kampaně byla tedy správná. Jarosław, který stále silně prožíval smrt svého bratra, však nesouhlasil. Nevyhrál a navíc mu umírněný styl kampaně nevyhovoval. Dokonce Joannu

Kluzik Rostkowskou zbavil všech funkcí, načež ona, ještě s několika dalšími, vystoupila ze strany PiS. Tento svůj krok Jarosław Kaczyński vysvětlil tím, že vůči němu Kluzik Rostkowská nebyla loajální, že špatně vedla kampaň a že mu během kampaň zakázala mluvit o tom, jak to, dle jeho názoru, skutečně bylo se smolenskou tragédií. Tím začalo asi jeho nejbouřlivější období. Plný nenávisti vůči Tuskovi, kterou musel předtím dusit, se pustil do soustavného obviňování Donalda Tuska a dalších členů strany PO z podílu na smolenské katastrofě. Krom obviňování v médiích, nechal zřídit komisi pod vedením Antoniho Macierewicze, která měla vyvrátit oficiální výsledky vyšetřování, jež dokazovaly, že šlo o nehodu. Jarosław Kaczyński moc dobře věděl, že k žádnému atentátu nedošlo, ale Donalda Tuska i tak dál vinil ze smrti svého bratra Lecha. Navíc Jarosław v rámci politického boje začal obviňovat Donalda Tuska z vlastizrady, založené na spolupráci s Rusy při přípravě atentátu. Tým Antoniho Macierewicze zveřejnil zprávu, že Rusové zavinili nehodu prezidentského letadla jeho úmyslným navedením do nižší letové hladiny a současně možná na palubě odpálili dvě bomby, přičemž Donald Tusk měl údajně o této skutečnosti vědět a tajit ji. Jarosław Kaczyński tuto zprávu veřejně podpořil a při obviňování Donalda Tuska překročoval snad všechny hranice slušné politické kultury. Dokud žil Lech Kaczyński, který měl pevné zásady, tak se Jarosław kvůli bratrovi k tak radikálním prohlášením nikdy neuchyloval. Po smrti Lecha Kaczyńskiego však Jaroslawa již nic neomezovalo. Jarosław byl sice v té době pod vlivem emocí, zejména nenávisti proti Donaldu Tuskovi, jeho chování však bylo z jeho pohledu racionální, jelikož vším tím obviňováním Donalda Tuska, strany PO a vytvářením konspiračních teorií, sledoval vytvoření mýtu, který mu na mnoho let zajistil věrnost velké části polských voličů. Mýtus, který tehdy s pomocí Antonyho Maceirewicze začal vytvářet, byl založen z jedné části na tom, že stejně jako se lež o masakru v Katyni stala základem existence komunistické lidové republiky, tak lež o Smolensku je zase základem vlády strany PO, která ví, že pokud bude tento základ vyvrácen, tak to bude znamenat konec její vlády, jelikož strana PO je za smolenskou katastrofu zodpovědná společně s Rusy. Druhou klíčovou částí mýtu je Lech Kaczyński, jako největší polský hrdina posledních desetiletí, který byl během osmdesátých let v rámci hnutí Solidarita důležitější než Lech Wałęsa, později byl Lech Kaczyński nejlepším polským prezidentem v historii,

jelikož se nebál silnějších polských sousedů, odvážně se postavil proti Rusku a ohrozil ruské imperiální plány, proto musel být zavražděn. Dále, dle tohoto mýtu, se Donald Tusk a strana PO nejen zapojili do vraždy Lecha Kaczyńskiego, ale pokusili se tohoto otce národa připravit i o naprosto zasloužený pohřeb na Wawelu, mezi polskými králi. Mýtus tedy ukazuje Lecha Kaczyńskiego jako zavražděného hrdinu, jenž byl pronásledován i po smrti, jelikož se vláda pokoušela zatajit jeho mučnickou smrt a připravit ho o jeho slávu. Třetí, nejdůležitější částí smolenského mýtu bylo představit Jaroslawa Kaczyńskiego a stranu PiS jako jediné ochránce smolenské pravdy a následovníky Lecha Kaczyńskiego, kteří ho pomstí a následně dokončí jeho velké dílo. Ačkoliv je celý tento mýtus na první pohled těžko uvěřitelný, tak Jarosław Kaczyński věděl, že pokud se lež neustále opakuje, může se stát pro velké množství lidí pravdou. Za tímto účelem, krom pietních aktů před prezidentským palácem, pořádal Jarosław každý desátý den v měsíci rozhlasové mediální ofenzívy a s pomocí svých starostů začal realizovat umístování památníků na smolenskou tragédii a zejména umístování soch Lecha Kaczyńskiego ve městech po celém Polsku. Podařilo se mu rovněž prosadit pojmenování řady ulic jménem Lecha Kaczyńskiego. Krom toho, různá nakladatelství napojená na stranu PiS začala publikovat množství knih, ve kterých byl Lech Kaczyński představován jako velký hrdina. Zřejmě největším počinem v rámci budování mýtu bylo natočení filmu o smolenské tragédii, z jehož děje v podstatě vyplývalo, že Lech Kaczyński byl pro Rusy příliš nebezpečný, proto byl s pomocí polské vlády zavražděn.

Ačkoliv si Jarosław Kaczyński představoval, že budováním mýtu by mohl na svou stranu získat většinu polských voličů, tak mýtus účinkoval jen na tvrdé, asi 30 %, jádro voličů strany PiS, které se díky mýtu stalo vůči straně PiS ještě více loajální. Na zbytek polských voličů však budování mýtu účinkovalo spíše opačně. Již na počátku roku 2011 se začalo ukazovat, že návrat Jaroslawa Kaczyńskiego k ostré a útočné politice straně PiS neprospěl, jelikož v průzkumech začala silně ztrácet. Krátce před parlamentními volbami v roce 2011 Jarosław Kaczyński svého agresivního vystupování zanechal, ale bylo již pozdě. Voliče, které strana PiS získala díky umírněnému způsobu vedení prezidentské kampaně, už ztratila, když získala jen 29,89 % hlasů od svého věrného jádra, přičemž strana PO získala 39,18 % hlasů voličů.

8. Přiblížení událostí posledních let

Po porážce ve volbách v roce 2011 Jarosław Kaczyński pochopil, že umírněný přístup byl správný. Proto se rozhodl, že tvrdé jádro svých voličů bude mobilizovat jen prostřednictvím akcí zaměřených přímo na ně, například prostřednictvím smolenských měsíčníků, nadále tak usiloval o budování smolenského mýtu, ale nevyužíval k němu hlavní masová média. Na akce spojené například s odhalováním pomníků Lecha Kaczyńského upozorňoval jen přes sobě věrné noviny, rádio Maryja a televizi Trwam, aby smolenské poselství dorazilo jen k jeho věrnému elektorátu. V prohlášeních pro hlavní masová média se o smolenské tragédii zmiňoval jen v omezené míře a zároveň volil umírněnou rétoriku, aby získal i středové voliče. Posléze došel k závěru, že bude nejlepší, když v dalších volbách v roce 2015 bude na prezidenta místo něj kandidovat člověk, který dokáže získat podporu napříč celým politickým spektrem. Tohoto člověka našel v osobě Andrzeje Dudy. Andrzej Dudovi se díky jeho velkému charismatu podařilo na svou stranu získat mnoho voličů, kteří v roce 2010 volili Bronisława Komorowského. Krom toho se Jarosławovi Kaczyńskému povedlo přesvědčit k podpoře Andrzeje Dudy i radikální elektorát. Díky tomu se Andrzej Dudovi, kterého ještě rok před volbami nikdo neznal, podařilo porazit Bronisława Komorowského, který měl mít podle průzkumů ještě několik měsíců před volbami podporu 74 % voličů. Po tomto úspěchu Jarosław Kaczyński zvolil stejnou taktiku i v parlamentních volbách. Jako lídra parlamentních voleb určil Beatu Szydłovou, které se taktéž podařilo získat pro stranu PiS řadu nových voličů, zejména díky sociálně orientovanému předvolebnímu programu, který obsahoval například slib 500 zlotých na každé dítě. Jarosław Kaczyński se stejně jako během prezidentské kampaně v médiích příliš neobjevoval, pouze při akcích typu pravidelných proslovů na památku smolenské tragédie mobilizoval radikální elektorát strany PiS. Situaci straně PiS rovněž výrazně usnadnil Donald Tusk, který více než po moci toužil po slávě a uznání, proto přijal místo předsedy Evropské rady. Síla strany PO spočívala zejména v jejím lídrovi, jelikož Donald Tusk ve straně ponechával jen slabé politiky, kteří ho nemohli ohrozit. Odchodem Donalda Tuska přišla strana PO o silného lídra, kterého neměl kdo nahradit. Oslabená strana PO nedokázala účinně vzdorovat obrovskému nástupu strany PiS. Díky dobré taktice Jaroslawa a odchodu Donalda Tuska do Bruselu, strana PiS vyhrála volby s výraznou převahou 37,57 %

vůči 24 % strany PO. Strana PiS měla navíc štěstí v tom, že velké množství hlasů ve volbách propadlo, čímž získala v Sejmu dokonce nadpoloviční většinu a mohla vytvořit jednobarevnou vládu.

Po vítězných volbách Jarosław Kaczyński z pozice předsedy strany PiS, prostřednictvím svých dvou straníků v nejvyšších státních funkcích, v podstatě řídí celý stát. Tuto svou silnou moc využil k marginalizaci vlivu Ústavního soudu, načež mu nic nebránilo ovládnout veřejnoprávní média, ve kterých na řídicích místech ponechal jen zaměstnance loajální vůči straně PiS. V důsledku toho se z veřejnoprávní televize stal nástroj k šíření propagandy vládní strany. Díky částečné realizaci předvolebního slibu „500 plus“, kdy rodiny s dětmi dostávají 500 zlotých měsíčně na každé druhé a další dítě, si na dlouhou dobu zajistil podporu lidí z chudší vrstvy společnosti. Tyto kroky Jarosław Kaczyński provedl, aby se u moci udržel co nejdéle. Veřejnoprávní televize mu napomáhá k udržení přízně veřejnosti a díky programu „500 plus“ se po několik dalších let nemusí obávat ztráty podpory od chudší části obyvatelstva. Rovněž, díky marginalizaci Ústavního soudu, si už nemusí dělat starosti s přesným dodržováním Ústavy. V důsledku toho může strana Kaczyńského vládnout ještě mnoho let.

Hodnotící část práce

Zhodnocení klíčových faktorů politické dráhy Jaroslawa Kaczyńského

Nejdříve se zaměřím na Jaroslawa Kaczyńského. V jeho životě sehrála velkou úlohu matka, která v něm od malička vzbuzovala zájem o politiku a historii. Klíčový byl zájem o maršála Józefa Piłsudského. U Jaroslawa však zájem o Piłsudského, spíše než patriotismus, vyvolal velkou touhu po uznání, respektu a slávě, ale možná i po velké moci. K tomuto závěru docházím zejména na základě toho, že Jarosław v mnoha rozhovorech v dospělosti prohlásil, že Piłsudského obdivuje proto, že dokázal v meziválečném Polsku pevnou rukou ukončit chaos a nastolit pořádek a řád.

Velký vliv na chování Jaroslawa Kaczyńského měl i jeho otec Rajmund Kaczyński, jenž byl velmi ambiciózní, vystupoval dominantně a dokázal vést lidi. Vzhledem k tomu, že Jarosław Kaczyński dnes vykazuje stejné vzorce chování jako jeho otec, můžeme konstatovat, že tyto vlastnosti získal od otce. Rajmund

Kaczyński chtěl, aby se jeho synové v životě vyhýbali politice a aby vedli poklidný život. Snažení Rajmunda Kaczyńského však mělo opačný efekt. Oba bratři, nejen že se přidali k opozici, ale na rozdíl od otce se nikdy nechtěli podříditi mocnějšímu protivníkovi.

Klíčový vliv měl i profesor Stanisław Ehrlich, jenž bratry, zejména Jarosława, během přednášek a soukromých diskuzí přesvědčil, že v politice se nic neděje náhodou a že za vším stojí různé zájmové frakce, které tahají za nitky v nekonečném boji o moc. Bratři Kaczyńští sice během svého života šířili zcela účelově celou řadu teorií, o kterých věděli, že na nich není zrnko pravdy, rozšiřovali ovšem také konspirační teorie, v jejichž základ neochvějně věřili. Právě díky způsobu myšlení, který jim předal profesor Ehrlich. Celkově můžeme říci, že Ehrlichův vliv byl na bratrech Kaczyńských vidět po celou dobu jejich kariéry a u Jarosława je patrný dodnes.

Do špičky by se Jarosław nikdy nedostal bez svého bratra Lecha, který mu pomohl dostat se do nejvyššího vedení Solidarity a zejména k jejímu vůdci Lechu Wałęsovi. Díky tomu byl se svým bratrem po boku Wałęsy, jako jeden z jeho nejbližších poradců, v době klíčové stávkou v Gdaňsku v roce 1998. Tehdy s bratrem podpořili Wałęsu při přijetí klíčového rozhodnutí ohledně vyjednávání s komunistickou vládou u Kulatého stolu. Wałęsa pak následně z vděčnosti zajistil oběma bratrům místa u samotného jednání. Tak se Jarosław stal aktérem jednoho z nejdůležitějších jednání v novodobé historii Polska.

U Kulatého stolu se poprvé naplno projevila podezřívavost a konspirační myšlení Jarosława Kaczyńského, které v něm probudil profesor Ehrlich. Na základě několika případů pojal Jarosław Kaczyński silné podezření, že nadměrně přátelské jednání příslušníků levicové opozice s komunisty svědčí o tom, že se domluvili s komunisty na vzájemné spolupráci v následujících letech. Od té do doby do současnosti hlásá Jarosław Kaczyński teorii o sbratření levicové opozice s komunisty u Kulatého stolu, kterou v různých obměnách používá dodnes.

Jarosław Kaczyński se posléze projevil jako hráč, jehož činy mají velký dopad, což se ukázalo, když definitivně rozeštvál Geremka s Wałęsou a donutil Wałęsu ke spolupráci s Mazowieckým. Po několika dalších intrikách Jarosława Kaczyńského většina elit ze Solidarity přešla za Geremkem, kterého si elity,

na rozdíl od Jaroslawa, vážily. Také díky tomu pak později došlo k rozpadu tábora Solidarity. Je sice jasné, že tábor Solidarity by se postupujícím přechodem k plné demokracii rozpadl stejně, ale Jarosław tento proces výrazně urychlil, když svými intrikami vyvolal konflikt mezi nejvyššími představiteli vedení Solidarity, což následně vedlo k jejímu rozpadu a vzniku politických stran.

Díky spojení s Lechem Wałęsou, se Jarosław Kaczyński stal šéfredaktorem Týdeníku Solidarity. Jako šéfredaktor využil zázemí redakce jako základnu pro svou vznikající stranu PC. Tato strana se prezentovala jako středová s příklonem k lidoveckým idejím, vycházející z křesťanských zásad. Během zakládacího sjezdu Jarosław Kaczyński deklaroval, že program strany PC bude sice vycházet z křesťanských hodnot, ale rozhodně se nebude jednat o stranu, která bude napojená na církev. Strana PC tak měla zůstat v této oblasti zcela nezávislá. Klíčovou skupinou voličů měla být, vrstva inteligence. Proto se zákonitě ostře vymezil proti nacionalismu a radikalismu, jejichž používání se strana PC měla rozhodně vyvarovat. Strana PC měla být programově středová, až středopráva. Na profilu strany PC je zarážející zejména to, že mělo jít o stranu lidoveckou, a to z důvodu, že Jarosław před rokem 1989 vůbec nechodil do kostela a vysmíval se zapáleným katolíkům.

Jak již bylo řečeno dříve, tak Jarosław Kaczyński volil ideje dle aktuální situace a potřeb, tehdy zkrátka dospěl k závěru, že když přes 90 % Poláků je věřících, včetně většiny příslušníků vrstvy inteligence, tak bude nejlepší stranu orientovat na křesťany. Klíčové body programu, jako vyhýbání se radikalismu a nacionalismu, odpovídají jeho vztahu k těmto fenoménům z osmdesátých let, kdy dával najevo, že opovrhuje romantickým patriotismem a celkově nacionalismem.

Problém je však v tom, že když se podíváme na program a činy jeho současné strany PiS, která se nacionalismu nestraní, ale naopak nacionalismus přímo využívá, tak zjistíme, že strana PiS už se rozhodně nedá označit za stranu středopráva, ale lze ji pokládat za stranu silně konzervativně pravicovou. Výrazný rozdíl mezi ideovou orientací těchto dvou stran Jaroslawa Kaczyńského opět dokazuje, že Jarosław své ideje mění dle potřeby, proto ho můžeme považovat za ideového pragmatika.

Když Jarosław Kaczyński vytvořil stranu PC, tak začal prosazovat plán nazvaný Urychlení, který podporoval i Lech Wałęsa. Zde se Jarosław Kaczyński projevil jako výborný politik, který dokázal provést správnou diagnózu situace a následně přišel s dobrým řešením. Jarosławu Kaczyńskému tedy v roce 1990 nešlo o pomstu komunistům, ale pouze o nalezení nejlepšího řešení, jak nejlépe během bolestných ekonomických reforem uklidnit společnost a získat její podporu.

Po parlamentních volbách v roce 1991 čekalo Jaroslawa vyjednávání o vládě. Zde se naplno projevil jeho odpor ke kompromisu a k přizpůsobování se silnějšímu, který byl následkem, otcových snah násilím mu vnutit svůj přístup k životu. Jarosław Kaczyński se odmítl podříditi silnější straně, přičemž velkou roli hrála i jeho zášť proti Bronisławu Geremkovi. Místo toho se rozhodl, za každou cenu získat post premiéra pro svou stranu, v duchu hesla všechno nebo nic, proto sestavil velmi širokou koalici. Při jednání všech předsedů parlamentních stran přešlo nepřátelství Lecha Wałęsy a Jaroslawa Kaczyńského do osobní roviny, kdy si Kaczyński a Wałęsa navzájem vyhrožovali policejním vyšetřováním.

Olszewského menšinová vláda sice získala důvěru Sejmu, ale nebylo jasné, zda by ji strana PSL podpořila i při dalším hlasování. Bylo proto potřeba získat další koaliční partnery. Avšak po mnoha neúspěšných jednáních a konfliktech bylo již na začátku května roku 1992 jasné, že vláda padne, jelikož si nedokázala vyjednat koaliční podporu. Jarosław Kaczyński s Janem Olszewským pod vlivem těchto okolností odložili své vzájemné rozpory a přišli s plánem jak na pádu vlády získat co nejvíce. Krátce potom, co byla podána žádost o nedůvěru, prosadili v Sejmu usnesení, které zavázalo Antoniho Macierewicze, jako ministra vnitra, provést lustraci všech členů parlamentu a významných státních úředníků, včetně prezidenta, jelikož věděli, že minulost prezidenta Wałęsy není čistá. Účelem plánu bylo vytvořit zdání, že vláda padla kvůli bývalým agentům komunistické bezpečnosti, kteří chtěli zabránit provedení lustrace, a zejména kvůli prezidentovi Wałęsovi, který nechtěl, aby se lidé dozvěděli o jeho spolupráci s tajnou službou. Olszewski, Kaczyński a Macierewicz předpokládali, že se z nich pak stanou hrdinové a jejich strana následně vyhraje další volby. Nejhorší na tom bylo, že všichni tři od samotného Wałęsy věděli, jak to s jeho spoluprací bylo, jelikož Wałęsa se ke spolupráci s tajnou policií přiznal špičkám opozice už v osmdesátých letech. Tudíž věděli, že spolupracoval pod tíhou těžkých

okolností, spolupráci sám ukončil a že svými následnými činy v osmdesátých letech svou vinu z morálního hlediska odčinil. I přes tuto skutečnost se rozhodli, že zničí Wałęsův mýtus, který byl symbolem boje proti komunismu, jen kvůli vlastnímu politickému prospěchu.

Část plánu, veřejně zdiskreditovat Wałęsu, jim sice vyšla, ale druhá část plánu již ne. Hrdiny se Olszewski a Kaczyński stali jen pro velmi malou část populace. Naopak, většina veřejnosti tyto události brala jako další boj solidaritních stran mezi sebou o moc. Informace o Wałęsově „černé“ minulosti způsobily, že velká část společnosti přestala důvěřovat táboru solidaritních stran jako celku, jelikož Wałęsa byl v očích lidí jeho hlavním symbolem. Navíc, ztráta důvěry v solidaritní strany samozřejmě výrazně pomohla postkomunistickým stranám, které začaly zklamané solidaritní voliče přetahovat na svou stranu. Očerněním Wałęsy tedy Kaczyński společně s Olszewským výrazně přispěli k porážce solidaritních stran v předčasných volbách v roce 1993, kdy se Kaczyńského strana dokonce nedostala ani do parlamentu a postkomunisté se, ani ne čtyři roky po porážce, v roce 1989 vrátili k moci. Ani návrat komunistů k moci však Jarosława Kaczyńského příliš nemrzelo. Kvůli své osobní zášti na Lecha Wałęsu útočil dál, záměrně zveličil význam Wałęsovy spolupráce s tajnou bezpečností. V momentě, kdy postkomunisté získali všechny mocensky významné funkce ve státě, Jarosław, který předtím vehementně prosazoval dekomunizaci, oslavoval Wałęsovu porážku.

Pod vlivem pomalého rozkladu strany PC si Jarosław Kaczyński nakonec uvědomil, že svůj styl vedení strany musí změnit. Svůj tvrdý autoritářský přístup si sice ponechal, ale pochopil, že spolustraníkům je občas nutné nastavit i milou tvář. Tudíž si Jarosław Kaczyński po čase perfektně osvojil taktiku „cukru a biče“. Rovněž si uvědomil, že k rozkladu PC výrazně přispěl i Olszewski, bez kterého by nikdy tolik spolustraníků najednou neodešlo. Na základě těchto zkušeností se Jarosław naučil při výběru lidí do funkcí rozhodovat primárně nikoliv podle jejich schopností, ale podle jejich loajality. Když v budoucnu poznal, že je někdo příliš ambiciózní a svéhlavý, tudíž velmi pravděpodobně neloajální, tak takového člověka do strany nepřijal. Pokud v někom tyto vlastnosti rozpoznal až později, tak ho ze strany rychle vyřadil. Právě díky tomu má Kaczyńského strana PiS dnes velmi disciplinované a loajální straníky, u kterých je riziko vzpoury velmi malé.

Za svůj návrat do vrcholné politiky Jarosław Kaczyński opět vděčil svému bratru Lechovi, který v roce 2000 dostal nabídku stát se ministrem spravedlnosti. Zpátky do politiky se mu nechtělo, ale bratr Jarosław, který vycítil příležitost pro vlastní vzestup, Lecha přesvědčil, aby nabídku přijal. Lech jako ministr provedl kroky k omezení kriminality, což veřejnost přivítala s nadšením. Díky tomu se Lech Kaczyński už po několika málo měsících úřadování dočkal velké podpory veřejnosti, která dle průzkumů přesahovala 70 %.

Jarosław využil popularitu bratra a v čele s Lechem, jakou předsedou, založil stranu PiS. Po zkušenostech se vzpourami ve straně PC vytvořil velmi důkladnou kontrolní proceduru přijímání nových členů, přičemž na přijímání dohlížel osobně. Díky tomu se do strany PiS dostali v naprosté většině případů jen lidé, kteří byli vůči Jarosławovi velmi loajální. Po této důkladné práci se Jarosławovi podařilo vytvořit stranu, jejíž řízení měl zcela ve svých rukou.

Před volbami v roce 2005 přišly strany PO a PiS s ambiciózním plánem na nápravu státu, který ideologové strany PiS nazvali Čtvrtou Polskou republikou. Hlavní cíle tohoto plánu byly: očištění státního aparátu od bývalých agentů prostřednictvím všeobecné lustrace všech státních zaměstnanců, likvidace vojenské rozvědky a kontrarozvědky, ve které stále působila velká část lidí spojených s komunistickým režimem, dále velká reforma v oblasti spravedlnosti, zejména výrazné zpřísnění trestů za korupci, a vytvoření speciální tajné služby pro boj proti korupci. Posledním hlavním cílem bylo vytvořit zvláštní 24 hodinové soudy. Jarosławu Kaczyńskému šlo zejména o provedení lustrace a likvidace WSI, jelikož v důsledku svého konspiračního myšlení byl přesvědčen, že na vývoj Polského státu má stále velký vliv spiknutí bývalých agentů komunistického režimu.

Když strana PiS vyhrála volby, tak v důsledku intriky Donalda Tuska, který úmyslně sabotoval jednání a emocionalitu Jaroslawa Kaczyńského, který po Tuskově sabotování sám vyjednávání o koalici zrušil, nakonec získala vládní většinu díky podpoře stran SO a LPR. To náhralo Tuskovi, jenž správně předpokládal, že koalice s těmito radikálními subjekty bude straně PiS ubírat její středoprávé voliče. Strana PiS se sice ještě koalici se stranami SO a LPR mohla vyhnout prostřednictvím předčasných voleb v době, kdy jí průzkumy dávaly šance na získání nadpoloviční většiny mandátů. Jarosław Kaczyński se však v důsledku své

podezřívavosti obával, že vítězství ve volbách by příliš posílilo premiéra Kazimierza Marcinkiewicze, který by mu mohl odebrat vedení strany. Jarosław Kaczyński proto předčasné volby nerealizoval a po intrice Donalda Tuska, kterému se povedlo z Marcinkiewicze udělat v očích Kaczyńského zrádce, se rozhodl, že funkci premiéra bude vykonávat sám. To opět pomohlo Donaldu Tuskovi, který věděl, že umírněný Marcinkiewicz zajišťuje podporu straně PiS ze všech sfér, zatímco Jarosław Kaczyński, v důsledku svého ostrého vyjadřování, oslovuje jen jádro příznivců, ale umírněnější a vzdělanější voliče naopak odrazuje.

Jarosław Kaczyński udělal hned na začátku volebního období chybu, když ukončil vyjednávání se stranou PO a začal spolupracovat se stranami SO a LPR. Díky tomu začal postupně ztrácet středoprávé voliče. Další velkou chybu udělal, když nerealizoval plán na předčasné volby, které by mu velmi pravděpodobně zajistily nadpoloviční většinu v Sejmu. Pokud by PiS nadpoloviční většinu nezískala, tak by pravděpodobně získala přinejmenším více poslanců. Jako premiér, se pustil do realizace velmi ambiciózních projektů, ale ani ten nejpotřebnější z nich, v podobě reformy zastaralého justičního systému, nedokázal realizovat, kvůli svému agresivnímu vystupování, aroganci a neochotě uzavírat kompromisy. Z podobných důvodů selhaly i plánované lustrace, které se nakonec podařilo prosadit jen ve velmi omezené podobě. Za úspěch se dá považovat zrušení vojenské rozvědky a kontrarozvědky WSI. Tento úspěch však kalí zveřejnění jmen agentů, jejichž životy mohly být ohroženy. S odstupem času můžeme kladně hodnotit vytvoření Centrálního protikorupčního úřadu CBA. Straně PiS však vytvoření tohoto úřadu slávu nepřineslo, CBA naopak výrazně přispěl k pádu vlády PiS. Jarosław Kaczyński se jako premiér několikrát pohyboval na hranici zákona a ústavy. Můžeme se jen domýšlet, jak by uvedené situace skončily, kdyby měl Jarosław Kaczyński pevnější pozici a kdyby vládl déle. Každopádně můžeme říci, že za svého premiérování mezi lety 2006-2007 hranice zákonů a ústavních pravidel nepřekročil. Některými svými činy, které byly na hraně zákona, sice pomohl opozici, ale daleko horší dopad měla jeho arogance a hysterické mediální výpady proti společenským elitám nebo Ústavnímu soudu. Jarosław Kaczyński tak získal daleko více odpůrců svými slovy, nežli činy. Během dvou let rozdělil většinu společnosti na dvě části. Jednu část, která ho pokládala za úhlavního nepřítele demokracie, převzala mezi své voliče strana PO s Donaldem Tuskem. Druhá část

polské společnosti naopak začala Jarosława považovat za bojovníka za spravedlnost, proti zkorumpovaným a zhýralým elitám, a také za ochránce polských tradic a díky podpoře Tadeusze Rydzyka i za ochránce věřících a církve. Voličskou základnu strany PiS tak začali tvořit zejména lidé, kteří měli blízko k pravému pólu, a sama strana se začala profilovat už ne jako středopravá, ale jako silně pravicová.

Dva roky bouřlivé vlády strany PiS zmobilizovaly polskou společnost, proto se v předčasných volbách v roce 2007 zvedla volební účast o 14 %. V roce 2005 byly volební výsledky stran PiS a PO v podstatě vyrovnané, obě strany získaly kolem tří milionů hlasů. Jarosław Kaczyński dokázal během dvou let zlepšit výsledek strany PiS o 5 % výsledkem v úrovni 32 %, což v praxi znamenalo téměř dva milióny voličů navíc. Problém však byl, že straně PO pomohl získat dvojnásobek nových voličů. Stranu PO volilo v roce 2007 dohromady přibližně sedm milionů lidí, což znamenalo 41 % všech hlasů. Obě strany tak zcela ovládly politickou scénu, když dohromady získaly přes 73 % hlasů. Do Sejmu se nedostaly strany SO a LPR, ze zbylých stran se stali nepřiliš důležití aktéři. Veškeré následující volby až do roku 2015 byly svým způsobem referendem o Jarosławu Kaczyńském. Ti, co ho podporovali, volili stranu PiS, a ti, kteří byli proti němu, volili stranu PO.

Dva největší hybatelé polských politických dějin v prvních dvou dekádách 21. století jsou bez bezesporu Donald Tusk a Jarosław Kaczyński. Dnes jsou známí jako odvěcí nepřátelé, proto se často zapomíná, že jsou si oba v leccčem podobní. Oba měli společnou nechuť vykonávat vládní funkce, jelikož oběma perfektně vyhovovala funkce předsedy strany, ze které, jak plánovali, by v případě úspěchu jejich strany mohli vládnout prostřednictvím svých podřízených dosazených do vládních funkcí. Tuto koncepci se nakonec podařilo úspěšně realizovat pouze Jarosławovi Kaczyńskému. Oba usilovali o vytvoření vlastních silných stran, které jim budou zcela podřízeny. Jak strana PiS, tak i strana PO se v podstatě stala majetkem svého předsedy. Do té doby měly strany v Polsku své lídry, mezi lety 2001 až 2005 se situace změnila. Na polské politické scéně se etablovali dva lídři, kteří měli své strany. Oba byli velmi talentovaní politici a zároveň pragmatici toužící po moci. Oba přistupovali k politice jako k brutálnímu boji každého s každým. Rovněž oba přistupovali k idejím jako k pouhým nástrojům k dosažení

a udržení moci. Oběma se podařilo prostřednictvím těchto nástrojů strhnout masy, každý z nich masami manipuloval jiným způsobem, každý z nich rovněž uspokojoval jiné potřeby mas, ale oba byli v tomto ohledu velmi úspěšní. Jarosław Kaczyński volil otevřené frontální útoky, při kterých dokázal dosáhnout velkých vítězství. Díky některým velkým vadám tohoto lídra, například emotivnosti, kdy se Jarosław Kaczyński do mnohých politických střetů pouštěl kvůli pomstě a také kvůli snaze dosáhnout všech cílů hned, bez uzavírání kompromisu, se po velkých vítězstvích začaly dostavovat porážky. Jarosław Kaczyński se sám přičiňoval o následné porážky, lépe řečeno, začal se porážet sám. Donald Tusk dokázal čekat na Jarosławovy chyby. Následně dělal vše proto, aby Kaczyńského donutil chybný krok zcela dokončit, a poté ho na 100 % zužitkoval. Díky této taktice se Donaldu Tuskovi povedlo, již dva roky po vítězství PiS Jarosławu odebrat moc a následně přes sedm let držet vládu a vyhrávat volby. Stačilo jen voliče strašit Kaczyńského návratem k moci. V důsledku této skutečnosti můžeme říci, že polskou společnost rozdělil na dva nesmiřitelné tábory ikonický souboj dvou mužů. Jarosław Kaczyński, ačkoliv se poprvé u moci udržel jen dva roky, byl skutečnou dějovou osou, neboť ve všech volbách následujících po roce 2005 do současnosti lidé hlasovali buď pro Kaczyńského nebo proti němu. Proto můžeme uvedené období označit za éru Kaczyńského.

Mezi lety 2007 až 2010 Donald Tusk využíval mýty o Jarosławu Kaczyńském, jež byl prý svržen v poslední chvíli před tím, než stihl vytvořit v Polsku diktaturu. Navíc, k útoku proti straně PO se připojil i Lech Kaczyński. Proto v průzkumech veřejného mínění strana PO bez problémů vítězila. Pak došlo ke smolenské tragédii v roce 2010. Jarosław Kaczyński s největší pravděpodobností uvěřil tomu, že šlo o nehodu zaviněnou pochybením pilotů. Ovšem ztráta milovaného bratra, u něj vyvolala obrovskou bolest, kterou musel nějakým způsobem uvolnit, proto si našel viníka v osobě Donalda Tuska, který měl nehodu zavinit už jen tím, že nedovolil prezidentovi letět do Katyně s vládní delegací. Letadlo, které vláda Donalda Tuska Lechovi Kaczyńskému poskytla, bylo prý ve špatném stavu. Donald Tusk se prý nepostaral o nákup nových letadel a nezajistil dostatečný výcvik pilotů, to byly důvody, proč Jarosław Kaczyński vinil ze smrti svého bratra Donalda Tuska a nenáviděl ho za to. Již dost vyhrocená politická rivalita obou aktérů se přenesla i do osobní roviny. Pro Jarosława začala být

nejdůležitějším cílem pomsta Donaldu Tuskovi, kterou se rozhodl realizovat tím, že Tuska připraví o moc. Proto se Jarosław Kaczyński před předčasnými prezidentskými volbami v roce 2010 svěřil do rukou svých poradců, kteří ho přesvědčili, že dosavadním agresivním vedením kampaně a využíváním konspiračních teorií dokáže oslovit pouze svůj 30 % elektorát, který však k vítězství nestačí. Jarosław Kaczyński tak v kampani vystupoval velmi umírněně a na svého hlavního protivníka Bronisława Komorowského téměř vůbec neútočil. Rovněž se téměř vůbec nezmiňoval o smolenské tragédii, přesto Jarosław Kaczyński s Komorowským nakonec prohrál v poměru 47 % ku 53 %. I přes porážku se dal tento výsledek považovat za úspěch, jelikož strana PiS dokázala ke svému věrnému jádru získat velké množství voličů navíc.

Jarosław Kaczyński plný bolesti a nenávisti vůči Donaldu Tuskovi však porážku neunesl přesto, že předvolební kampaň strany PiS přinesla řadu nových voličů. Jarosław Kaczyński své poradce donutil k odchodu ze strany PiS a vrátil se ke svému agresivnímu vystupování. Dokud žil Lech Kaczyński, který měl pevné zásady, tak se Jarosław k tak radikálním prohlášením nikdy neuchyloval. Po smrti Lecha Kaczyńského však Jaroslawa již nic neomezovalo. Krátce na to začal prohlašovat, že smolenská tragédie nebyla nehoda, ale atentát, který připravili Rusové s pomocí vlády Donalda Tuska. Téměř každý den přicházel s ostřejšími obviněními a nechal sestavit vlastní vyšetřovací tým, který měl dokázat, že šlo o atentát. Velká část polské veřejnosti se domnívala, že se Jarosław Kaczyński úplně zbláznil. Jeho chování se však dá považovat za racionální, jelikož všim tím obviňováním sledoval vytvoření mýtu, který mu měl na mnoho let zajistit věrnost velkého množství voličů. První část mýtu je založena tom, že stejně jako katyňská lež byla základem vlády komunistického režimu, tak smolenská lež je základem vlády strany PO. Druhou částí mýtu byl sám Lech Kaczyński, jeho mýtus prezentoval jako nejvýznamnějšího prezidenta v novodobých polských dějinách, který ohrozil zájmy Ruska a vlády strany PO v čele s Tuskem, proto musel být odstraněn. Jeho „vrazi“ ho navíc chtějí připravit o slávu, aby byl zapomenut. Třetí, nejdůležitější částí mýtu, byla prezentace Jaroslawa Kaczyńského a strany PiS jako jediných ochránců pravdy o smolenské události a následovníků Lecha Kaczyńského, kteří ho pomstí a následně dokončí jeho velké dílo. Jarosław Kaczyński předpokládal, že díky tomuto mýtu získá na svou stranu většinu Poláků,

mýtus však účinkoval jen na 30 % jádro příznivců strany PiS. Na zbytek společnosti měl mýtus spíše opačný účinek, což mělo za následek prohru PiS ve volbách v roce 2011. Po porážce Jarosław Kaczyński pochopil, že umírněný přístup byl správný. Proto agresivní rétoriku, společně s mýtem o Smolensku a Lechu Kaczyńském, využíval jen k mobilizování svého 30 % elektorátu, ale při prohlášeních pro masová media využíval spíše rétoriku umírněnou, aby získal i další voliče.

Posléze došel k závěru, že bude nejlepší, když v dalších volbách v roce 2015 bude na prezidenta místo něj kandidovat člověk, který dokáže získat podporu napříč celým politickým spektrem. Když jeho kandidát Andrzej Duda uspěl a stal se prezidentem, tak stejnou taktiku zvolil v parlamentních volbách, kde jako kandidátku na premiéra představil Beatu Szydło. Hlavní část volebního programu postavil na slibech velkých sociálních výhod, jako byl program „500 plus“ nebo snížení prahu pro odchod do důchodu. Díky dobré taktice Jaroslawa Kaczyńského a odchodu Donalda Tuska do Bruselu strana PiS vyhrála volby s výraznou převahou 37,57 % vůči 24 % strany PO. Strana PiS měla navíc štěstí v tom, že velké množství hlasů v parlamentních volbách propadlo, čímž získala v Sejmu dokonce nadpoloviční většinu a mohla utvořit jednobarevnou vládu.

Shrnutí politického profilu Jaroslawa Kaczyńského

Na základě výše uvedeného jsem došel k následujícím závěrům. Jarosław Kaczyński je velmi talentovaný politik novodobé polské historie, který svými schopnostmi k vedení politického boje převyšuje mnoho svých současníků. Své schopnosti bohužel nevyužíval hlavně pro co největší přínos Polskému národu, ale pro dosažení svého nejvyššího cíle, kterým je získání co největší moci, slávy a uznání. Kromě toho, on nechce být slavný a uznávaný jen za svého života, ale rád by se také zapsal do dějin, jako jeden z největších Poláků.

Jarosław Kaczyński se při cestě za mocí a slávou vždy choval jako mistrný pragmatik, podle situace volil názory a ideje, postupně se během své kariéry posunul od levice přes pravý střed až na ultrakonzervativní pozici blízko krajní pravice. Pro politický boj rovněž neváhal využívat radikální nacionalismus, kterým paradoxně sám dříve opovrhoval, taktéž se neváhal prezentovat jako ochránce víry, ikdyž sám je s největší pravděpodobností ateista. Pro dosažení moci se navíc neštítel výrazně pošpinit symbol Solidarity Lecha Wałęsu tím, že společně

s dalšími zveřejnil informace o jeho spolupráci s komunistickou tajnou policií, čímž napomohl k moci komunistům. Posléze se neštil zveřejnit seznam bývalých agentů vojenského zpravodajství, čímž ohrozil životy některých z nich. Jedním z negativních vrcholů jeho politické kariéry bylo vytvoření mýtu o smolenské tragédii, založeného na naprostých lžích tvrdících, že za tragédií stála vláda, strana PO a Donald Tusk. Pro udržení svého elektorátu Jarosław Kaczyński neváhal přispět k rozdělení polské společnosti a k rozšíření vzájemné nenávisti, která mezi velkými skupinami Poláků přetrvává dodnes. Jarosław Kaczyński výše uvedenými činy dokázal, že v rámci cíle dosažení moci a slávy je bez problémů schopen odhazovat morální zábrany tak, že jeho chování vyvolává vážné obavy, čeho by se mohl v budoucnu dopustit.

Jarosław Kaczyński má však řadu negativních vlastností, které mu často cestu za mocí ztěžují. Jednou z nich je odpor k uzavírání kompromisů a ke spolupráci se silnějším protivníkem. Velkým problémem Jaroslawa je rovněž obrovská podezřívavost, že v politice se neděje nic náhodou a že za vším stojí zájmové skupiny. V důsledku toho např. Jarosław Kaczyński patnáct let věřil, že existuje spiknutí ovládající Polsko, které samozřejmě, jak sám později zjistil, neexistovalo. Ze stejné podezřívavosti odvolal premiéra Kazimierza Marcinkiewicze, který straně PiS zajišťoval obrovskou popularitu, protože se obával, že by ho mohl o stranu připravit. Obrovským problémem Jaroslawa Kaczyńského byla jeho potřeba útočit na výše postavené nebo zasloužilejší osoby a také jeho nesmírná arogance při jednání s lidmi, která mu výrazně znesnadnila kariérní postup. Nebýt bratra Lecha, který na rozdíl od něj s lidmi jednat uměl a který ho prosadil do nejvyššího vedení Solidarity, tak by Jarosław zůstal jen řadovým členem opozice a nikdy by se nestal jedním z největších polských politiků. Rovněž po pádu jeho strany PC v devadesátých letech, kdy ho velká část společnosti nesnášela, by Jarosław bez popularity, kterou získal Lech ve funkci ministra spravedlnosti, nikdy tak silnou stranu jako PiS, nevytvořil. Ačkoliv je dnes Lech již po smrti, tak pomáhá Jarosławovi dál, jako součást mýtu, kterým se Jarosław mobilizuje voliče. Dalším problémem v politickém chování Jaroslawa je velmi agresivní vystupování a neustálé atakování jeho odpůrců. Tento problém dokázal Jarosław před volbami v roce 2015 vyřešit tak, že umírnil své vystupování a do hlavních funkcí určil dvě osoby, které dokázaly

oslovit tu část společnosti, kterou nedokázal oslovit on. Zejména díky tomu nakonec v roce 2015 strana PiS získala funkci prezidenta a premiéra, s podporou nadpoloviční většiny Sejmu.

Po vítězných volbách Jarosław z pozice předsedy strany PiS, prostřednictvím svých dvou straníků v nejvyšších státních funkcích, v podstatě řídí celý stát. Svou silnou moc využil k marginalizaci vlivu Ústavního soudu, načež ovládl veřejnoprávní média, ve kterých na řídicích místech ponechal jen zaměstnance loajální vůči straně PiS. V důsledku toho se z veřejnoprávní televize stal nástroj k šíření propagandy vládní strany. Díky částečné realizaci předvolebního slibu „500 plus“, kdy rodiny dostávají 500 zlotých měsíčně na každé druhé i na každé další dítě, si na dlouhou dobu zajistil podporu lidí z chudší vrstvy společnosti, díky marginalizaci Ústavního soudu, si už nemusí dělat starosti s přesným dodržováním Ústavy. Tyto kroky Jarosław Kaczyński provedl, aby se u moci udržel co nejdéle.

Jarosław Kaczyński nyní usiluje o přepisování polských dějin tak, aby události odpovídaly smolenskému mýtu a mýtu Lecha Kaczyńského, jako otce národa. Sám Jarosław má být vnímán jako ten, kdo po smrti Lecha dokončil jeho dílo. Krom toho, že mu má tento mýtus zaručit posmrtnou slávu, tak mu má taktéž pomoci udržet moc. Po shrnutí jeho dosavadního života jsem došel k závěru, že kvůli moci je schopen udělat téměř cokoli. To potvrzují i události během jeho současné vlády, kdy učinil mnoho kroků, které mu mají pomoci udržet moc co nejdéle. Jarosław nejspíše zajde tak daleko, kam až mu to ostatní dovolí. Po marginalizaci Ústavního soudu a ovládnutí veřejnoprávních médií to zpočátku vypadalo, že se zalekl Německa a Evropské unie a že další kroky omezující demokracii již neučiní. Každopádně události posledních měsíců, například pokus o ovládnutí médií řízených zahraničními vlastníky, naznačují, že Jarosław znovu získal odvahy a že jeho snaha upevnit si moc natolik, aby o ni do své smrti nepřišel, bude pokračovat. Zda bude, či nebude v Polsku nastolen autoritářský režim, záleží na činech polské opozice a států sousedících s Polskem, v čele s Německem, a na Evropské unii. Záleží také zejména na Jarosławovi samotném, zda u něj zvítězí touha po moci, která ho, pokud mu to ostatní dovolí, přivede až k vytvoření autoritářského režimu v Polsku. Možná u něj naopak převládne touha po slávě a uznání, touha zapsat se do dějin jako jeden z největších polských hrdinů a nikoliv

jako diktátor. Pokud převládne touha druhá, tak se k vytvoření autoritářského systému neuchýlí. Bude sice dělat vše proto, aby maximalizoval své šance na vítězství ve volbách, ale samotný základ polské demokracie v podobě svobodných voleb nezruší ani neomezí. Možná se smíří i se svou porážkou, jelikož ví, že mezi dobou minulou, kdy většina Poláků odpustila Piłsudskému státní převrat a autoritářskou vládu a nadále ho považovala za hrdinu, a dobou dnešní jsou obrovské rozdíly. Jarosław Kaczyński by narozdíl od maršála Piłsudského o veškerou slávu a uznání přišel a byl by navždy považován za likvidátora demokracie. Jak celý vývoj událostí skončí, záleží z velké části na Jarosławovi, tedy na tom, jak se rozhodne. Co pro něj bude důležitější, moc, nebo uznání a sláva?

V současné době se může zdát, že pozice strany PiS a Jaroslawa Kaczyńskiego je velmi silná a v budoucnu ji nic neohrozí. To však může být jen zdání, v posledních měsících v průzkumech velmi posílila strana PO. Dle některých výsledků ztrácí PO na PiS jen několik procent, navíc se dá předpokládat, že Jarosław Kaczyński, který se nedokázal zbavit svých slabostí, jako je neschopnost uzavírat kompromisy, velká podezřívavost a zejména velká arogance a emotivnost, bude na nové události reagovat agresivním způsobem. To by mohlo rozčlít voliče nepatřící do tvrdého jádra jeho příznivců natolik, že by se jich velká část mohla rozhodnout volit opozici, kterou by mohl výrazně posílit i Donald Tusk po svém návratu z Bruselu. Díky tomu by pak v parlamentních volbách mohla zvítězit samotná strana PO, nebo i v případě vítězství strany PiS by se mohly opoziční strany spojit do koalice a odebrat PiS vládu. Zda se jim to povede, ukáží následující roky. Zatím však pokračuje vrcholné období Jaroslawa, který byl již od roku 1989 součástí hlavních hybných sil polské politiky. Po roce 2005 je jeho vliv tak velký, že veškeré další volby jsou dodnes „referendem“ o Jarosławu Kaczyńském. Proto můžeme říci, že v Polsku nadále pokračuje éra Jaroslawa Kaczyńskiego.

Shrnutí politické dráhy a profilu Lecha Kaczyńskiego

Při čtení této práce si čtenář na první pohled všimne, že práce je mnohem více zaměřena na Jaroslawa Kaczyńskiego, to je způsobeno tím, že z politického hlediska byl mnohem významnější právě Jarosław. Nabízí se proto otázka: „Proč

se tato práce nezabývá jen Jarosławem Kaczyńským?“ Odpověď je následující: “Pokud někdo chce správně zhodnotit politickou kariéru Jarosława Kaczyńského, tak nemůže vynechat jeho bratra Lecha Kaczyńského, bez kterého by se Jarosław nikdy nestal tak významným politikem, jakým byl a je.“ To zejména proto, že Lech, který uměl jednat s lidmi, se dokázal dostat v hierarchii Solidarity velmi vysoko a dokázal do této špičky prosadit i Jarosława, který by se tam bez jeho pomoci, z důvodu svých negativních charakterových vlastností, nejspíše nikdy nedostal. Stejně tak by se Jarosławu Kaczyńskému nepodařilo vybudovat stranu PiS nebýt toho, že Lech se stal jedním z nejpopulárnějších ministrů spravedlnosti v polské historii, Jarosław pak mohl jeho slávu využít. Jindy zase potřeboval Lech Jarosława, neboť Lech by nejspíše své působení v politice ukončil již na počátku devadesátých let a věnoval by se pouze vědecké kariéře na univerzitě. Byl to však právě bratr Jarosław, který zajistil Lechovi podporu parlamentních stran, potřebnou pro jeho zvolení předsedou Nejvyššího kontrolního úřadu. Díky dobrému výkonu v této funkci bylo Lechovi o několik let později nabídnuto místo ministra spravedlnosti. Tuto funkci by Lech s velkou pravděpodobností odmítl, jelikož se obával velké zodpovědnosti z této funkce vyplývající, ale opět mu při rozhodování pomohl Jarosław, se kterým Lech už od malička konzultoval většinu svých rozhodnutí. V naprosté většině případů, pokud Jarosławova rada nebyla v příkrém rozporu s Lechovým ideovým přesvědčením, Lech Jarosława poslechl, což se stalo i v tomto případě. Později Jarosław přiměl Lecha ke kandidatuře na funkci primátora Varšavy a následně i na funkci polského prezidenta. Do těchto dvou nejvýznamnějších funkcí, které Lech ve svém životě vykonával, by se bez usměrňování bratrem Jarosławem pravděpodobně nikdy nedostal. Nejspíše by zůstal „jen“ profesorem práva na univerzitě.

Od svého bratra Jarosława, který byl ideovým pragmatikem, se Lech odlišoval právě svým pevně daným ideovým ukotvením. V oblasti ekonomiky můžeme postoj Lecha definovat jako středolevé, což je výsledek výchovy jeho matkou, která, stejně jako jeho bratři, dávala Lechovi číst knížky o maršálu Piłsudském. V těchto knihách Lecha nejvíce zaujala idea socialismu dle představ Piłsudského. Lechova ideová orientace v této oblasti byla dovršena během jeho působení v levicovém výboru KOR a v hnutí Solidarity, kde dospěl k závěru, že pokud je dělníků a spíše chudších lidí ve státě nejvíce, tak právě jim by se stát

měl snažit co nejvíce pomoci, neboť stát není jen pro elity, ale pro všechny občany. Lech si však zároveň uvědomoval, že nově vytvořený demokratický stát, o který Solidarita usilovala, musí být založen na vedení z intelektuálních elit a střední třídy, které využijí své schopnosti k tomu, aby co nejvíce pomohly lidem na nižší společenské úrovni. Tyto sociální ideje se později objevily v programu strany PiS před volbami v roce 2005. Můžeme se tedy domnívat, že právě díky Lechovi Jarosław zjistil, jak velkou sílu mají sociální ideje použité ve volebním klání, proto je Jarosław používá dodnes, což dokládá například program „500 plus“.

Co se týče společenských hodnot, tak postoje Lecha můžeme hodnotit jako středopravé. Opět na tom má hlavní podíl četba Piłsudské knih, kde Lecha, kromě socialistických idejí, zaujal Piłsudského boj za nezávislost a velikost Polského státu, proto jako prezident prosazoval historickou politiku, například vyznamenával zapomenuté polské hrdiny z Varšavského povstání a z protikomunistického odboje. Právě díky Lechovi bylo také vyznamenáno mnoho hrdinů odboje proti německému fašismu a takzvaní prokletí vojáci, kteří bojovali proti komunistům i po konci druhé světové války. Lech se také zasadil o stavbu velké řady pomníků padlým hrdinům, na které se téměř zapomnělo. Jeho největším počinem v této oblasti zřejmě bylo vybudování Muzea varšavského povstání, které prosadil ještě jako primátor Varšavy. Je rovněž nutné zmínit, že opět díky vlivu četby knih o Piłsudském Lech odmítal myšlenky krajní pravice. Piłsudski měl mezi světovými válkami velký spor s národní demokracií, o kterém se Lech z těchto knih dozvěděl, proto měl negativní postoj vůči krajně pravicovým či lépe řečeno ultrakonzervativním politickým proudům. To byl také důvod velkého sporu mezi Lechem a Jarosławem, který stranu PiS převedl z centropravicové pozice na ultrakonzervativní pozici blízko krajní pravice. Lech dělal, co mohl, aby Jaroslawa od tohoto posunu odradil, ale v důsledku toho, že Jarosław měl v jejich bratrském vztahu hlavní slovo, byla tato Lechova snaha marná. Lechovi se však podařilo zabránit bratrovi v prosazení úplného zákazu potratů.

Nejvíce ze všeho Lecha odpuzoval od radikální pravice s ní spojený antisemitismus. Tento Lechův odpor pravděpodobně vznikl už v dětství, kdy Lecha i Jaroslawa hlídaly jejich kmotry, takté dvojčata, sestry Woznické, které byly židovského původu. Ty bratrům často vyprávěly o svých strašných prožitcích ve Varšavském ghettu, kde strávily většinu války. Prožité hrůzy u obou sester

zapříčinily závažné psychické problémy, které obě vyřešily sebevraždou. Bratry Kaczyńské tato tragédie silně zasáhla. Právě díky ní byli Lech i Jarosław imunní vůči antisemitismu. Bohužel jen u Lecha toto zapříčinilo přímý odpor vůči ultrapravicí. Také pod vlivem této události Lech soucítit s oběťmi holocaustu a se židy obecně. Jako primátor Varšavy výrazně přispěl k vybudování židovského muzea a později, jako první polský poválečný prezident, navštívil synagogu.

S Lechovou středopravou ideovou orientací souvisela také jeho snaha, aby polský stát měl akceschopný represivní aparát s velkými pravomocemi pro boj proti zločinu. Lech Kaczyński chtěl zvýšit trestní sazby u trestných činů, což by sloužilo jako odstrašující příklad, který by vedl k poklesu počtu spáchaných zločinů. V tomto ohledu ho výrazně ovlivnilo studium práva a pozdější diskuze s jeho kamarády ze studií, ze kterých se následně stali soudci. Jako ministr spravedlnosti, Lech úspěšně prosadil svůj návrh, aby prokurátoři navrhovali výrazně tvrdší tresty za násilné trestné činy. Posléze se mu rovněž podařilo přesvědčit soudcovskou unii, aby tyto vyšší tresty navržené prokuraturou skutečně vynášela. Prosadil také, aby pachatelé násilných trestných činů ve většině případů zůstali ve vazbě až do soudního procesu.

Lechova pozice, jako prezidenta polského státu, byla výrazně ztížena tím, že proti němu byla zaměřena média, která sice původně cílila na Jaroslawa, ale nedokázala, nebo nechtěla, dvojčata hodnotit každé samostatně. Média, která proti Lechovi nechtěně poštvá Jaroslawa, pak vytvářela mediální obraz Lecha, který se příliš nelišil od mediálního obrazu Jaroslawa. Některé záminky k útokům dával médiím i Lech sám svými chybami, ale velkou část těchto chyb učinil pod vlivem svého bratra Jaroslawa. Zřejmě největší takovou chybou bylo několikaměsíční blokování Lisabonské smlouvy, ke kterému se Lech uchýlil kvůli Jarosławovi, na kterého naléhal Tadeusz Rydzyk. Během svého prezidentského období, krom úspěšné historické politiky, vyznamenávání hrdinů a dbaní o jejich odkaz, dosáhl Lech částečné úspěchy i v zahraniční politice. Podařilo se mu, alespoň do jisté míry, upozornit státy západní Evropy a Spojené státy americké na to, že umírněný přístup v zahraniční politice vůči Rusku není správný. To, že měl Lech pravdu, se ukázalo již v roce 2008 v době války v Gruzii. Tehdy se Lech dokonce sám zapojil tím, že společně s prezidenty Pobaltí a Ukrajiny přiletěl do Tbilisi a podpořil prezidenta Michaila Saakašviliho v době, kdy se ruská

armáda blížila k hlavnímu městu Gruzie. Tím tehdy, do jisté míry, napomohl tomu, že ruský postup byl zastaven a následně bylo dojednáno příměří.

Celkově můžeme říci, že Lech Kaczyński byl v politice úspěšný a dosáhl několika velkých úspěchů přesto, že ho zastíňoval svými politickými činy a schopnosti jeho bratr Jarosław. Rovněž můžeme říci, že bez Lecha by se Jarosław ve vrcholové politice nikdy pořádně neprosadil. Stejně tak Lech Kaczyński, by se bez Jaroslawa nikdy nestal prezidentem Polska. Největší rozdíl mezi oběma bratry byl v tom, že zatímco Jarosław byl ideový pragmatik, tak Lech byl zásadový člověk, který v ideje, jež prosazoval, skutečně věřil. Soudím, že pokud by se Lech Kaczyński mohl dozvědět, jak Jarosław Kaczyński jeho jménem upravuje historii a vytváří mýty založené na naprostých lžích, tak by nejspíše rezolutně nesouhlasil. Dokud žil Lech Kaczyński, tak Jaroslawa Kaczyńského v jeho pragmatismu brzdil. Po jeho smrti však Jaroslawa již v jeho pragmatismu a oportunistu nebrzdí téměř nic.

Vyhodnocení cílů Jaroslawa Kaczyńského

V úvodu jsem si položil otázku: *„Jaké politické cíle byly pro bratry Kaczyńské ty nejdůležitější a které z nich se podařilo úspěšně realizovat?“*

Prvním, nejdůležitějším cílem Jaroslawa Kaczyńského bylo vyniknout v protikomunistické opozici a přispět k pádu komunismu v Polsku. Zpočátku se mu plnění tohoto cíle příliš nedařilo, ale s pomocí bratra Lecha nakonec pronikl do vrcholného vedení Solidarity, kde výrazně přispěl k pádu komunistů. Nejdříve Jarosław, společně s bratrem Lechem, podpořil Lecha Wałęsu, aby souhlasil s jednáním s komunisty u Kulatého stolu, později vymanévrovat stranu PZPR a vyjednal vládu jen s jejími satelitními stranami. Tímto okamžikem, díky Jarosławovi, byl v podstatě poražen komunistický režim v Polsku. Tento nejdůležitější cíl se tedy Jarosławovi podařilo realizovat.

Dalším cílem, jehož realizaci Jarosław Kaczyński podřizoval vše, bylo dosažení moci, uznání a slávy. Proto přišel s návrhem, který mu měl pomoci získat moc, ale o realizaci tohoto návrhu také velmi stál. Tímto návrhem byla dekomunizace, čili odstranění bývalých komunistů ze státních funkcí. Program dekomunizace pomohl Lechu Wałęsovi získat funkci prezidenta a také se díky tomuto programu prosadila strana PC do parlamentu. Bohužel, bez další podpory

Lecha Wałęsy a pomoci ostatních stran se tento program nepodařilo prosadit. Rychlou dekomunizaci polské společnosti se tedy realizovat nepodařilo.

Dalším cílem Jaroslawa Kaczyńského bylo vytvoření silné parlamentní strany, se kterou by získal vládní moc. Tento záměr se mu podařilo realizovat jen částečně, jelikož vytvořil pouze středně silnou stranu PC. Podařilo se mu sice získat pro stranu PC funkci premiéra, ale vyjednat pro premiéra ze strany PC stabilní koaliční podporu se mu nepodařilo, proto vláda strany PC po několika měsících padla. Tento cíl se tedy podařilo Jaroslawu Kaczyńskému splnit jen částečně, celkově se jednalo spíše o neúspěch.

Posléze, chtěl Jarosław Kaczyński prozováním lustrací osob ve vládních funkcích a také prezidenta Lecha Wałęsy vytvořit v polské společnosti zdání, že vláda strany PC padla kvůli lustracím. Tato manipulace s míněním společnosti mu měla získat slávu a pomoci vyhrát další volby. Podařilo se mu sice vytvořit ve společnosti názor, že vláda strany PC padla kvůli lustracím, které si nepřál prezident Lech Wałęsa, ale Jarosław Kaczyński zřejmě nedomyslel celkový efekt tohoto svého činu. Zdiskreditování Lecha Wałęsy oslabilo celý tábor Solidarity a bylo i jednou z hlavních příčin neúspěchu strany PC a dalších solidaritních stran v následicjích volbách. Vzniklá situace velmi napomohla komunistům, kteří opět získali moc. Pokus o realizaci lustrací tímto způsobem, tedy můžeme hodnotit jako velký neúspěch a nesplněný cíl.

Dalším cílem Jaroslawa Kaczyńského bylo vytvoření silné parlamentní strany, která by se v parlamentu udržela mnoho let. Díky využití slávy bratra Lecha se Jarosławovi podařilo vytvořit silnou stranu PiS, která je v parlamentu dodnes. Tento cíl tedy musíme hodnotit jako úspěšně realizovaný.

Cílem také bylo, s výše uvedenou stranou PiS, sestavit vládu a získat funkci premiéra i prezidenta. Následným cílem pak bylo prosazení celé soustavy reforem, které přetransformují Polsko do tzv. Čtvrté Polské republiky. Jednalo se zejména o reformu justice a o zrušení vojenské rozvědky a kontrarozvědky, které mělo ukončit ovládání Polska spiklenci. K těmto reformám patří také provedení rozsáhlých lustrací a vytvoření protikorupční policie. Jaroslawu Kaczyńskému se sice podařilo pomoci bratrovi Lechovi do funkce prezidenta, kterou pak vykonával pět let, což je jistě úspěch, ale strana PiS přišla o vládu již po dvou

letech, což se dá honotit jako úspěch poloviční. Z mnoha zamýšlených změn a reforem se podařilo úspěšně a v plném rozsahu realizovat pouze vytvoření protikorupční police CBA. Pouze částečným úspěchem skončilo zavedení lustrací u zaměstnanců státní sféry, protože lustrace se podařilo prosadit jen u malého množství funkcí z celkově plánovaného počtu. Částečným úspěchem rovněž skončilo zrušení původní WSI, tu se sice povedlo zrušit a zřídit službu novou, do které přešlo jen menší množství původních agentů, kteří prošli prověrkami, ale současně se ukázalo, že teorie o spiknutí s centrem ve WSI, které ovládá Polsko, byla jen velký nesmysl. Úplným neúspěchem skončila zamýšlená reforma justice, jelikož Jarosław Kaczyński nedokázal pro tuto reformu vyjednat podporu dotčené justiční branže.

Dalším cílem Jarosława Kaczyńského bylo převzetí elektorátu stran LPR, SO a ovládnutí krajně pravicového či lépe řečeno ultrapravicového spektra, což se Jarosławu Kaczyńskému podařilo. Strana PiS se z pravého středu posunula na ultrakonzervativní pozici blízko krajní pravice. Tudíž realizaci tohoto cíle můžeme hodnotit jako úspěšnou.

Po smrti Lecha Kaczyńského chtěl být Jarosław Kaczyński po bratrovi prezidentem. Poslechl sice své poradce a uskutečnil prezidentskou kampaň v umírněném stylu, přesto však prohrál, byť jen nepatrným rozdílem. Tento cíl tedy skončil neúspěchem.

Dalším cílem bylo vybudování smolenského mýtu, který by získal pro stranu PiS většinu Poláku. Díky tomuto mýtu by pak strana PiS vyhrála parlamentní volby v roce 2011. Vyhrát volby se však straně PiS nepodařilo, jelikož smolenský mýtus působil jen na jádro voličů strany PiS. V dalším, byl proto tento mýtus využíván jen k mobilizaci věrného voličského jádra strany PiS, která tento mýtus využívá dodnes. Tento cíl se tedy v původním rozsahu realizovat nepodařilo, ale v menším rozsahu ano.

Dalším cílem Jarosława Kaczyńského bylo vítězství ve volbách a získání funkcí premiéra a prezidenta pro svou stranu. Díky tomu, že později zvolil umírněnou verzi kampaně, do těchto hlavních funkcí nekandioval a během kampaně sám mobilizoval jen věrný elektorát, tak realizace tohoto cíle skončila nad očekávání úspěšně. Strana PiS získala jak funkci prezidenta, tak i nadpoloviční

většinu mandátů v Sejmu, díky čemuž mohla vytvořit jednobarevnou vládu v čele s vlastním premiérem.

V současné době mezi nejdůležitější cíle Jaroslawa Kaczyńského pravděpodobně patří snaha udržet si moc co nejdele, proto provádí různá opatření, která omezují polský demokratický stát. Zda se posune až k ukončení demokracie a k vybudování autoritářského státu záleží na sousedních státech Polska a hlavně na Evropské unii, která může tomuto posouvání zabránit. Rovněž také záleží na Jaroslawovi samém, zda u něj zvítězí touha po moci, či naopak touha po slávě, uznání a po kladném zapsání se do dějin. O slávu a uznání většinou obyvatelstva by jistě přišel, pokud by ukončil demokracii a zavedl autoritářský režim, či přímo diktaturu. V takovém případě by po jeho smrti jméno Jaroslaw Kaczyński nejspíše asociovalo pouze nenávisť a opovržení.

Vyhodnocení cílů Lecha Kaczyńského

Prvním cílem Lecha Kaczyńského bylo prosadit se v hnutí Solidarity a v opozici. Ovšem Lech, na rozdíl od Jaroslawa, nebyl tolik ambiciozní. Mnohem více, než na vlastním úspěchu, mu záleželo na tom, aby během působení v politice neporušil své zásady a ideje. Proto mu, daleko více než na postupu v hierarchii opozice, záleželo na porážce komunismu, ke které působením ve vedení Solidarity opravdu významně přispěl. Nutno dodat, že Lech Kaczyński se svým přístupem, založeným na dodržování zásad, řídil po celou svou politickou kariéru.

Jeho dalším cílem, během působení v prezidentské kanceláři, kde měl na starost zahraniční politiky, bylo prosadit prozápadní orientaci Polska a vstup do Severoatlantické aliance. V tomto úsilí však stihl učinit jen malý pokrok, protože byl, po sporech svého bratra Jaroslawa s Lechem Wałęsą, z prezidentské kanceláře po několika měsících propuštěn. Tento cíl Lecha Kaczyńského tedy skončil neúspěchem.

Posléze, jako předseda Nejvyššího kontrolního úřadu usiloval o omezení korupce a tunelování firem. Vzhledem ke špatným zákonům, jeho cíl skončil neúspěchem.

Na pozici ministra spravedlnosti Lech Kaczyński usiloval o prosazení vyšších trestů za těžké zločiny, což se mu skutečně podařilo. Stal se jedním

z nejpoblárnějších ministrů spravedlnosti v historii Polska. Tento cíl se mu tedy podařilo úspěšně splnit.

Na pozici primátora města Varšavy usiloval Lech Kaczyński o vybudování Muzea varšavského povstání a o provedení příprav pro výstavbu židovského muzea. Tyto cíle se mu rovněž podařilo úspěšně realizovat.

Když se Lech Kaczyński stal polským prezidentem, tak usiloval o vyhledání polských hrdinů, kteří ještě žili, a o vybudování pomníků k uctění těch, kteří se uznání nedožili. Jeho historická politika byla úspěšná, tudíž tento cíl splnil.

Dále chtěl zamezit bratrovi Jarosławovi v posunu PiS silně doprava. Podařilo se mu však jen zabránit prosazení úplného zákazu potratů, posunu strany PiS na ultrakonzervativní pozici blízko krajní pravice už nezabránil. Ve výsledku realizace tohoto cíle skončila neúspěchem.

V zahraniční politice se Lech Kaczyński jako prezident snažil varovat státy západní Evropy a Spojené státy americké před hrozícím nebezpečím ze strany Ruska. Jeho snahy však skončily spíše nezdarem, když ostatní představitelé států jeho varování vzali alespoň částečně na vědomí, ale jinak proti Rusku nijak nezasáhli. Dílčím úspěchem skončila jeho cesta, společně s prezidenty Pobaltí a Ukrajiny, do Gruzie, kde alespoň částečně přispěl k zastavení bojů a k mírovému řešení konfliktu. To můžeme považovat za jeden z jeho největších úspěchů.

V úvodu jsem položil tuto výzkumnou otázku: „*Jaké politické cíle byly pro bratry Kaczyńské ty nejdůležitější a které z nich se podařilo úspěšně realizovat?*“, díky odpovědím ve výše uvedeném textu považuji tuto otázku za zodpovězenou.

Teoretická reflexe vůdcovství bratrů Kaczyńských

Výzkumná otázka zní: „*Jakými vůdci z hlediska teorií vůdcovství bratři Kaczyńští vlastně byli?*“

Nyní se podíváme na osoby Lecha a Jarosława Kaczyńského z hlediska teorie vůdcovství. Z hlediska lexikografie je pojmu vůdcovství přiřazována souvislost s řízením lidí, kteří se podřizují našim rozhodnutím. Základním prvkem vůdcovství je tedy vliv na druhé, který vede k tomu, že poslouchají vůdce. Vůdcovství je tedy vedení někoho určitým směrem, vůdce je ten, kdo je schopen své stoupence přimět vykonávat činnost, kterou jim dá za cíl. V souladu s touto

definicí vůdcovství můžeme Jarosława Kaczyńského i Lecha Kaczyńského bez obav považovat za vůdce, jelikož oba dva během svého života zastávali mnoho pozic, ze kterých řídili lid, ten se podřizoval jejich rozhodnutím. Oba splňují základní prvek vůdcovství. Rovněž oba vytyčovali cíle a následně, díky svému vlivu, přiměli druhé, aby vytyčených cílů dosáhli nebo se o to aspoň pokusili. Byl tu ovšem rozdíl v tom, že Jarosław Kaczyński byl ve vedení lidí, vytyčování cílů, v následném vedení a manipulování lidí při dosahování cílů mnohem obratnější než Lech Kaczyński. Roli v tom nehrál jen fakt, že Jarosław Kaczyński byl daleko schopnější manipulátor než bratr Lech, ale také skutečnost, že Jarosława Kaczyńského vedení, manipulování a přijímání rozhodnutí za druhé uspokojovalo daleko více než Lecha. Lech sice mnohokrát vykonával funkci vůdce, ale vedení lidí ho příliš netěšilo, zejména z toho důvodu, že neměl takovou odvahu přijímat rozhodnutí za druhé. Proto v případě mnoha vážných rozhodnutí dal na radu bratra, nebo ho rovnou nechal rozhodnout za sebe. Přes skutečnost, že oba dva byli vůdci, tak Jarosław Kaczyński často plnil roli vůdce i ve vztahu ke svému bratru Lechovi.

Z hlediska teorie se pak setkáváme s vůdcovstvím na úrovni mikrostrukturální, čili v mezilidských vztazích, a v malých skupinách na úrovni mezostrukturální. Nakonec je tu ještě vůdcovství na úrovni makrostrukturální, které se týká zájmů velkých společenských skupin a dalších makrostruktur jako států a národů. Lech a Jarosław Kaczyński vykonávali všechny tři výše uvedené typy vůdcovství. Z hlediska mikrostrukturního typu vůdcovství byl Lech v podřízeném postavení vůči bratru Jarosławovi. Lech neuměl tak manipulovat lidmi jako Jarosław, proto tento nedostatek kompenzoval svým velkým osobním charismatem, díky kterému se mu lidé podřizovali bez potřeby jimi výrazněji manipulovat. Jarosław tedy sice uměl velmi dobře manipulovat lidmi a intrikovat, ale zase mu chybělo vrozené charisma, potřebné pro mezilidské vztahy. Tudíž se Jarosławovi příliš dobře nedařilo navazovat přátelství a kontakty s lidmi, v tomto ohledu mu zase pomáhal Lech. Jak Jarosław, tak i Lech byli rovněž vůdci z hlediska mezostrukturálního, kdy oba působili například jako předsedové strany PiS. Rovněž byli i vůdci z hlediska makrostrukturálního, když Lech Kaczyński vykonával funkci ministra, později prezidenta, a Jarosław Kaczyński byl premiérem.

Nyní se dostáváme k problematice vztahu politického vůdcovství a vládních funkcí. Dle názoru L. Rubisze je struktura vládnutí prostřednictvím oficiální funkce i struktura politického vůdcovství identická, jelikož jsou tvořeny společnými elementy, například vztahem nadřízeného a podřízeného, či elementem čin a cíl. Kromě toho, z hlediska teorie, je politické vůdcovství funkcí i atributem společenských systémů, je tudíž výchozí kategorií. Vláda je zas jedním z aspektů vůdcovství. Politické vůdcovství tak může, ale nemusí, být vybaveno vládou, tudíž politické vůdcovství může využívat vládnutí prostřednictvím oficiální vládní funkce, ale obejde se i bez něj, jelikož k dosažení cílů může využít i jiné prostředky. Je nutné podotknout, že ne každý politický vůdce musí mít oficiální vládní funkci. Za politického vůdce můžeme považovat osobu, která má velký vliv na politické poměry v zemi, každopádně sama nemusí mít vládní funkci ani o získání vládní funkce nemusí usilovat. Namísto toho je důležité, aby svou činností dokázala ovlivňovat politické poměry v zemi, či přímo ovlivňovat distribuci či vykonávání politické moci. Na základě výše uvedeného tedy můžeme konstatovat, že Jarosław Kaczyński a Lech Kaczyński byli politickými vůdci od momentu, kdy v hnutí Solidarita dosáhli vyšších funkcí, tzn. už v osmdesátých letech. To z toho důvodu, že ačkoliv nedisponovali žádnou oficiální funkcí, tak v souladu s teorií politického vůdcovství zastávali vedoucí funkce v organizaci, která měla velký vliv na přijímání politických rozhodnutí vládou, jelikož byla natolik mocná, že v důsledku stávek a protestů donutila vládu začít vyjednávat a následně kapitulovat. Jarosław Kaczyński pak byl politickým vůdcem od konce osmdesátých let také proto, že následně vedl stranu, která měla velký vliv na distribuci a vykonávání politické moci. Po roce 1993 jeho strana PC sice nepůsobila v Sejmu, ale on, jako předseda mimoparlamentní strany, měl stále velký vliv na politické poměry. Politické poměry ovlivňoval například tím, že rozšiřoval konspirační teorie, které výrazně oslabily Lecha Wałęsu před prezidentskou volbou. Od momentu, kdy vznikla strana PiS, měl Jarosław Kaczyński, jako předseda, obrovský vliv na politické poměry v zemi, bez ohledu na to, zda se jeho strana podílela na vládě, nebo byla v opozici. Sám Jarosław, ačkoliv nyní nemá žádnou oficiální vládní funkci, má, jako předseda PiS, klíčový vliv na přijímání politických rozhodnutí příslušníky své strany ve vládě. Lech Kaczyński byl politickým vůdcem od počátku osmdesátých let, kdy získal vedoucí funkci v hnutí Solidarita, až do roku 1995, kdy ukončil svou činnost

ve funkci předsedy Nejvyššího kontrolního úřadu a přestal mít vliv na politické dění. Politickým vůdcem se Lech Kaczyński opět stal až v roce 2001 jako ministr spravedlnosti, politickým vůdcem byl dále jako předseda PiS, primátor Varšavy a nakonec jako prezident Polska, tedy až do své smrti.

Na základě výše uvedeného docházím k závěru, že jak Jarosław Kaczyński, tak i Lech Kaczyński, splnili všechny předpoklady potřebné k tomu, abychom je mohli označovat za vůdce a zároveň i za politické vůdce. Byli vůdci jak z hlediska mikrostrukturálního, mezostukturálního i makrostrukturálního. Jarosław z hlediska vůdcovství Lecha převyšoval, co se týče umění manipulace, Lech zase oproti němu disponoval darem velkého vrozeného charisma. Tudíž si navzájem vypomáhali, celkově můžeme říci, že v politice se navzájem potřebovali a jeden bez druhého by v politice příliš velkých úspěchů nedosáhli.

Max Weber vytvořil základní kategorie pro charakterizování typu moci nebo můžeme také říci vládnutí. Jedná se o kategorie ideální, čili jde o abstraktní koncepty, přesto však mohou být velmi nápomocné při pochopení podstaty politické vlády a zdrojů politického vůdcovství. Prvním ideálním typem vlády byl typ tradiční, založený na dědičnosti. Dalším typem byla vláda charismatická, která počítala s osobou charismatického vůdce. Posledním typem byla vláda legálně racionální, která měla být legitimizována volbami. Vzhledem k faktu, že v současné době v Polsku, i přes některá omezení, stále funguje liberálně demokratický režim, se k určení typu vůdcovství Jaroslawa i Lecha Kaczyńského hodí jen kategorie vůdcovství charismatického a legálně racionálního.

Charismatické vůdcovství je primárně závislé na charismatu vládnoucí osoby. Weber říká, že pod pojmem charisma si máme představit velmi výraznou schopnost člověka. Tato velmi výrazná vlastnost má být zdrojem velké autority, díky které budou tohoto člověka ostatní lidé následovat a poslouchat ho. Člověka s charismatem tedy lidé poslouchají, jelikož uznávají jeho nezvyklé nadání, nahlízejí na něj jako na hrdinu.

Dle této definice můžeme za charismatického vůdce považovat Lecha Kaczyńského, přesto že neuměl tolik manipulovat lidmi, jako jeho bratr Jarosław. Měl ale charisma, které můžeme chápat jako soubor velmi dobrých komunikačních schopností, kterými jedinec umí zaujmout nebo přímo okouzlit své okolí, dokázal

posluchače nenásilně přimět k tomu, aby ho poslouchali. Jeho charisma navíc působilo na většinu společnosti. To se jasně ukázalo během jeho působení ve funkci ministra spravedlnosti, kdy dokázal získat pověst hrdiny bojujícího proti zločinu.

Jarosław Kaczyński je naopak velmi talentovaný manipulátor a intrikán, který však dar obrovského přirozeného charismatu nezískal, proto si během života vytvořil obrovský negativní elektorát. Během života si však Jarosław dokázal vytvořit vlastní charisma radikála, bojujícího za nápravu všech nepravostí, jehož hlavním cílem je záchrana Polského státu, nacházejícího se, dle jeho slov, stále na okraji propasti. Tímto radikálním charismatem dokáže mobilizovat jádro svých příznivců, na zbytek obyvatelstva jeho radikální vytvořené charisma působí spíše negativně. Výše uvedené poznatky jsou v souladu s jednou z Wéberových definic charismatického vůdcovství, ve které se říká, že charismatický vůdce je také často radikálem, který chce změnit zaběhnuté pořádky a sjednat nápravu, lidé ho poslouchají, jelikož ho obdivují pro jeho plánované nebo dokonané činy.

Mezi nejdůležitější prvky charismatu patří řečnické nadání vůdce a velmi často i jeho vzhled. Existuje však velké množství případů, kdy se stal charismatickým vůdcem člověk, který nebyl pohledný a vystačil si pouze s výjimečnými rétorickými schopnostmi. To je právě případ obou bratrů, přesto, že oba dva byli na výšku velmi malí a nepříliš pohlední, také se kvůli tomu stávali častým terčem vtípů a politické satiry. Přesto oba dokázali působit na své příznivce, Lech měl vrozené charisma, Jarosław si ho musel vytvořit sám.

Weber dále mluví o tom, že charismatičtí vůdcové byli často opředeni různými legendami, či lépe řečeno mýty o jejich velkých činech, kdy se povětšinou jednalo o jejich výrazně zdramatizované a přikrášlené reálné počiny.

Můžeme říci, že okolo Lecha Kaczyńského začal mýty vytvářet jeho bratr, až po Lechově smrti. Například mýtus o tom, že Lech byl odstraněn Rusy, protože ohrožoval plánovanou ruskou expanzi na západ. Dále mýty o tom, že Lech Kaczyński ve hnutí Solidarita přijímal rozhodnutí za Lecha Wałęsu, tudíž prý měl největší vliv na pád komunismu. Jarosław se těmito mýty posluhuje po Lechově smrti, protože Lech už mu nemůže pomáhat svým charismatem přímo, pomáhá mu i po své smrti mobilizovat voliče prostřednictvím mýtů.

Weber dále říká, že mocenská autorita charismatického vůdce není spojena se společenským postavením ani s úřadem nebo oficiálním vládním postem, proto zde vždy existuje hrozba, že takovýto vůdce se může stát diktátorem. Ovšem v liberálně-demokratických státech většinou žádný charismatický vůdce nezíská u lidí dostatečně velkou autoritu, aby si mohl dovolit nerespektovat zavedený ústavní pořádek, který určuje oficiální hranice pravomocí vůdce, stávají se však i výjimky. Jak bylo řečeno, tak Jarosław Kaczyński nemá přirozené charisma. Vytvořil si sice vlastní charismatický styl radikálního vůdce, ten však účinkuje jen na jádro jeho příznivců, ve zbytku společnosti tímto stylem proti sobě spíše rozdmýchává nenávist. Jarosław Kaczyński sice využívá mýtus svého bratra Lecha, ten mu ale opět pomáhá mobilizovat zejména jeho věrný elektorát. Vzhledem k tomu, by Jarosław Kaczyński v případě pokusu o přechod k autoritářskému režimu velmi pravděpodobně mohl spoléhat jen na svůj třicetiprocentní elektorát. Dost možná jen na jeho část, jelikož řadě příznivců by se tento krok nelíbil. Proti autoritářské vládě Jaroslawa Kaczyńského by se nejspíše postavila většina obyvatel a on by se musel uchýlit k násilí, což by jeho režim pravděpodobně přivedlo k rychlému konci. Soudím, že právě díky nedostatečnému přirozenému charismatu Jaroslawa je jeho případný přechod k autoritářskému režimu značně ztížen. Pokud by se mu tento přechod povedl, tak by autoritářský režim v Polsku nevydržel příliš dlouho. Na základě výše uvedeného docházím k závěru, že za charismatické vůdce můžeme označit Lecha i Jaroslawa Kaczyńského, který sice nemá přirozené charisma, ale nahrazuje ho vytvořeným charismatem radikálního vůdce a mýtem o jeho zesnulém bratru. Přesto, takto vytvořené charizma Jaroslawa Kaczyńskému nepostačuje k mobilizaci celé společnosti.

Jako třetí formu dominance popsal Max Weber vládu legálně racionální. Základem legálního vládnutí je víra v právo. Zákony a předpisy musí respektovat nejen podřízení, ale i vládci. Pravomoci a povinnosti vládce jsou vždy jasně stanoveny v zákonech a vládce musí toto právní vymezení respektovat. Co se týče Lecha Kaczyńského, tak ten v životě věřil v právo a jako vládce zákony dodržoval, proto ho můžeme označit i za vládce legálně racionálního. Problém je v případě Jaroslawa Kaczyńského, který se jako politický pragmatik často pohyboval na hraně zákona s cílem za každou cenu prosadit svou vůli. To se projevilo už v době, kdy byla strana PiS poprvé u moci. Tehdy Jarosław Kaczyński například úmyslně

oddaloval vydání nálezů Ústavního soudu. Rovněž zveřejněním identity všech bývalých agentů vojenské rozvědky se dostal na samotnou hranu zákona. V současné době strana PiS, pod jeho vedením, nedodrží Ústavu a prosazuje řadu protiústavních změn. Jarosław Kaczyński se tím však nemusí trápit, protože se mu povedlo marginalizovat Ústavní soud. Jarosław Kaczyński tedy během své politické kariéry mnohokrát jednal na hraně zákona, nebo zákony přímo obcházel. V současné době jeho strana PiS ve vládě v mnoha věcech nedodrží Ústavu a provádí celou řadu dalších činností, které se s Weberovým legálně racionálním pojetím vlády v čisté formě rozhodně skloubit nedají. Jarosław Kaczyński však stále přeci jen řadu základních prvků legálně racionální vlády dodrží, ale vzhledem k současnému vývoji je možné, že v budoucnu bude jeho klasifikace, jako legálně racionálního vůdce, zcela vyloučena. V současné době ho však ještě, byť s velkými výhradami, mezi legálně racionální vůdce můžeme zařadit.

Přes mnohá různorodá specifika a výhrady, uvedené výše, docházím k celkovému závěru, že můžeme jak Jaroslawa Kaczyńského, tak i Lecha Kaczyńského označit za vůdce nebo vůdce charismatické, a taktéž za vůdce a vůdce legálně racionální.

Dle definice J. Burnse transakční vůdce motivuje následovníky tím, že s nimi směňuje odměny za služby, které mu poskytnou. Dále Burns hovoří o tom, že vztah transakčního vůdce zůstává pouze v rovině směny něco za něco. Tuto rovinu tento vztah neopouští, v tomto vztahu nevzniká nic, co by spolu vůdce a jeho stoupence spojilo trvale, či na delší dobu. Tento typ vůdcovství nevytváří pevné vazby mezi vůdcem a stoupenci, kteří jsou potřeba ke společnému nepřetržitému směřování k vyššímu cíli. Jak Lech, tak i Jarosław Kaczyński vykazoval během své politické kariéry základní prvky transakčního vůdcovství. Už jenom například tím, že jejich strana prosazovala sociální program, který obsahoval celou řadu sociálních výhod. Případ sociálních výhod dobře ilustruje vztah něco, za něco. Například, vy nám pomůžete vyhrát volby a my potom pro vás prosadíme sociální výhody. Ukazuje to případ programu „500 plus“. Dobře je to vidět i na případě společenství Jaroslawa Kaczyńského a Tadeusze Rydyka, kde druhý jmenovaný prvnímu zajišťuje podporu veřejnosti přes svá média a posléze jako odměnu dostává od vlády pro svá média finanční podporu.

Problém je, že do této definice J. Burnse Jarosław a Lech Kaczyński přesně nezapadají, jelikož mezi nimi a jejich stoupenci vznikají pevné vazby, což definice transakčního vůdcovství vylučuje.

Dále J. Burns psal o transformačním vůdcovství, se kterým máme dle jeho názoru dočinění tehdy, když mezi vůdci a jejich stoupenci vznikají pevné a dlouhotrvající vztahy, které pomáhají stoupencům vystoupit na vyšší úroveň motivace. (Burns 1994: 71) Vůdcovství tohoto typu bývá nazýváno např. mobilizace, inspirace, poučování. Můžeme říci, že pravou podstatou transformačního vůdcovství je velká míra angažovanosti stoupenců. Takovéto vůdcovství je velmi dynamické, zejména v tom smyslu, že se lídři plně angažují ve vztahu se svými stoupenci, kteří se jimi inspirují a stávají se mnohem aktivnější. Jak Lech, tak i Jarosław Kaczyński splňuje základní prvky této definice, jelikož mezi nimi a velkou částí jejich stoupenců vznikaly pevné vazby. Lech si dokázal pevné vazby s voliči vytvořit díky svému přirozenému charismatu a Jarosław díky charismatu radikálního vůdce, který v souladu s definicí transformačního vůdcovství inspiruje a mobilizuje voliče k prosazování velkých změn, jež mají sloužit k nutné nápravě Polského státu. Pevné vazby s voliči si Jarosław vytvořil po posunu j PiS z pravého středu silně doprava, kdy se PiS začala profilovat jako strana ultrakonzervativní. Jarosław Kaczyński pak vazbu na své stoupence ještě posílil, když začal stoupence mobilizovat prostřednictvím smolenského mýtu a Lechova mýtu.

Jak můžeme vidět, tak Lech i Jarosław Kaczyński vykazují jak transakční, tak i transformační vůdcovství, jenže problém spočívá v tom, že J. Burns spatřoval transakční a transformační vedení jako dvě striktně oddělené formy bez společných rysů, přičemž vůdce nemohl vykazovat obě formy zároveň. S řešením přišel badatel leadershipu B. Bass, který vyslovil myšlenku, že u mnoha vůdců se projevuje jak transakční tak i transformační vůdcovství. B. Bass v souladu s J. Burnsem popsal transakční lídry jako vůdce, kteří usilují o výhodnou směnu, v níž například výměnou za podporu v kampani uspokojí potřeby stoupenců. Dále B. Bass hovořil o tom, že transformační vůdci taktéž rozeznávají potřeby stoupenců, ovšem snaží se jít dál tím, že rozšiřují jejich potřeby a uspokojují zejména ty vyšší. Podle B. Basse transformační vůdcovství zvyšuje efekt transakčního vůdcovství

a nejlepšími vůdci jsou pak takoví vůdci, u nichž se projevuje transakční i transformační chování. B. Bass ve své koncepci, tedy na rozdíl od J. Burnse, transakční a transformační vůdcovství nerozděluje, ale naopak tvrdí, že transakční vůdcovství slouží jako základna pro transformační vůdcovství. Tuto koncepci B. Bass pojmenoval názvem Transformational leadership. Tudíž v souladu s touto definicí Lech a Jarosław Kaczyński využívali transakční vůdcovství jako základnu, například výše uvedenou směnou sociálních výhod za podporu jejich stoupenců. Zároveň, dle Bassovi koncepce, patřili mezi nejlepší vůdce, jelikož jako nadstavbu využívali transformační vůdcovství, když inspirovali a mobilizovali své stoupence k provedení velkých změn. Určitou formou tohoto inspirování a mobilizování byl například koncept nápravy Polského státu pod názvem Čtvrtá Polská republika, který oba bratři prosazovali, posléze také Smolesnký mýtus, kterým své stoupence mobilizuje Jarosław Kaczyński. V souladu s Bassovou definicí tedy můžeme říci, že oba bratři byli vůdci transakční i transformační, jejich vedení tedy odpovídá souhrné definici B. Basse nazvané Transformational leadership.

V úvodu jsem si položil tuto výzkumnou otázku: „*Jakými vůdci z hlediska teorií vůdcovství bratři Kaczyński vlastně byli?*“ Odpovídám:

Na základě výše uvedeného docházím k závěru, že jak Jarosław Kaczyński, tak i Lech Kaczyński, splnili všechny nutné předpoklady potřebné k tomu, abychom je mohli označovat za vůdce a zároveň i za politické vůdce. Byli vůdci jak z hlediska mikrostrukturálního, mezostukturálního i makrostrukturálního. V souladu s teoretickým konceptem vlády Maxe Webera nazvaného Tři panství můžeme jak Jaroslawa, tak i Lecha Kaczyńského, byť s několika rozdílnostmi a specifičnostmi, označit za vládce, či vůdce charismatické, a taktéž za vůdce a vládce legálně racionální.

Závěr

V souladu s teorií vůdcovství J. Burnse, kterou přizpůsobil B. Bass, mohu říci, že jak Jarosław Kaczyński, tak i Lech Kaczyński, byli, byť s některými rozdílnostmi a specifičnostmi, vůdci transakčními a transformačními, což odpovídá souhrnnému pojmenování obou forem vůdcovství Transformational leadership.

Tímto považuji výzkumnou otázku za zodpovězenou.

Nakonec bych rád prohlásil, že téma batrů Kaczyńských a zejména Jarosława Kaczyńského je velmi zajímavé, nabízí mnoho zatím nevyužitých možností pro výzkum. Navíc, vzhledem k vyhrocené situaci v Polsku a k možnému přechodu Jarosława Kaczyńského k autoritářskému systému, se dá očekávat, že mnoho zajímavých možností pro výzkum v budoucnu ještě přibude.

Literatura a prameny

- Antoszewski, Andrzej. Herbut, Ryszard. 2004. *Leksykon politologii*. Wrocław: ATLA 2
- Anusz, Andrzej. 2007. *Osobista historia PC*. Warszawa: Akces
- Bass, Bernard M. 1985. *Leadership and Performance*. New York: Free Press
- Bass, Bernard M. 1998. *Transformational leadership: industrial, military, and educational impact*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates
- Biernat, Tadeusz. 1999. *Józef Piłsudski - Lech Wałęsa, Paradoks charyzmatycznego przywództwa*. Toruń: Adam Marszałek
- Biernat, Tadeusz. 2007. *Legitymizacja władzy politycznej. Elementy teorii*. Toruń: Adam Marszałek
- Bichniewicz, Michał. Kaczyński, Jarosław. Rudnicki, Piotr M. et al. 2014. *Czas na zmiany. Rozmowa z Jarosławem Kaczyńskim*. Warszawa: Editions Spotkania
- Bochwic, Teresa. Kaczyński, Jarosław. 1991. *Odwrotna strona medalu: Z Jarosławem Kaczyńskim rozmawia Teresa Bochnic*. Warszawa: Verba
- Burns, James MacGregor. 1994. *Władza przywódcza*. In *Władza i społeczeństwo*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar
- Burns, James MacGregor. 2003. *Transforming Leadership: A New Pursuit of Happiness*. New York: Atlantic Monthly Press
- Cenkiewicz, Sławomir. Chmielecki, Adam. Kowalski, Janusz. et al. 2013. *Lech Kaczyński. Biografia polityczna 1949-2005*. Warszawa: Zysk i S-KA
- Cieślak, Mariusz. Kowal, Paweł. 2015. *Jaruzelski. Życie paradoksalne*. Kraków: Znak
- Dorn, Ludwik. Łukasiak, Amelia. Rybak, Agnieszka. 2009. *Ludwik Dorn. Rozrachunki i wyzwania*. Warszawa: Prószyński i S-ka
- Dudek, Antoni. 2014. *Reglamentowana rewolucja*. Warszawa: Znak Horyzont

- Dudek, Antoni. 2016. *Historia polityczna Polski 1989–2015*. Warszawa: Znak
- Eberhardt, Grzegorz. 2006. *Ludzie tygodnika Solidarność*. Gdańsk: Tysol
- Gebethner, Stanisław. 1993. *W poszukiwaniu kompromisu konstytucyjnego: dylematy i kontrowersje w procesie stanowienia nowej Konstytucji RP*. Warszawa: Znak
- Górski, Artur, Sokołowski, Jarosław, et al. 2016. *MASA. O żołnierzach polskiej mafii*. Warszawa: Prószyński i S-ka
- Grabias, Sławomir. 2011. *Donald Tusk, Pierwsza niezależna biografia*. Łódź: Signum Temporis
- Grabowska, Mirosława, Krzemiński, Ireneusz. 1991. *Bitwa o Belweder* Kraków: Wydawnictwo Literackie
- Grzelak, Wojciech. 2013. *Gra z Rosją. Do jednej bramki*. Warszawa: 3S Media
- Grzymiski, Jan. 2008. *Rozmowa czy konfrontacja? Protesty pisane, marse i strajki w Polsce 2005–2007*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych
- Hall, Aleksander. 2011. *Osobista historia III Rzeczypospolitej*. Warszawa: Rosner i Wspólnicy
- Hartliński, Maciej. 2012. *Przywództwo polityczne. Wprowadzenie*. Olsztyn: Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
- Heywood, Andrew. 2009 *Teoria polityki. Wprowadzenie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Chmaj, Marek, Sokół, Wojciech. 1996. *Mała Encyklopedia Wiedzy Politycznej*. Toruń: Adam Marszałek
- Jackowski, Jan. 1993. *Bitwa o Polskę*. Warszawa: Inicjatywa Wydawnicza Ad Astra
- Jakubowska, Urszula. 2001. *Czym jest przywództwo polityczne?*, In T. Bodio (red.) *Przywództwo polityczne, Studia Politologiczne, vol. 5*. Warszawa: Instytut Nauk Politycznych

- Kaczmarek, Bohdan. 2001. *Przywództwo polityczne a przywództwo organizacyjne*, In T. Bodio /red./ *Przywództwo polityczne, Studia Politologiczne, nr 5*. Warszawa: Instytut Nauk Politycznych
- Kaczyńska, Jadwiga. 2010. *Zawsze byłam z nich bardzo dumna*, v Lech Kaczyński. Portret zebrał i opracował Michał Karnowski, Kraków: M
- Kaczyński, Jarosław. 2016. *Porozumienie przeciw monowładzy. Z dziejów PC*. Warszawa: Zysk i S-KA
- Kaczyński, Lech. Warzecha, Łukasz. 2010. *Lech Kaczyński. Ostatni wywiad*. Warszawa: Zysk i S-KA
- Karnowski, Michał. Zaremba, Piotr. 2006. *O dwóch takich... Alfabet braci Kaczyńskich*. Kraków: M
- Karnowski, Michał. Zaremba, Piotr. 2007. *Marcinkiewicz. Kulisy Władzy*
- Krasowski, Robert. 2012. *Po południu. Upadek elit solidarnościowych po zdobyciu władzy, t. 1: Lata 1989-1995*. Warszawa: Czerwone i czarne
- Krasowski, Robert. Rokita, Jan. 2013. *Anatomia przypadku*. Warszawa: Czerwone i czarne
- Krasowski, Robert. 2016. *Czas Kaczyńskiego. Polityka jako wieczny konflikt, t. 3: Lata 2005-2010*. Warszawa: Czerwone i czarne
- Krzymowski, Michał. 2015. *Jarosław. Tajemnice Kaczyńskiego. Portret niepolityczny*. Warszawa: Axel Springer
- Kuczyński, Waldemar. 2010. *Solidarność u władzy: dziennik 1989-1993*. Gdańsk: Europejske Centrum Solidarności
- Kuczyński, Waldemar. 2015. *Przeciw Czwartej Rzeczypospolitej*. Warszawa: Poltext
- Kurski, Jacek. Semka, Piotr. 1992. *Lewy czerwcowy*. Warszawa: Editions Spotkania
- Le Bon, Gustave. 1994. *Psychologia tłumy*. Warszawa: Klon

- Lis, Tomasz. 2007. *PIS-neyland*. Warszawa: Świat Książki
- Lis, Tomasz. 2016. *A nie mówiłem*. Warszawa: Ringier Axel Springer Polska
- Majewski, Michał. Rezka, Paweł. 2010. *Daleko od Wawelu*. Warszawa: Czerwone i czarne
- Miedza-Tomaszewski, Stanisław. 1985. *Benefis konspiratora: Umarłem, aby żyć*. Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza
- Nawrocki, Karol. 2010. *Zarys historii NSZZ „Solidarność” Regionu Elbląskiego (1980-1989)*. Gdańsk : Instytut Pamięci Narodowej
- Nawrocki, Karol. 2011. *Wokół elbląskiej „Solidarności”. Dokumenty*. Gdańsk: Instytut Pamięci Narodowej
- Nawrocki, Karol., *Elbląski Komitet Obywatelski przed, w trakcie i po wyborach z 4 czerwca 1989 r.*, In *Tam też była „Solidarność”. Małe ośrodki ruchu związkowego i ich rola w latach 1980-1990*, red. A. Pyżewska, M. Zwolski, Białystok 2012
- Okrzesik, Janusz. Wojtasik, Waldemar. 2011. *Wybory prezydenckie w Polsce 2010*. Katowice: REMAR
- Rubisz, Lech. Zuba, Krzysztof. 2005. *Przywództwo polityczne. Teorie i rzeczywistość*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek
- Sadecki, Jerzy. 2009. *Trzynastu. Premierzy wolnej Polski*. Kraków: Universitas
- Semka, Piotr. 2010. *Lech Kaczyński. Opowieść Arcypolska*. Warszawa: Czerwone i Czarne
- Sokołowski, Jacek K. Streb, Krzysztof. 2008. *Skład polityczny Sejmu w latach 1997-2007*. In *Wybrane aspekty funkcjonowania Sejmu w latach 1997–2007*. red. J. K. Sokołowski, P. Poznański. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o. – Oficyna Wydawnicza AFM
- Stankiewicz, Andrzej. Śmiłowicz, Piotr. 2008. *Donald Tusk. Droga do władzy*. Warszawa: Axel Springer Polska

- Szalkiewicz, Wojciech K. 2007. *Słownik polityczny IV RP*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego
- Torańska, Teresa. 1994. *My*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza MOST
- Wawrzyński, Patryk. 2012. *Prezydent Lech Kaczyński. Narracje niedokończone*. Toruń: Adam Marszałek
- Weber, Max. 1998. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: OIKOYMENH
- W.G. 1989. Blizniaki do senatu. Dodatek do Gazety Wyborczej. *Gazeta Wyborcza*. nr 0, wydanie z dnia 05/05/1989, s. 5.
- Wiatr, Jerzy J. 2008. *Przywództwo polityczne. Studium politologiczne*. Łódź: Wydawnictwo Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi
- Zaremba, Piotr. 1994. Metoda polityczna Jana Olszewskiego. *Debata*. nr. 2, s. 6.
- Zaremba, Piotr. 2010. *O jednym takim... Biografia Jarosława Kaczyńskiego*. Warszawa: Czerwone i Czarne
- Żakowski, Jacek. 2008. *Rok 1989 - Geremek opowiada, Żakowski pyta*. Warszawa: Agora SA